

Univerzita Pardubice

**Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomických věd**

Ekonomika států V4

Bc. Monika Rudolfová

**Diplomová práce
2013**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Monika Rudolfová**
Osobní číslo: **E110141**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Ekonomika států V4**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem této práce bude analýza makroekonomického a institucionálního prostředí států V4 s ohledem na historii, současnost a perspektivy těchto států v EU a středoevropském prostoru. Diplomová práce se bude zabývat následujícím okruhem problémů:

- okolnosti vzniku seskupení států V4, historický význam;
- analýza makroekonomických indikátorů v období 2004-2012;
- analýza vybraných institucionálních charakteristik v období 2004-2012;
- komparace, shrnutí a vyhodnocení získaných poznatků;
- predikce budoucího postavení států V4 v EU a prostoru střední Evropy.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

ADAMSKI, W., MACHONIN, P., ZAPF, W.: Transformace a modernizační výzvy. Česko - Německo - Maďarsko - Polsko - Slovensko. Sociologický ústav Akademie věd České republiky, Praha, 2001. ISBN 80-85950-98-7.
HAVLIK, P.: Trade and Cost Competitiveness in the Czech republic, Hungary, Poland and Slovenia. 1. ed. Washington: The World Bank, 2000. ISBN 0-8213-4796-9.
KADERÁBKOVÁ, A. a kol.: Růst, stabilita a konkurenceschopnost IV: Česká republika v globalizované a znalostní ekonomice. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-79-5.
LIŠKA, V., SLUKOVÁ, K., VOLEJNÍKOVÁ, J.: Institucionální ekonomie. Praha: Professional Publishing, 2011. ISBN: 978-80-7431-051-5.
SLANÝ, A. a kol.: Faktory konkurenceschopnosti: (komparace zemí V-4). Brno: Masarykova univerzita, 2007. 277 s. ISBN 978-80-210-4455-5.
SLANÝ, A. a kol.: Vývoj institucionálního rámce fungování české ekonomiky a vstup do Evropské unie. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. 360 s. ISBN 80-210-3325-8.
epp.eurostat.ec.europa.eu

Vedoucí diplomové práce:
doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: 12. září 2012
Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 17. října 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 4. 2013

Monika Rudolfová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí práce paní doc. Ing. Jolaně Volejníkové, Ph.D., za věnovaný čas, odborné rady a cenné připomínky, které mi pomohly při zpracování této diplomové práce.

Nemenší dík patří mé rodině za jejich podporu a trpělivost poskytovanou po celou dobu mého studia.

ANOTACE

V rámci této práce je posouzena ekonomická situace států Visegrádské čtyřky za období 2004-2012, a to na základě analýzy vybraných makroekonomických indikátorů a Světovou bankou zveřejňovaných institucionálních charakteristik, zpracovaných dle metodiky Governance Matters. Výstup práce představuje komparace a celkové zhodnocení získaných poznatků a především zjištění, zda ekonomická situace těchto zemí koresponduje s jejich postavením v rámci institucionální kvality, a zda jsou tedy instituce v daných zemích správně nastaveny, či představují určité bariéry ekonomické výkonnosti. Závěrem je ve stručnosti poukázáno na predikci budoucího postavení států V4.

KLÍČOVÁ SLOVA

Governance Matters, institucionální charakteristiky, makroekonomické indikátory, V4, Visegrádská čtyřka, Visegrádská skupina.

TITLE

Economy of V4 Countries

ANNOTATION

A part of this diploma thesis is to assess the economic situation of the Visegrad Four for the period 2004-2012, which is based on an analysis of macroeconomic indicators and institutional characteristics, published by the World Bank and prepared according to the methodology called Governance Matters. The output of this work presents a comparison and an overall assessment of the knowledge learned and primarily the detection of whether the economic situation of these countries corresponds to their position within the institutional framework, and whether or not those institutions in the countries are set correctly, or present a barrier to economic performance. Finally, a prediction of the future position of the V4 is pointed out.

KEYWORDS

Governance Matters, institutional characteristics, macroeconomic indicators, the V4, the Visegrad Four, the Visegrad Group.

OBSAH

ÚVOD	- 11 -
1 VISEGRÁDSKÁ SKUPINA	- 13 -
1.1 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA.....	- 13 -
1.2 OKOLNOSTI VZNIKU SESKUPENÍ STÁTŮ V4	- 14 -
1.3 POSTAVENÍ V4 V OBDOBÍ 2004-2012.....	- 15 -
2 ANALÝZA MAKROEKONOMICKÉHO PROSTŘEDÍ.....	- 17 -
2.1 CHARAKTERISTIKA MAKROEKONOMICKÉHO PROSTŘEDÍ.....	- 17 -
2.2 ČESKÁ REPUBLIKA	- 23 -
2.2.1 <i>Hrubý domácí produkt</i>	- 23 -
2.2.2 <i>Obchodní bilance</i>	- 25 -
2.2.3 <i>Míra nezaměstnanosti</i>	- 27 -
2.2.4 <i>Míra inflace</i>	- 28 -
2.2.5 <i>Úrokové sazby</i>	- 30 -
2.2.6 <i>Vládní deficit</i>	- 31 -
2.2.7 <i>Veřejný dluh</i>	- 32 -
2.2.8 <i>Směnný kurz</i>	- 32 -
2.3 MAĎARSKO.....	- 33 -
2.3.1 <i>Hrubý domácí produkt</i>	- 34 -
2.3.2 <i>Obchodní bilance</i>	- 35 -
2.3.3 <i>Míra nezaměstnanosti</i>	- 36 -
2.3.4 <i>Míra inflace</i>	- 37 -
2.3.5 <i>Úrokové sazby</i>	- 38 -
2.3.6 <i>Vládní deficit</i>	- 39 -
2.3.7 <i>Veřejný dluh</i>	- 40 -
2.3.8 <i>Směnný kurz</i>	- 41 -
2.4 POLSKÁ REPUBLIKA	- 42 -
2.4.1 <i>Hrubý domácí produkt</i>	- 42 -
2.4.2 <i>Obchodní bilance</i>	- 44 -
2.4.3 <i>Míra nezaměstnanosti</i>	- 45 -
2.4.4 <i>Míra inflace</i>	- 46 -
2.4.5 <i>Úrokové sazby</i>	- 47 -
2.4.6 <i>Vládní deficit</i>	- 48 -
2.4.7 <i>Veřejný dluh</i>	- 49 -
2.4.8 <i>Směnný kurz</i>	- 49 -
2.5 SLOVENSKÁ REPUBLIKA.....	- 50 -
2.5.1 <i>Hrubý domácí produkt</i>	- 50 -
2.5.2 <i>Obchodní bilance</i>	- 52 -
2.5.3 <i>Míra nezaměstnanosti</i>	- 53 -
2.5.4 <i>Míra inflace</i>	- 54 -
2.5.5 <i>Úrokové sazby</i>	- 55 -
2.5.6 <i>Vládní deficit</i>	- 56 -
2.5.7 <i>Veřejný dluh</i>	- 57 -
2.5.8 <i>Směnný kurz</i>	- 57 -
2.6 KOMPARACE MAKROEKONOMICKÉHO PROSTŘEDÍ STÁTŮ V4.....	- 59 -
3 ANALÝZA INSTITUCIONÁLNÍHO PROSTŘEDÍ.....	- 63 -
3.1 CHARAKTERISTIKA INSTITUCIONÁLNÍHO PROSTŘEDÍ.....	- 63 -
3.2 HODNOCENÍ INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY NA ZÁKLADĚ METODIKY „GOVERNANCE MATTERS“.....	- 68 -
3.2.1 <i>Úroveň demokracie, politická práva a svobody (GM 1)</i>	- 68 -
3.2.2 <i>Politická stabilita a absence násilí (GM 2)</i>	- 69 -
3.2.3 <i>Efektivnost vlády (GM 3)</i>	- 70 -
3.2.4 <i>Kvalita regulací (GM 4)</i>	- 72 -
3.2.5 <i>Právní řád (GM 5)</i>	- 73 -
3.2.6 <i>Kontrola korupce (GM 6)</i>	- 74 -
3.3 KOMPARACE INSTITUCIONÁLNÍHO PROSTŘEDÍ STÁTŮ V4	- 76 -
4 KOMPARACE ZÍSKANÝCH POZNATKŮ	- 78 -

5 PREDIKCE BUDOUCÍHO POSTAVENÍ STÁTŮ V4	- 83 -
ZÁVĚR	- 85 -
POUŽITÁ LITERATURA	- 87 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 91 -

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Dlouhodobé úrokové sazby v ČR.....	- 31 -
Tabulka 2: Plnění kritéria veřejného dluhu v ČR.....	- 32 -
Tabulka 3: Plnění konvergenčních kritérií v ČR.....	- 33 -
Tabulka 4: Dlouhodobé úrokové sazby v Maďarsku	- 39 -
Tabulka 5: Plnění kritéria veřejného dluhu v Maďarsku.....	- 41 -
Tabulka 6: Plnění konvergenčních kritérií v Maďarsku.....	- 42 -
Tabulka 7: Dlouhodobé úrokové sazby v Polsku	- 47 -
Tabulka 8: Plnění kritéria veřejného dluhu v Polsku	- 49 -
Tabulka 9: Plnění konvergenčních kritérií v Polsku	- 50 -
Tabulka 10: Dlouhodobé úrokové sazby na Slovensku	- 55 -
Tabulka 11: Plnění kritéria veřejného dluhu na Slovensku.....	- 57 -
Tabulka 12: Plnění konvergenčních kritérií na Slovensku.....	- 58 -
Tabulka 13: Indexy GM tvořící složky kvality správy.....	- 67 -

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Vývoj tempa růstu HDP v ČR	- 24 -
Obrázek 2: Vývoj obchodní bilance v ČR.....	- 26 -
Obrázek 3: Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR	- 27 -
Obrázek 4: Vývoj míry inflace v ČR.....	- 29 -
Obrázek 5: Vývoj podílu vládního deficitu na HDP v ČR.....	- 31 -
Obrázek 6: Vývoj tempa růstu HDP v Maďarsku	- 34 -
Obrázek 7: Vývoj obchodní bilance v Maďarsku	- 35 -
Obrázek 8: Vývoj míry nezaměstnanosti v Maďarsku.....	- 37 -
Obrázek 9: Vývoj míry inflace v Maďarsku	- 38 -
Obrázek 10: Vývoj podílu vládního deficitu na HDP v Maďarsku.....	- 40 -
Obrázek 11: Vývoj tempa růstu HDP v Polsku.....	- 43 -
Obrázek 12: Vývoj obchodní bilance v Polsku	- 45 -
Obrázek 13: Vývoj míry nezaměstnanosti v Polsku.....	- 45 -
Obrázek 14: Vývoj míry inflace v Polsku	- 46 -
Obrázek 15: Vývoj podílu vládního deficitu na HDP v Polsku	- 48 -
Obrázek 16: Vývoj tempa růstu HDP na Slovensku	- 51 -
Obrázek 17: Vývoj obchodní bilance na Slovensku.....	- 52 -
Obrázek 18: Vývoj míry nezaměstnanosti na Slovensku	- 53 -
Obrázek 19: Vývoj míry inflace na Slovensku.....	- 55 -
Obrázek 20: Vývoj podílu vládního deficitu na HDP na Slovensku.....	- 56 -
Obrázek 21: Magický čtyřúhelník států V4.....	- 59 -
Obrázek 22: Plnění maastrichtských kritérií zeměmi V4.....	- 61 -
Obrázek 23: HDP na obyvatele v PPS (EU-27=100).....	- 62 -
Obrázek 24: Úroveň demokracie, politických práv a svobody	- 69 -
Obrázek 25: Politická stabilita a absence násilí.....	- 69 -
Obrázek 26: Efektivnost vlády	- 71 -
Obrázek 27: Kvalita regulací.....	- 73 -
Obrázek 28: Právní řád.....	- 73 -
Obrázek 29: Kontrola korupce	- 76 -
Obrázek 30: Souhrnný indikátor institucionální kvality.....	- 77 -
Obrázek 31: Predikce vývoje HDP na obyvatele v PPS (EU-27=100).....	- 83 -
Obrázek 32: Predikce souhrnného indikátoru institucionální kvality	- 84 -

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

BÚ	Běžný účet
CIF	Doložka INCOTERMS, podle které dovozce přebírá odpovědnost za zboží na sjednaném místě určení (zpravidla celní hranice)
ČR	Česká republika
ECU	Evropská měnová jednotka
EMU	Evropská hospodářská a měnová unie
ERM II	Evropský mechanismus směnných kurzů
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
FOB	Doložka INCOTERMS, podle které přebírá vývozce veškerou zodpovědnost za vyvážené zboží až do sjednaného místa určení (zpravidla celní hranice)
g_{HDP}	Tempo růstu hrubého domácího produktu
GM	Governance Matters
HDP	Hrubý domácí produkt
HICP	Harmonizovaný index spotřebitelských cen
HU	Maďarsko
MMF	Mezinárodní měnový fond
MVF	Mezinárodní visegrádský fond
NATO	Severoatlantická aliance
NIE	Nová institucionální ekonomie
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PL	Polská republika
PPS	Standard kupní síly
SK	Slovenská republika
u	Míra nezaměstnanosti
USA	Spojené státy americké
V3	Visegrádská trojka
V4	Visegrádská čtyřka (Visegrádská skupina)
WTO	Světová obchodní organizace
π	Míra inflace

ÚVOD

Ačkoli v dnešní době tematika Visegrádské skupiny s ohledem na význam takové mezinárodní organizace jakou představuje Evropská unie, upadá poněkud do pozadí, hraje nepochybně postavení České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska v rámci společenství svou nepostradatelnou roli. Vzhledem k do jisté míry společné minulosti těchto čtyř postkomunistických států, které si po Sametové revoluci prošly ekonomickou a politickou transformací, se dané země v 90. letech ocitly na přibližně stejné úrovni. Rozdílná ochota jednotlivých vlád přijímat mnohdy nepopulární opatření však naznačovala odlišný, přesto do jisté míry podobný ekonomický vývoj. Takováto polarita se stala předmětem mého zájmu, a tedy jedním z důvodů, proč jsem si vybrala *Ekonomiku států V4* jako téma své diplomové práce.

Pro jistou komplexnost bude na danou problematiku jednotlivých států pohlíženo jak z makroekonomického, tak institucionálního hlediska. Práce se přitom zaměří na vývoj vybraných zemí od roku 2004, kdy se Visegrádská čtyřka spolu s dalšími šesti státy stala členy Evropské unie, a sledován bude až do roku 2012, tedy nejaktuálnějších přístupných dat. Vybrané státy budou po celé sledované období srovnávány jak mezi sebou, tak s průměrem EU-10 a EU-15. V rámci analýzy makroekonomického prostředí bude věnována pozornost nejprve čtyřem základním ukazatelům, kterým je v soudobé ekonomické teorii připisována největší vypovídací schopnost, a sice ukazatelům měřící velikost produktu, cenovou hladinu, nezaměstnanost a vnější ekonomickou pozici země. S ohledem na postupující integraci a aktuální otázku eurozóny se dále u jednotlivých zemí pozastavím nad plněním dílčích maastrichtských kritérií. Naproti tomu při posouzení vlivu institucí na růstovou výkonnost ekonomiky bude využit souhrnný pohled na kvalitu správy, tak jak ji formuluje Světová banka ve své metodice Governance Matters. Tento koncept, zaměřující se na široký okruh institucionálních charakteristik, vnímá vládu a kvalitu správy jako klíčový prvek úrovně země a determinantu jejího možného rozvoje. V rámci těchto ukazatelů je např. zohledněn proces volby, kontroly a obměny vlády, schopnost vlády účelně formulovat, zavádět a realizovat svou politiku, ale zohledněn je i respekt občanů a státu k daným institucím, určující vzájemné ekonomické či sociální vztahy.

Po komparaci získaných poznatků bude následně možné posoudit, zda pozice vybraných států koresponduje z hlediska jak tvrdých, tak měkkých dat a na základě předešlého vývoje bude nastíněn pravděpodobný budoucí vývoj států Visegrádské čtyřky.

Při zpracování této práce bude využito několika základních metod, jako např. metod determinace a konkretizace, které jsou nepostradatelné pro vymezení základních pojmů a pro obecný popis dané problematiky, praktická část by se neobešla bez hojně rozšířené analýzy a syntézy a téměř celou práci bude prostupovat metoda induktivního charakteru, s jejíž pomocí vytvořím z dílčích informací jednotný závěr.

Cílem této diplomové práce je zpracování a posouzení analýzy makroekonomického a institucionálního prostředí států Visegrádské čtyřky v období 2004-2012, následná komparace a celkové zhodnocení získaných poznatků a konečně zjištění, zda ekonomická situace těchto zemí koresponduje s jejich postavením v rámci institucionální kvality. Dílčí cíl pak představuje predikci možného budoucího postavení této skupiny států s využitím jednoduché regrese.

1 VISEGRÁDSKÁ SKUPINA

1.1 Stručná charakteristika

Visegrádská skupina (často také nazývaná Visegrádskou čtyřkou, tedy V4) představuje sdružení zemí, které se pozitivně vyrovnaly s následky vlády komunistických režimů, a postupně se tak na mezinárodněpolitické scéně staly respektovaným uskupením, s kterým je rostoucí zájem o spolupráci.

Země Visegrádské skupiny (dále jen V4) mají podobnou zeměpisnou polohu, srovnatelný plošný rozsah (s výjimkou Polska) a do určité míry společnou historii, zejména pak období vlády komunistických stran. Společně se zabývají otázkou bezpečnosti, a to jak z vojenského, energetického, teroristického, migračního či sociálního hlediska. To se především týká těch států, které mají pečovat o vnější hranice Schengenského prostoru.

Slovensko je nejmenší zemí V4, a logicky má tedy největší zájem na dobrém fungování této skupiny a zároveň na svém sebeuplatnění. Není náhodou, že se několik klíčových summitů členských zemí konalo právě v Bratislavě, kde je také sídlo Mezinárodního visegrádského fondu.

Taktéž Maďarsko a Česká republika jsou malými státy, což je také důvod, proč mají mimořádný zájem o hledání spojenců, aby mohli větším evropským zemím konkurovat. To je právě příležitost, kterou těmto státům Visegrádská skupina nabízí. Díky tomuto sdružení a jeho vnitřní koordinaci, se mohou členové vzájemně efektivněji podporovat, a to jak v rámci Evropské unie (dále jen EU), tak i v rámci dalších mezinárodních organizací, jako např. Organizace spojených národů (OSN), Světové obchodní organizace (WTO) či Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD).

V4 sice není nijak institucionalizována, ale funguje na principu pravidelného setkávání jejích představitelů, tedy prezidentů nebo předsedů vlád, popř. expertních konzultací. Jednou za rok se pak koná oficiální setkání premiérů a v období mezi těmito zasedáními vykonává vždy jedna ze zemí předsednickou funkci.

Jedinou pevnou organizační strukturou V4 tvoří **Mezinárodní visegrádský fond (MVF)** se sídlem v Bratislavě, který byl založen v roce 2000. Hlavním posláním tohoto mezinárodního fondu je podpora visegrádských identit, přátelství a vztahů v rámci občanské společnosti, rozvoje regionální spolupráce a výměn prostřednictvím společných kulturních, uměleckých, vědeckých, výzkumných a vzdělávacích projektů, výměny mladých lidí

podporujících mezinárodní spolupráci a rozvoj cestovního ruchu. Rozpočet fondu je tvořen stejně vysokými příspěvky všech čtyř členských zemí, které se postupně zvyšují. Nyní disponuje fond ročně částkou 6 mil. eur. Po dobu svého více jak desetiletého úspěšného fungování mezinárodní fond napomohl svěst dohromady občany, sociální a nevládní organizace zemí V4, včetně našich sousedů a partnerů za účelem zlepšení vzájemného porozumění.

1.2 Okolnosti vzniku seskupení států V4

Historické kořeny tohoto seskupení sahají až do 14. století, kdy české, polské a maďarské království bojovalo o moc nad střední Evropou. Roku 1335 se tedy sešli ve Visegrádu představitelé těchto států, mezi které patřil český král Jan Lucemburský, uherský král Karel Robert a král polský Kazimír III., aby začali jednat o otázkách územního charakteru, a staly se tak inspirací pro budoucí vznik této středoevropské aliance.

Po pádu totalitních režimů roku 1989 všechny tři země, které byly historickými nástupci výše zmíněných království, čelily podobným problémům. Kromě akutní potřeby své ekonomické a politické transformace naléhaly na odchod sovětských vojsk a zánik Varšavské smlouvy. Na popud této skutečnosti došlo ve Visegrádu k opětovnému zasedání, tentokrát však československého prezidenta Václava Havla, polského prezidenta Lecha Wałęse a maďarského předsedy vlády Józsefa Antalla, aby 15. února roku 1991 mohli podepsat prohlášení o spolupráci mezi zmíněnými zeměmi ve snaze o evropskou integraci. Tímto vznikla původní Visegrádská trojka (V3), která pro západní Evropu a USA představovala seskupení většiny vyspělých zemí ve střední Evropě.

Ústředním motivem obou těchto zmíněných historických setkání bylo tedy přání posílit vzájemnou spolupráci a přátelství mezi těmito třemi středoevropskými státy.

Samotný vznik Visegrádské skupiny byl motivován následujícími čtyřmi činiteli:

- touhou eliminovat pozůstatky komunistického bloku ve střední Evropě;
- touhou překonat historickou zaujatost mezi středoevropskými státy;
- přesvědčením, že formou společného úsilí bude snazší dosáhnout naplnění stanovených cílů, tj. úspěšně projít sociální transformací a zapojit se do evropského integračního procesu;

- blízkostí představ tehdejších politických elit.

Zejména v počátečním období své existence, tedy mezi roky 1991 a 1993, hrála Visegrádská skupina svou nejdůležitější roli při jednání s NATO a Evropskou unií. V následujících letech ale docházelo ke zpomalení intenzity spolupráce mezi zeměmi V4 (po rozdělení Československa došlo pouze k logickému rozšíření z V3 na V4), a to kvůli šířící se myšlence, že individuální úsilí, směřující k přistoupení do euro-atlantického integračního uskupení, bude efektivnější. Spolupráce tohoto uskupení však bylo opětovně navázáno v roce 1998.

1.3 Postavení V4 v období 2004-2012

Země V4, jakožto seskupení středoevropských států, potvrdily po roce 2004 nejen opodstatněnost svého fungování, ale také svůj význam pro budoucnost. Toto uskupení České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska prokázalo svůj potenciál pro řešení otázek, jak společně efektivněji čelit aktuálním mezinárodním a globálním výzvám v oblasti mezinárodních vztahů, hospodářství, energetiky, bezpečnosti a ostatních důležitých sfér. Stalo se respektovaným partnerem na půdě EU a dalších mezinárodních organizací, a to s dopadem nejen na evropský region, ale i na okolní svět.

Skutečnost, že země V4 nemají institucionalizovanou podobu, jim poskytuje flexibilitu a možnost spoření v investičních fondech s vyhnutím se příslušným správním nákladům. Jejich administrace a koordinace je závislá na národních koordinátorech, kteří jsou obvykle součástí ministerstev zahraničních věcí těchto zemí. To je důvod, proč existuje určité riziko jistého oslabení spolupráce v důsledku vládních a politických změn.

Politologové měli za to, že po přistoupení zemí V4 do EU bude cíl tohoto uskupení naplněn. Tato domněnka však byla v zápětí vyvrácena, když v roce 2004 předsedové vlád států V4 podepsali prohlášení o spolupráci s EU. Tato deklarace stanovila za cíl napomoci posilování identity středoevropského regionu a formulování a obhajování regionálních zájmů v rámci rozšířené EU. Po této skutečnosti výrazně vzrostly zahraničně-politické aktivity V4 a skupina se zaměřila na prosazování spolupráce a stability v širším regionu střední Evropy.

Země V4 mají obdobně srovnatelné výhody a pracovní sílu, jelikož jejich ekonomiky v souvislosti s cizím kapitálem nefungují na doplňkovém, nýbrž konkurenčním principu.

Podle jedné analytické studie zpracované týmem odborníků Mezinárodního centra pro demokratickou transformaci v Budapešti roku 2010, která se týkala ekonomického vývoje zemí V4 v rozmezí let 1998-2008, bylo na Slovensku dosaženo nejvyššího hrubého domácího

kapitálu na obyvatele a tato země měla také vedoucí postavení týkajícího se růstu produktivity práce. Česká republika a Slovensko se také dokázaly nejlépe vypořádat s rostoucí nezaměstnaností. Studie tvrdí, že vazba slovenské ekonomiky na euro byla na počátku světové ekonomické krize relativní výhodou, ale může se stát slabým místem v budoucnosti.

Jak již bylo zmíněno v předchozí subkapitole, v rámci V4 dochází k pravidelnému setkávání představitelů jednotlivých zemí. K jednomu takovému summitu předsedů vlád V4 došlo i v roce 2011, k příležitosti dvacátého výročí vzniku tohoto uskupení, na jehož základě si země V4 mimo jiné vymezily následující prioritní oblasti spolupráce:

- aktivně přispívat k silné Evropě a její soudržnosti;
- posílit evropskou energetickou bezpečnost;
- dokončit dopravní infrastrukturu zemí V4;
- rozvíjet principy založené na čtyřech základních svobodách;
- udržet rozšířený prostor v okolí EU vyznačující se stabilitou a demokracií;
- více zviditelnit V4 ve třetích zemích;
- udržet euroatlantické vazby.

Spolupráci zemí V4 lze v současné době označit za nejzřetelněji vyprofilovanou iniciativu v regionu střední Evropy.

Tato skupina se stala žádaným partnerem, něco jako „obchodní značkou“, v mezinárodní spolupráci. Zároveň s již probíhající kooperací s blízkými sousedy v rámci Regionálního partnerství, se zeměmi Beneluxu, Severské rady a pobaltskými zeměmi, v rámci východního partnerství nebo se zeměmi západního Balkánu, projevuje zájem o spolupráci také Japonsko, Korea, Kanada, Egypt či sdružení Mercosur. V důsledku toho má V4 hodnotné a perspektivní vyhlídky na světové scéně.

2 ANALÝZA MAKROEKONOMICKÉHO PROSTŘEDÍ

2.1 Charakteristika makroekonomického prostředí

Podle nejčastěji užívané definice ve světové ekonomické literatuře např. P. A. Samuelsonem, ale i jinými autory, „*studuje makroekonomie chování ekonomiky jako celku. Zkoumá celkovou úroveň národního produktu, zaměstnanosti, cen a zahraničního obchodu země.*“ [34]

Makroekonomie je věda zabývající se výkonností země z hlediska ekonomie a s tím spojenou problematikou dosahované ekonomické úrovně, růstem hospodářství a jeho determinacemi, dlouhodobým i krátkodobým kolísáním stavu ekonomiky od jejího potenciálu. Tato věda zkoumá celkovou produkci služeb a statků v zemi, spotřebu a investice s tím spojené a odhaluje příčiny nestability trhu v návaznosti na inflaci a nezaměstnanost. S tím souvisí analýza funkcí agregátních trhů, jako je např. trh práce a trh aktiv. Dalším hlediskem makroekonomických zájmů je chování státu jako takového a především hlavních státních autorit, zejména vlády a centrální banky, zásahy státu do ekonomiky a řada dalších praktických hospodářských politik, především pak měnová a fiskální politika. V neposlední řadě se pak makroekonomie také věnuje otázkám mezinárodní komparace jednotlivých národních ekonomik a vzájemným vztahům mezi nimi.

„Makroekonomie se věnuje tedy těm nejzásadnějším ekonomickým problémům, jež spočívají v interakcích mezi trhy statků, výrobních faktorů a aktiv dané ekonomiky a v relacích mezi národními ekonomikami, jejichž jednotlivé subjekty vstupují do nejrůznějších obchodních vztahů mezi sebou navzájem.“ [34]

Makroekonomická analýza představuje přístup, který zkoumá vývoj národního hospodářství jako celku, v jeho historických i příčinných vztazích i základních souvislostech a na základě konkrétního průběhu reprodukčního procesu země hodnotí účinnost makroekonomické politiky a dává doporučení na zaměření hospodářské politiky v příštím období. [1] Makroekonomická analýza se nepohybuje tedy jen v rovině poznávací, ale stává se i praktickou pro předcházení výběru opatření makroekonomické politiky, což v praxi znamená rozhodování o devalvaci měny, o potřebě zavést restriktivní fiskální a měnovou politiku, nebo rozhodování o regulaci či deregulaci mezd. Tato rozhodnutí se totiž neobejdou bez důkladné analýzy produktivity práce, cenového vývoje, vývoje reálného produktu a zahraničního obchodu.

Pro **srovnání a hodnocení výkonnosti ekonomik** jednotlivých států existuje velké množství nejrůznějších ukazatelů a veličin. Vzhledem však k omezené dostupnosti kvalitních informací, údajů o reálném vývoji jednotlivých ekonomik a také vzhledem k využitelnosti ukazatelů pro tuto práci byly vybrány níže uvedené indikátory, kterým je v soudobé ekonomické teorii připisována největší vypovídací schopnost. Vybrané základní ukazatele měří velikost produktu, cenovou hladinu, nezaměstnanost a vnější ekonomickou pozici země.

➤ **Hrubý domácí produkt**

Hrubý domácí produkt (dále jen HDP) udává objem finální produkce vytvořené za určité období výrobními faktory působícími na území státu. U výrobních faktorů se tedy nepřihlíží k tomu, kdo je jejich vlastníkem, ale právě k jejich působení na daném území. Produkce musí být:

- vyrobena v běžném období, z čehož vyplývá, že do hodnoty HDP nejsou zahrnuty statky a služby vyprodukované v předešlém období, i kdyby byly na trhu finální produkce prodány v období běžném;
- oceněna tržními cenami, a do hodnoty HDP jsou pak tedy započteny pouze ty statky a služby, které prošly trhem;
- určena ke konečnému užití, což znamená, že tyto statky a služby musí být finálními produkty. [38]

Hrubý domácí produkt je nejčastěji používaným makroekonomickým ukazatelem, který se využívá pro určování výkonnosti ekonomiky států. Hodnoty ukazatele jsou v této práci určeny v běžných cenách, jak je vykazuje statistický úřad Evropských společenství Eurostat. V mezinárodních srovnáních se také používá HDP na obyvatele.

➤ **Hrubý domácí produkt na obyvatele**

Tento ukazatel udává, jaká hodnota finální produkce v průměru připadá na jednoho obyvatele země, a eliminuje tak absolutní velikost země.

Jak bylo výše zmíněno, tento ukazatel je vhodný zejména pro mezinárodní srovnání. Aby byly však údaje jednotlivých zemí srovnatelné, je třeba HDP vyjádřit v téže měně (blíže vysvětleno v níže uvedené části této podkapitoly *Mezinárodní srovnání ekonomické vyspělosti*). V této práci bude HDP na obyvatele vyjádřen v jednotkách PPS ve vztahu k průměru Evropské unie položenému rovnu stu (EU-27 = 100). Pokud by ukazatel nabýval větších hodnot než 100, pak by úroveň HDP na obyvatele analyzované země byl vyšší než průměr EU a naopak. Základní údaje budou tedy vyjádřeny v PPS, tj. ve společné měně,

kteřá eliminuje rozdíly v cenových hladinách mezi zeměmi a umožňuje smysluplné objemové mezinárodní srovnání HDP.

➤ *Tempo růstu hrubého domácího produktu*

V makroekonomické analýze je ekonomický růst často vyjadřován pomocí ukazatele tempa růstu HDP. Tento indikátor udává míru růstu produktu mezi sledovanými obdobími a využívá se především pro srovnávání výkonnosti hospodářství v čase či pro komparaci jednotlivých zemí.

Pro měření tempa růstu HDP bude v následujících analýzách domácí produkt uváděn v běžných cenách a oceněn v cenách předchozího roku (tak, jak hodnoty vykazuje databáze Eurostatu), a takto vypočtené objemové změny budou zaznamenány na úroveň sledovaného roku. Tento postup je nazýván zřetěženými objemy, kde pohyb cen nezveličuje tempo růstu.

➤ *Míra inflace*

Míra inflace (π), vyjadřující tempo růstu cenové hladiny v čase, má přímou spojitost s výkonností hospodářství. Pro další účely bude uváděna jako roční průměrná míra změny pomocí harmonizovaných indexů spotřebitelských cen (HICP), které umožňují kvalitnější mezinárodní srovnání tohoto ukazatele. HICP je běžně používán např. Evropskou centrální bankou při sledování míry inflace v Hospodářské a měnové unii a při posuzování inflační konvergence podle požadavků Amsterodamské smlouvy.

➤ *Míra nezaměstnanosti*

Dále bude hodnocena obecná míra nezaměstnanosti udávaná v procentech. Tento ukazatel také poukazuje na výkonnost ekonomiky, i když nikoliv bezprostředně. Nezaměstnanost patří ke klíčovým problémům tržní ekonomiky a jako taková je i důležitým předmětem zájmu praktické hospodářské politiky. Intenzita tohoto problému je pak dána hodnotou míry nezaměstnanosti, která se na základě definice Mezinárodní organizace práce počítá jako podíl nezaměstnaných na pracovní síle, přičemž pracovní síla (ekonomicky aktivní obyvatelstvo) je tvořena počtem zaměstnaných a nezaměstnaných.

Nezaměstnané osoby pak představují lidé ve věku 15 až 74 let, kteří:

- jsou během referenčního týdne bez práce;
- jsou ochotni začít pracovat během následujících dvou týdnů
- a kteří si po uplynulých čtyřech týdnech aktivně hledali práci, nebo zaměstnání, do kterého by mohli nastoupit během následujících tří měsíců, už našli.

Na míru nezaměstnanosti je však třeba pohlížet s opatrností, neboť může dojít k situaci, kdy absolutní počet nezaměstnaných spolu s mírou nezaměstnanosti klesá, a přesto se poměry na trhu práce zhoršují. K tomu může např. dojít, pokud část lidí, kteří ztratili práci, odmítne dál aktivně hledat nové zaměstnání, a přesune se tak mezi ekonomicky neaktivní obyvatelstvo.

Jelikož je HDP tokovou a počet zaměstnaných stavovou veličinou, nebudou v této práci k sobě zmíněné ukazatele vztahovány, neboť v jednotlivých zemích lze předpokládat mimo jiné lehce odlišný počet pracovních dní (vzhledem k rozdílnému počtu státních svátků).

➤ *Obchodní bilance*

Tento ukazatel zachycuje pohyby statků, které ve sledovaném období překročily hranice státu. V případě dovozu i vývozu se pro stanovení jejich hodnoty vychází z fakturované ceny zboží. Součástí takové ceny jsou pouze přímé obchodní náklady, které vznikají v souvislosti s dopravou vyvážených či dovážených statků na místo určení, kterým je zpravidla státní či celní hranice země. Hodnota exportu a importu tak nezahrnuje bankovní poplatky, náhrady spojené s vývozem či dovozem zboží a daně a dávky související s přesunem statků přes státní hranici. [38]

Obchodní bilance tedy jednoduše stanovuje rozdíl mezi vývozem a dovozem, přičemž jsou tyto dvě položky hodnotově vyjádřeny a měřeny pomocí doložek INCOTERMS. U importu jsou hodnoty určeny dle doložky CIF (Cost, Insurance, Freight), na jejímž základě přebírá dovozce odpovědnost za dané zboží na sjednaném místě určení, jímž je zpravidla celní hranice. Cena dováženého zboží tak zahrnuje hodnotu přepravného a pojištění. Na druhou stranu hodnotu vývozu vyjadřují doložky FOB (Free On Board), na jejímž základě přebírá vývozce veškerou zodpovědnost za vyvážené zboží, a to až do sjednaného místa určení, jímž je zpravidla celní hranice.

Kromě těchto základních makroekonomických ukazatelů jsou v práci pro jednotlivé země dále sledována konvergenční neboli **maastrichtská kritéria**. Tato kritéria určují podmínky pro země EU, které se chtějí připojit k Evropské hospodářské a měnové unii (EMU), a přijmout tak společnou měnu euro. Pro to je však důležité nejen splnění stanovených podmínek, ale především jejich udržitelnost. Mezi tato kritéria patří:

- *cenová stabilita*, kdy stát nesmí překročit průměrnou roční inflaci o více než 1,5 % průměrné roční inflace tří členských zemí s nejnižší úrovní tohoto ukazatele;

- **veřejné finance**, v rámci kterých je sledována jednak *výše veřejného hrubého dluhu*, jehož podíl na HDP nesmí překročit 60 % a jednak *deficit veřejného rozpočtu*, jehož podíl na HDP musí být nižší než 3 %;
- **konvergence dlouhodobých úrokových sazeb**, kde dlouhodobá úroková míra nesmí přesáhnout o více jak 2 % průměrnou hodnotu tří zemí s nejlepší hladinou inflace
- **a stabilita devizového kurzu**, v rámci které by se kandidátská země měla alespoň dva roky před vstupem do EMU zapojit do Evropského mechanismu směnných kurzů ERM II, přičemž by po tuto dobu nemělo dojít k devalvaci.

Výsledky prvních čtyř výše zmíněných ukazatelů se často znázorňují prostřednictvím tzv. **magického čtyřúhelníku**, kde se na jednotlivé polopřímky osového kříže vynášejí v procentech uváděné hodnoty podílu salda běžného účtu platební bilance (BÚ) na HDP, tempa růstu HDP (g_{HDP}), míry inflace (π) a míry nezaměstnanosti (u).

Zvětšování plochy takto vytvořeného čtyřúhelníku naznačuje příznivý vývoj daného hospodářství. Jeho velikost tedy poskytuje představu o úspěšnosti makroekonomické politiky usilující o cenovou stabilitu, dostatečnou zaměstnanost, dostatečné tempo růstu HDP a dlouhodobě vyrovnanou platební bilanci. Těchto vytyčených cílů však nelze dosáhnout najednou, a vykázání co největší plochy tohoto obrazce tak není zrovna jednoduché. Vypovídací schopnost čtyřúhelníku by neměla být přeceňována, neboť existuje jisté úskalí této problematiky, kde jedna a tatáž plocha může vysílat o zdraví ekonomiky zcela rozdílné signály podle toho, jak se na ní jednotlivé veličiny podílejí. „Magický“ čtyřúhelník je tak doprovázen následujícími problémy:

- *„Vyrovnaná obchodní bilance je nesporně příznivá, ale neříká nic o technologické úrovni země. Může totiž být dosažena jak vývozem surovin, tak i špičkových výrobků s vysokou přidanou hodnotou.“*
- *Plocha čtyřúhelníku závisí na tempu růstu HDP, ale ne na jeho dosažené úrovni. Větší plochou se proto může vyznačovat země chudá s vysokým tempem růstu než země bohatá, rozvinutá, ale s polovičním tempem růstu.*
- *Nezaměstnanost je podle průzkumů veřejného mínění vnímána prakticky ve všech zemích jako mnohem větší hrozba než inflace, avšak na osách jsou obě veličiny uváděny v lineárním měřítku. Úzce s tím souvisí i mediálně popularizovaný, ve skutečnosti však velmi problematický, tzv. ukazatel mizérie, jenž je mechanickým*

součtem míry inflace a míry nezaměstnanosti. Podle tohoto ukazatele se nacházejí ve stejné situaci země, kde jedna má $u = 3 \%$ a $\pi = 8 \%$, zatímco druhá má hodnoty přesně obrácené. Faktická situace však bude velmi rozdílná. “[34]

Z výše uvedeného vyplývá, že jakékoliv zjednodušování v tomto případě není na místě a že co nejvíce objektivního hodnocení výkonnosti ekonomiky může být dosaženo pouze pečlivým rozbořem jednotlivých ukazatelů.

K **mezinárodnímu srovnání ekonomické vyspělosti** je pak využíváno vybraných ekonomických ukazatelů, které lze porovnávat z věcného, časového či prostorového hlediska, přičemž se vybrané indikátory mohou lišit pouze v jediném takovém parametru. V případě mezinárodní komparace se ukazatelé liší v prostorovém vymezení, a z hlediska věcného a časového tedy musí být identické. Tento problém je možné řešit využitím dat publikovaných renomovanými mezinárodními institucemi, jako je např. Evropský statistický úřad Eurostat, Mezinárodní měnový fond (MMF) či Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), které poskytují dostatečné množství kvalitních informací.

Při srovnávání jednotlivých států by také měly být zohledněny vedlejší faktory, jako např. politická stabilita dané země či její přírodní bohatství a jejich vliv na danou ekonomiku.

HDP je často označován za nejdůležitější ukazatel ekonomické vyspělosti země, jehož hodnota se pro jeho vyšší vypovídací schopnost při mezinárodním srovnání přepočítává na srovnatelnou úroveň, neboť logicky nelze porovnávat absolutní výši HDP Maďarska a České republiky. Z toho důvodu je tedy používán přepočet HDP na jednoho obyvatele, vypovídací o ekonomické úrovni země. Díky takto upravenému ukazateli lze např. sledovat, jak účinně země využívá disponibilní výrobní zdroje a jaké míry dosahuje životní úroveň obyvatelstva.

Jelikož při mezinárodním srovnávání nelze porovnávat HDP v eurech a v korunách, používá se často HDP na obyvatele vyjádřený buď v dolarech, eurech či v jiných jednotkách. V posledních letech je nejčastěji využívanou metodou parita kupní síly, která bude využita i v makroekonomické analýze této práce. Paritou kupní síly (PPS) se označuje měnová jednotka, „... v níž se navzájem vyrovnávají rozdíly mezi kupní silou jednotek národních měn členských zemí EU podle stavu po jejím rozšíření k 1. 1. 2007 na EU 27. Úhrn údajů o HDP za všech 27 zemí přepočtených do eur (dříve ECU) se rovná stejné částce vyjádřené v PPS.“ [3]

2.2 Česká republika

Navzdory současné situaci v Evropě stále patří Česká republika mezi nejstabilnější a nejvíce prosperující ekonomiky ze všech postkomunistických zemí. V době nedávné krize se hospodářskou aktivitu podařilo podpořit makroekonomickou politikou, a období nejhlubší recese tak bylo relativně krátké. Dynamika opětovného oživení je však znatelně nižší než v ostatních postižených zemích a česká ekonomika se tak potýká s oslabením hospodářského růstu.

Stále je však Česká republika (dále jen ČR) jednou z nejrozvinutějších průmyslových ekonomik ve střední a východní Evropě, jejíž průmysl se soustředí především na motorová vozidla, strojírenství, hutnictví, chemickou výrobu, výrobu skla, léčiv a textilu, a významně se tak podílí na tvorbě HDP, ve kterém se však nejvíce odráží sektor služeb. Zemědělství přispívá k HDP ČR v současné době už jen malým dílem, přičemž je tento sektor zaměřen zejména na produkci pšenice, ječmene, cukrové řepy, brambor a chmelu, chován je především skot, prasata a drůbež. V současné době patří mezi nejvýznamnější obchodní partnery ČR v první řadě Německo.

V následujících subkapitolách bude provedena analýza čtyř základních makroekonomických ukazatelů, kterým je v posledních letech připisována největší vypovídací schopnost, a opomenuta nebudou ani jednotlivá maastrichtská kritéria.

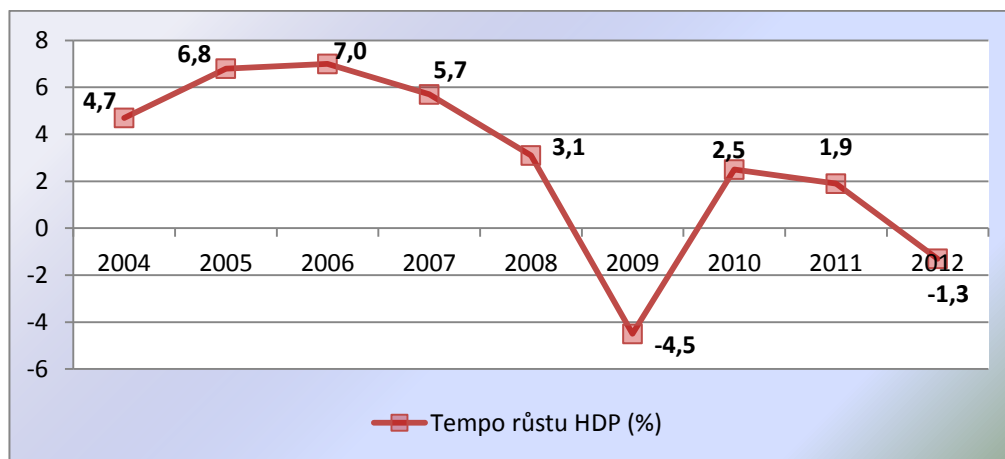
2.2.1 Hrubý domácí produkt

Díky přistoupení ČR do EU navázal ekonomický vývoj na pozitivní tendence předešlého období za ještě příznivějších podmínek. V celkovém důsledku došlo ke zlepšení makroekonomického prostředí, což se projevilo na zrychlení tempa růstu HDP. Tento nárůst je zřetelně viditelný na níže uvedeném Obrázku 1, kdy mezi roky 2004 a 2005 dochází ke skokovému růstu hodnot.

Vstupem do mezinárodní organizace takového významu jako je EU se nově přistoupeným státům v mnohém začalo dařit, mezinárodní spolupráci nevyjímaje. Odstranění zbylých celních bariér obchodu v rámci členských států zapříčinilo nárůst čistého vývozu, jehož posílením došlo ke snížení schodku zahraničního obchodu, což mělo pozitivní vliv na tempo růstu HDP. Zlepšení se projevilo i na směnných relacích způsobené vlivem cen zahraničního obchodu svědčící o významné změně vlivu mezinárodního obchodu na vnitřní ekonomiku ČR. Na celkový hospodářský růst měl mimo jiné velký vliv i vývoj hrubých přidaných hodnot jistých odvětví, jako např. zpracovatelský průmysl, podnikatelské služby či obchod. Tento

rostoucí trend pokračoval až do roku 2006, kdy se objem HDP oproti roku 2004 zvýšil o necelých 14 %. Ještě roku 2006 však začíná docházet ke zpomalení předstihu růstu vývozu před dovozem a růstu výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu, čímž opět dochází ke změně struktury HDP.

Obrázek 1: Vývoj tempa růstu HDP v ČR

Zdroj: vlastní zpracování podle [13]

Stále ještě vysoké tempo růstu HDP v roce 2007 vedlo k posílení celkové ekonomické pozice státu. Zvýšení HDP ČR bylo dokonce o něco vyšší než průměrný roční růst eurozóny. Na meziročním zvýšení tohoto ukazatele se nejvíce podílel přírůstek výdajů na konečnou spotřebu.

Ačkoli bylo v následujícím období patrné značné snížení tempa růstu oproti předchozímu roku, reálný růst HDP o 3,1 % byl stále rychlejší než v zemích západní Evropy, kde došlo ke značnému ekonomickému útlumu. Pomalejší růst zaznamenala i celková nabídka a poptávka ČR oproti roku předchozímu, na což měly především vliv vnější ekonomické vztahy.

Toto postupné snižování tempa růstu hrubého domácího produktu dosáhlo svého propadu roku 2009, na první pohled viditelného na výše zobrazeném grafu, kdy ČR stejně jako ostatní státy poznamenal celosvětový hospodářský útlum. Tato skutečnost logicky do značné míry ovlivnila strukturu HDP, kterou asi nejvíce poznamenal velký úbytek zásob oproti roku 2008, kdy z důvodu hospodářské recese nejvíce ubylo konečných produktů a obchodního zboží. K růstu výdajů na konečnou spotřebu však více přispěla vláda a neziskové organizace než sektor domácností.

V roce následujícím se ekonomika ČR v jistých směrech opět dokázala dostat do kladných hodnot, kdy došlo k nárůstu HDP o 2,5 %. Na růst ekonomiky mělo největší vliv odvětví

zpracovatelského průmyslu. Obnovení příznivého vývoje pomohla zejména výroba dopravních prostředků, strojírenství, elektrotechnický průmysl a sektor služeb. Vývoj tempa růstu HDP byl naopak negativně poznamenán stavebním a zemědělským sektorem.

Růst HDP byl následně opět vystřídán jeho snížením, kdy se v roce 2012 jeho tempo meziročně snížilo až o 1,3 %. Důvodem tohoto poklesu byla především slabá domácí poptávka s omezovanými výdaji na konečnou spotřebu a také poptávka zahraniční. Pokles naopak zmírňoval zahraniční obchod, neboť za celý uplynulý rok 2012 pozitivně ovlivňoval HDP pouze čistý export.

2.2.2 Obchodní bilance

Hospodářské výsledky roku 2004 byly ovlivněny změnou podmínek fungování ekonomiky související se vstupem do EU. Dopady těchto změn se projevily především v širším zapojení do mezinárodní směny, což bylo patrné z výrazného růstu dovozu i vývozu zboží.

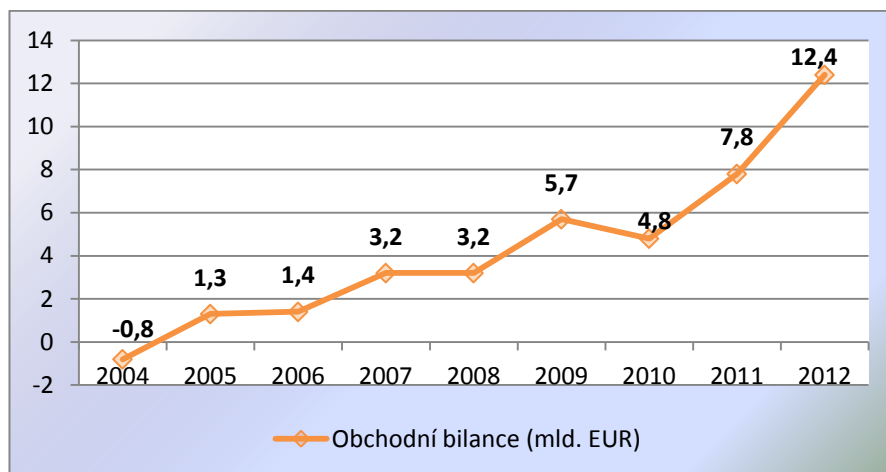
Hodnota obchodní bilance roku 2004 nabývala sice záporných hodnot, a dovoz tak převažoval nad vývozem do zahraničí, přesto v porovnání s předchozím vývojem byla situace analyzovaného roku velice příznivá, neboť se hodnota tohoto ukazatele stále více přibližovala kladným hodnotám. Na obchodní bilanci měly tehdy příznivý vliv směnné kurzy, kdy česká koruna oproti americkému dolaru posílila, a pozitivně tak působila na dovozy z teritorií s touto měnou. Proti euru naopak česká koruna oslabil, což napomohlo vývozu z ČR do oblastí s danou měnou. Příznivý vývoj tohoto ukazatele zapříčinil zcela jistě vstup ČR do EU, kdy se členskými zeměmi otevřely nepřehledné možnosti související mimo jiné i právě s mezinárodním obchodem. Odstraněním zbylých bariér zahraničního obchodu tak posílily obchodní vztahy a ČR mohla začít více vyvážet své zboží a služby za hranice, nadprůměrně vzrostl zejména export do nových členských zemí EU. Celkový objem exportu tehdy zaujímal už více než 60 % HDP ČR, přičemž nadpoloviční část vývozu tvořily dopravní prostředky a stroje. Pro ČR se ukázalo být neskonalou výhodou její umístění v srdci Evropy.

Výše zmíněný obchod se stroji a dopravními prostředky výrazně přispěl k posílení mezinárodního obchodu i v roce následujícím, kdy došlo k dlouho očekávanému přebytku vývozu nad dovozem, který je na první pohled patrný z Obrázku 2.

Pozitivní trend tohoto ukazatele pokračoval i v dalších obdobích, kdy se projevovale tendence stále více posilovat jeho hodnoty. Přebytek obchodní bilance např. v roce 2007 již překonal stamiliardovou hranici (v cenách FOB) a pozitivně ovlivnil i směnné relace. Roku 2008 došlo v důsledku krize ke krátkodobé stagnaci, neboť z důvodu recese v zemích

hlavních obchodních partnerů ČR došlo ke snížení zahraniční poptávky, ale roku 2009 již obchodní bilance opět zaznamenala historický přebytek. Meziročně se zvýšil např. vývoz osobních automobilů a na převahu celkového exportu mělo značný vliv mimo jiné oslabení koruny, které pozitivně působilo na jeho ceny.

Obrázek 2: Vývoj obchodní bilance v ČR

Zdroj: vlastní zpracování podle [13]

Rok 2010 vykazuje sice meziroční snížení hodnoty, avšak stále byl tento přebytek obchodní bilance druhý nejvyšší po dobu existence dané země. Vývoz ČR do zemí EU meziročně oslabil a naopak posílil do členských států ESVO či Společenství nezávislých států. Na celkovém vývozu se kromě podílu strojů a dopravních prostředků také zvýšil podíl nepoživatelných surovin, minerálních paliv, chemikálií a příbuzných výrobků. Obdobnou strukturu měl i celkový dovoz, kde skupinu chemikálií vystřídaly polotovary a materiály. Na vývoj obchodní bilance v roce 2010 měla mimo jiné vliv zvýšená zahraniční poptávka. Příznivý vývoj zejména nastiňovalo také oživení německé ekonomiky, která se stala stěžejní pro české firmy zaměřené na vývoz.

O rok později se hodnota obchodní bilance vyhoupla až na 7,8 miliard eur a došlo opět k citelnému navýšení jak vývozu, tak dovozu. Na celkový vývoz měl opět významný vliv růst exportu automobilů a jejich dílů (největší přírůstek tohoto odvětví od roku 2000 však zůstává připisován roku 2010).

Největší meziroční přírůstek za analyzované období je na první pohled patrný z výše uvedeného grafu, kdy roku 2012 dochází ke skokovému navýšení salda obchodní bilance o 4,6 miliard eur. Export ČR se tak oproti roku 2011 nominálně zvedl o 7,2 %, kdy čeští exportéři opět více vyváželi mimo země EU, než v předchozím období. Vývozy na trhy mimo EU se tak vyhouply na hodnotu téměř jedné čtvrtiny vývozu do unie. Mezi silné cílové

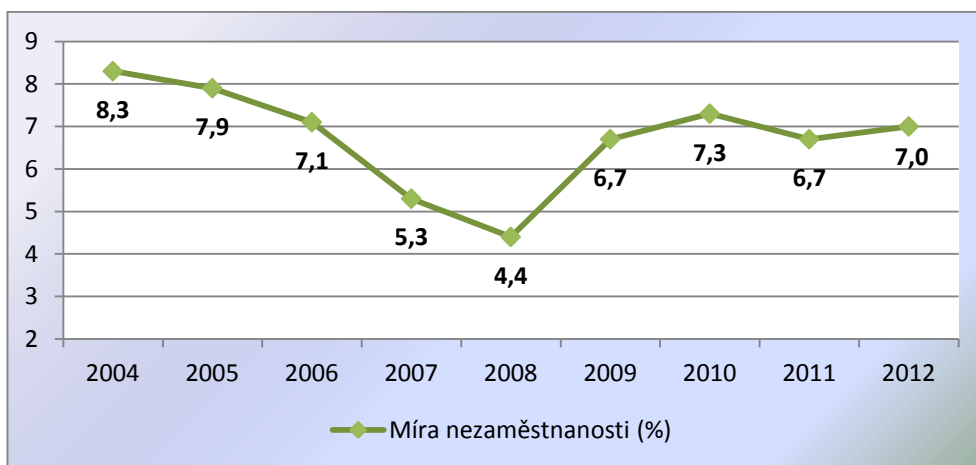
destinace kromě Německa patřilo např. i Rusko. Zeslábl naopak export do zemí eurozóny. Nadprůměrně se v daném roce zvýšil vývoz průmyslového spotřebního zboží a ostatních komodit, tamní export naopak postihla slabá poptávka po automobilech, a tedy i průmyslové produkci.

2.2.3 Míra nezaměstnanosti

Výchozí rok 2004 naznačuje prodloužení období s přílišnou obecnou mírou nezaměstnanosti, a to především osob ve věku 20 až 29 let. Tento fakt zapříčiňuje pokles disponibilního důchodu domácností a stavu jejich depozit. Nezaměstnanost se častěji dotýká osob s nižšími peněžními příjmy, pokud jde o vzdělání, řadili se mezi osoby bez práce nejčastěji lidé se základním a středním vzděláním bez maturity.

Několik následujících období bylo ve znamení příznivých změn, kdy roku 2006 nastalo o něco zřetelnější snížení tohoto indikátoru. V daném roce se povedlo zaměstnat nejvíce osob ve zpracovatelském průmyslu, nemalé uplatnění na trhu měli také podnikatelé a roku 2007 byla dokonce zaznamenána nejvyšší hodnota zaměstnanosti za posledních jedenáct let (viz níže uvedený Obrázek 3).

Obrázek 3: Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR

Zdroj: vlastní zpracování podle [13]a [7]

Tento pozitivní trend na trhu práce pokračoval až do roku 2008, kdy se míra nezaměstnanosti snižovala již čtvrtý rok po sobě a klesla až na 4,4 %. V porovnání s předchozím rokem však ne s takovou zaměstnaností osob. K nárůstu došlo v případě cizinců, a to jak cizinců s živnostenským oprávněním, tak cizinců v postavení zaměstnance.

Vykazované hodnoty roku 2009 potvrdily propad ekonomiky, kdy hospodářská krize zapříčinila skokový meziroční růst míry nezaměstnanosti na 6,7 % a meziroční zvýšení počtu

nezaměstnaných o kritických 53 %. Snížil se i počet evidovaných cizinců v postavení zaměstnanců, naopak se zvýšil počet cizinců v postavení živnostníků.

Následující roky byly ještě ve znamení dopadů předešlé krize. Ačkoli hodnoty roku 2011 naznačovaly možný budoucí příznivější vývoj, situace v dalším období jej určitě nepotvrdil. Vývoj HDP roku 2012 naopak naznačuje další recesi, a míra nezaměstnanosti tak opět roste. Paradoxně však roste i celková zaměstnanost, což však bylo způsobeno pracujícími osobami bez statusu zaměstnance (příkladem mohou být podnikatelé, uzavírání dohod o provedení práce, dohod o pracovní činnosti apod.). Nejvíce zaměstnaných osob ubylo v odvětví zemědělství, průmyslu, stavebnictví a také v odvětví veřejných služeb, naopak nejvíce nových pracovníků pojal odvětví obchodu a průmyslu. Na druhou stranu v závěru daného roku došlo k citelnému nárůstu počtu registrovaných osob bez práce.

Roku 2004 se ČR jakožto už členský stát EU zavázala k plnění konvergenčních kritérií, aby se tak mohla co nejdříve stát členem eurozóny. Jedním z těchto kritérií je i cenová stabilita, tedy udržování míry inflace pod stanovenou referenční hodnotou.

2.2.4 Míra inflace

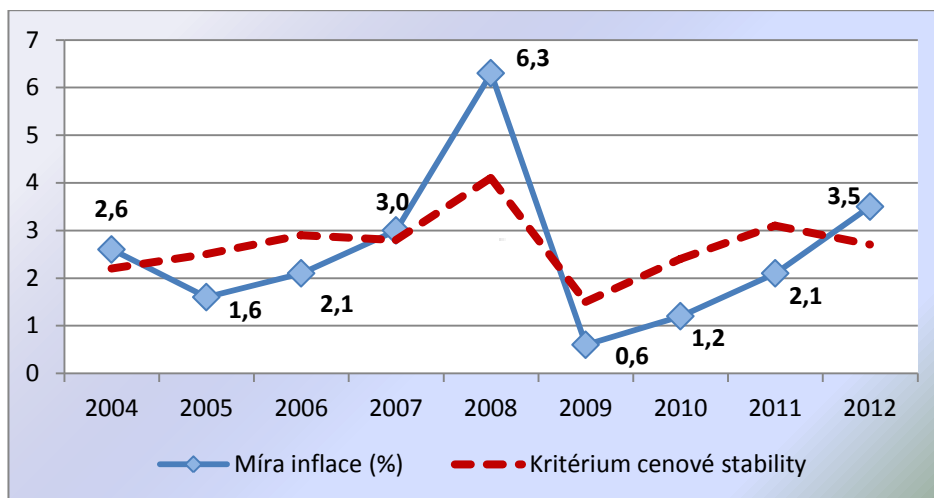
Předpokládaný prudký nárůst cenové hladiny po vstupu ČR do EU se nepotvrdil, ačkoli celková úroveň spotřebitelských cen byla v roce 2004 o 2,6 % meziročně vyšší, což zapříčinily především změny regulovaných cen, daňové úpravy a další administrativní opatření. Míra inflace se tak sice přibližovala horní hranici inflačního cíle, který ČNB tenkrát stanovila na úrovni 1-3 %, přesto však touto hodnotou kritérium cenové stability splňovala. Rychleji než spotřebitelské ceny však rostly ceny výrobců, a to zejména průmyslových a zemědělských výrobců. Na růst míry inflace v daném roce měly největší vliv rostoucí ceny vody, energie, paliv a bydlení. Meziročně také vzrostla cenová hladina dovezeného a vyvezeného zboží. Došlo však ke zlepšení směnných relací, které tak kladně působily na obchodní bilanci a také na vývoj kurzu české koruny k ostatním měnám zemí, se kterými ČR uzavírá mezinárodní obchod.

Rok 2005 s sebou přináší snížení míry inflace oproti předchozímu roku o celý jeden procentní bod. Na její výši měly zásadní vliv stejné faktory jako rok předešlý, ke kterým se navíc přidalo zvýšení cen poštovních služeb a telekomunikací. Zhoršení postavení ČR na evropských trzích zapříčinilo pohyb cen zboží v zahraničním obchodě včetně změn směnných relací, což do značné míry ovlivnilo vnější ekonomické vztahy.

V letech 2005 i 2006 se kritérium cenové stability stále dařilo plnit, kdy jedinou hrozbou pro ČR v této oblasti byla nejednotnost požadavků z pohledu ČNB na straně jedné a z pohledu ECB a Evropské komise na straně druhé, neboť ČNB roku 2006 stanovila inflační cíl na úroveň 3 %. Problém by také mohl nastat v okamžiku, kdyby došlo ke změně referenční hodnoty kritéria, která je závislá na vývoji inflace zemí EU.

V následujícím roce se hodnota míry inflace opět šplhala postupně nahoru, aby roku 2008 dosáhla své nejvyšší hodnoty za posledních deset let (viz Obrázek 4). Kritérium cenové stability tak splněno nebylo, a to zejména z důvodu proinflačních šoků, které posunuly inflaci významně (ale dočasně) nad referenční hodnotu. Důvodem šoků byly úpravy nepřímých daní, a to v rámci reformy veřejných financí, ale i harmonizací s právem EU. Tento velký skok na 6,3 % byl poznamenán např. cenami tabáku, alkoholických i nealkoholických nápojů, potravin, zvýšením cen zdravotní péče, nadprůměrných hodnot dosáhly také ceny elektřiny, plynu a vody. Celkovým růstem míry inflace došlo mimo jiné k navýšení cen služeb, výrobků zpracovatelského průmyslu, spotřebitelských cen a citelnému znehodnocení kupní síly peněz, což mělo samozřejmě dopad na výdaje na konečnou spotřebu domácností.

Obrázek 4: Vývoj míry inflace v ČR

Zdroj: vlastní zpracování podle[13]

Rok 2009 byl naopak ve znamení opětovného poklesu hodnot, kdy míra inflace vykazovala o celých 5,7 procent méně než rok předešlý, a meziročně se tak zvýšila o pouze 0,6 %, neboť už téměř odezněl vliv jednorázových nákladových faktorů, týkajících se zejména nepřímých daní. Dosaženou hodnotu kritéria ovlivňovaly také obdobné veličiny jako v předešlých letech, tedy zejména ceny vody, energie, paliv, bydlení, ceny alkoholických nápojů a tabáku, a to v důsledku většího zdanění cigaret v roce 2008. Naopak zlevňovaly

potravin y či nealkoholické nápoje. Co se týče ročních směnných relací, jejich nadprůměrných hodnot bylo naměřeno ve skupině tabáku, nápojů a minerálních paliv.

Po těchto skokových změnách v uplynulých letech následovaly dva po sobě jdoucí klidnější roky, kdy ČR kritérium cenové stability plnila. Inflační cíl byl v roce 2010 stanoven ČNB na 2 %, která se tuto hodnotu zavázala udržovat v rozmezí +/- 1 %, což by samo o sobě bylo dobrým předpokladem pro budoucí vývoj, pokud by však nedošlo k výrazným administrativním opatřením v oblasti spotřebitelských cen s proinflačním dopadem.

Hned o dva roky později však k takovému administrativnímu opatření došlo, kdy v roce 2012 ČR opět zaznamenala citelnější nárůst cenové hladiny, a neplnila tak podmínku cenové stability. Tentokrát na to mělo vliv především zvýšení snížené sazby DPH. Pokud však nedojde k jiným než doposud plánovaným úpravám nepřímých daní či jiným administrativním opatřením v oblasti spotřebitelských cen, měla by se míra inflace dostat zpátky do příznivých hodnot. V meziročním nárůstu se tentokrát promítly např. ceny z oblasti průmyslu, zemědělství, potravin a bydlení. Ničím neobvyklým tedy nebylo potlačení spotřeby obyvatel způsobené nízkým zhodnocením důchodů, cenovým vývojem a nízkým růstem mezd, což logicky znamenalo maloobchodní tržby, nedošlo-li rovnou k přechodu k jiným poskytovatelům služeb. Po třech letech nepříznivého působení směnných relací dosáhly v daném roce konečně tyto hodnoty uspokojivějších hodnot.

2.2.5 Úrokové sazby

Jak naznačují zeleně zvýrazněné hodnoty v Tabulce 1, s plněním tohoto maastrichtského kritéria neměla ČR od vstupu do EU nejmenší problémy. Jediná tato podmínka by splňovala požadavek stability a dlouhodobé udržitelnosti, neboť za celé sledované období nevykázala negativní hodnoty, a dlouhodobé nominální úrokové míry tedy ani jednou nepřekročily o více jak 2 % průměr tří zemí s nejnižší inflací. V posledních třech letech tento indikátor dokonce vykazuje klesající tendenci. Pro stejně pozitivní budoucí vývoj je však nezbytné udržení si důvěry finančních trhů a dlouhodobou udržitelnost veřejných financí.

Při porovnání vývoje dlouhodobých úrokových sazeb a míry inflace za sledované období lze pozorovat, že ČNB nerozhoduje o svých úrokových sazbách podle současné inflace, ale prognózovaně.

Tabulka 1: Dlouhodobé úrokové sazby v ČR

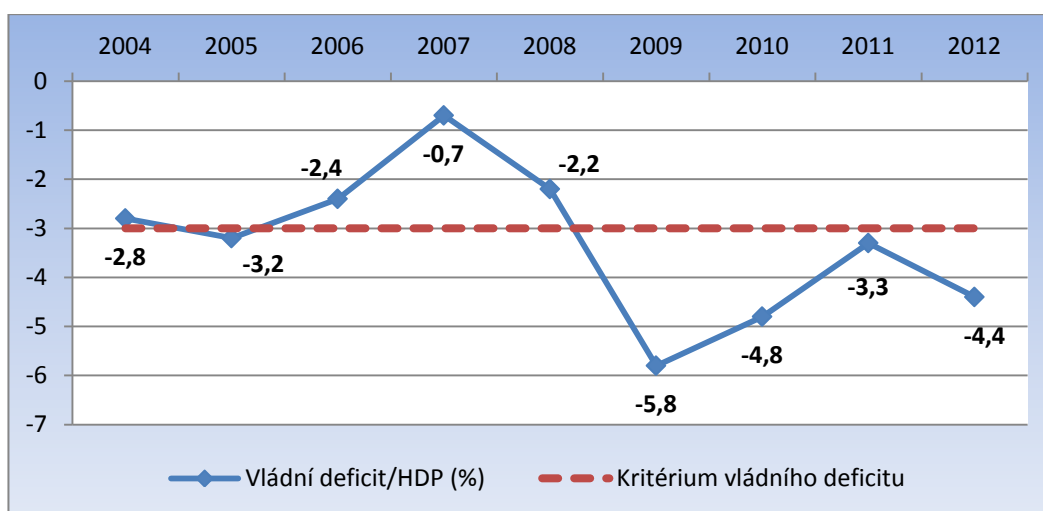
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Průměr 3 zemí s nejnižší inflací*	4,3	3,4	4,2	4,4	4,2	3,9	4,0	3,3	1,8
Kritérium dl. úrok. sazeb	6,3	5,4	6,2	6,4	6,2	5,9	6,0	5,3	3,8
Úrokové sazby ČR (%)	4,8	3,5	3,8	4,3	4,6	4,8	3,9	3,7	2,8

Zdroj: upraveno podle [23]

2.2.6 Vládní deficit

Poměr vládního deficitu na HDP z dlouhodobého hlediska jistě nelze vyhodnotit jako dlouhodobě udržitelný (viz Obrázek 5). Po celé sledované období byl vývoj tohoto podílu značně nevyvážený. Mezi lety 2004 až 2006 ČR unikla neplnění tohoto kritéria jen o vlásek, kdy hodnota ukazatele kolísala okolo hodnoty referenční. V roce 2007 se především díky hospodářskému růstu sice výrazně navýšila, což bohužel nemělo dlouhé trvání. Roku 2009 s dopady finanční a hospodářské krize se vládní deficit jakožto procento HDP tentokrát již výrazněji prohlubuje. Do současné doby toto konvergenční kritérium není plněno. Přestože od přelomového roku 2009 vykazovalo po dvě následující období klesající tendenci, rok 2012 opět potvrzuje nestálost tohoto indikátoru.

Obrázek 5: Vývoj podílu vládního deficitu na HDP v ČR

Zdroj: vlastní zpracování podle [23]

* Hodnota průměru tří zemí s nejnižší inflací se liší podle toho, zda hodnotíme kritérium úrokových sazeb či cenové stability. Posouzení zemí, jež budou zahrnuty do výpočtu cenového kritéria, totiž z části závisí na arbitrárním rozhodnutí hodnotících institucí (Evropské komise a ECB). [24]

2.2.7 Veřejný dluh

Veřejný dluh vztažený k HDP spolu s dlouhodobými úrokovými sazbami představovaly pouhé dvě podmínky, které byly v rámci konvergenčních kritérií za celé analyzované období poctivě plněny (viz zeleně zvýrazněné hodnoty v Tabulce 2), pouze vývoj poměru veřejného dluhu na HDP nebyl v posledních letech zdaleka tak stabilní.

Od roku 2004 se hodnoty ukazatele pohybovaly na relativně nízké úrovni oproti referenční hodnotě 60 % HDP a roku 2007 se podařilo poměr dluhu na HDP vcelku stabilizovat, čemuž napomohl zejména rychlý hospodářský růst. K udržení tohoto stavu by však tenkrát bylo potřeba provést už déle očekávanou důchodovou reformu spolu s reformou systému zdravotní péče. Přestože toto kritérium je dlouhodobě plněno, roku 2009, kdy na ČR měla velké dopady hospodářská recese, podíl vládního dluhu na HDP se výrazně zvýšil v porovnání s předchozími lety, a to až o 5,5 procentního bodu. Od tohoto zlomového okamžiku mělo zadlužení ČR bohužel už jen rostoucí trend, kdy i v roce 2012 dluh z důvodu každoročně očekávaných deficitů rostl. Hrozbou pro budoucí vývoj tohoto ukazatele jsou možné negativní dopady stárnutí obyvatelstva, proto je nutné dalšímu navyšování hodnot zabránit zmíněnými reformami.

Tabulka 2: Plnění kritéria veřejného dluhu v ČR

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kritérium veřejného dluhu	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
Veřejný dluh/HDP (%)	28,9	28,4	28,3	27,9	28,7	34,2	37,8	40,8	45,8

Zdroj: vlastní zpracování podle [23]

2.2.8 Směnný kurz

Co se týče stability devizového kurzu, její formální vyhodnocení bude možné až po přistoupení do ERM II, k čemuž během sledovaného období nedošlo a prozatím to Ministerstvem financí a ČNB není ani doporučeno. Jelikož se tedy česká měna do systému zatím nezapojila, nemá tudíž stanovenou centrální paritu k euru, vůči níž by se sledovaly fluktuace měnového kurzu, a tedy plnění tohoto kritéria.

Přesto je však nutné sledovat vývoj kurzu koruny, který byl do roku 2004 vcelku kolísavý. V nejbližších následujících letech se odchylky koruny od průměrného kurzu významněji zvětšovaly, ale spolu s hospodářským růstem roku 2007 koruna výrazně posílila.

S následujícím rokem 2008 lze konstatovat, že česká koruna vykazovala dlouhodobou tendenci k posílení. Při značném negativním působení finanční krize by však nešlo vyloučit výraznější kolísání, tudíž by tato podmínka právě z hlediska udržitelnosti pravděpodobně nemohla být plněna a i kdyby ČR tenkrát vstoupila do ERM II, plnění tohoto kritéria by bylo vůči takové kurzové volatilitě velice náročné.

Následující vývoj kurzu koruny byl poznamenán finanční a hospodářskou krizí, ale v posledních dvou letech sledovaného období se kurz koruny vůči euru pohyboval v relativně úzkém pásmu. Vývoj minulých let však napovídá, že se v „těžších časech“ tento kurz umí značně vychýlit. Vstupu do kurzového mechanismu ERM II by mělo proto předcházet zklidnění situace jak v tuzemské, tak světové ekonomice a následně bude také důležité správné nastavení centrální parity kurzu koruny vůči euru.

Následující Tabulka 3 přehledněji zobrazuje, která maastrichtská kritéria byla, či nebyla v jednotlivých letech ČR plněna. Pro splnění podmínky udržitelnosti veřejných financí je nutné dodržet jak maximální možnou úroveň vládního deficitu, tak povolenou míru zadlužení.

Tabulka 3: Plnění konvergenčních kritérií v ČR

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	Cenová stabilita	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✗
	Udržitelnost veř. financí	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗
	Úrokové sazby	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Měnový kurz	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗

Zdroj: vlastní zpracování

2.3 Maďarsko

Maďarsko dříve patřilo mezi středoevropské vnitrozemské státy vyznačující se relativně vyspělou ekonomikou. Tato doba však dávno pominula a země se místo toho v současnosti potýká s řadou ekonomických problémů souvisejících s nepříznivou kombinací dopadů hospodářské recese a neuspokojivým ekonomickým socialistickým vládnutím v předchozích letech. Za těchto podmínek se země dostala do situace, kdy by jí bez finanční pomoci MMF, Světové banky a EU pravděpodobně hrozil státní bankrot. Maďarsko se tak náhle stalo jednou z nejpostiženějších středoevropských zemí. Po nastoupení pravicové vlády roku 2010 se

uskutečnily některé klíčové reformy, které se snaží odrazit finanční situaci země ode dna a tento trend úsporných opatření by měl v Maďarsku v nejbližší době pokračovat.

Země se soustředí především na svůj tradiční sektor zemědělství a v rámci průmyslu také na oblast strojírenství. K vývozu jsou určeny zejména elektrická a elektronická zařízení, chemické látky a v neposlední řadě také strojírenské a potravinářské výrobky. Hlavní importní komodity pak tvoří stroje a paliva. Elektrickou energii Maďarsko získává hlavně z tepelných elektráren a disponuje také jednou jadernou elektrárnou, která pokrývá 40 % spotřeby elektřiny v zemi.

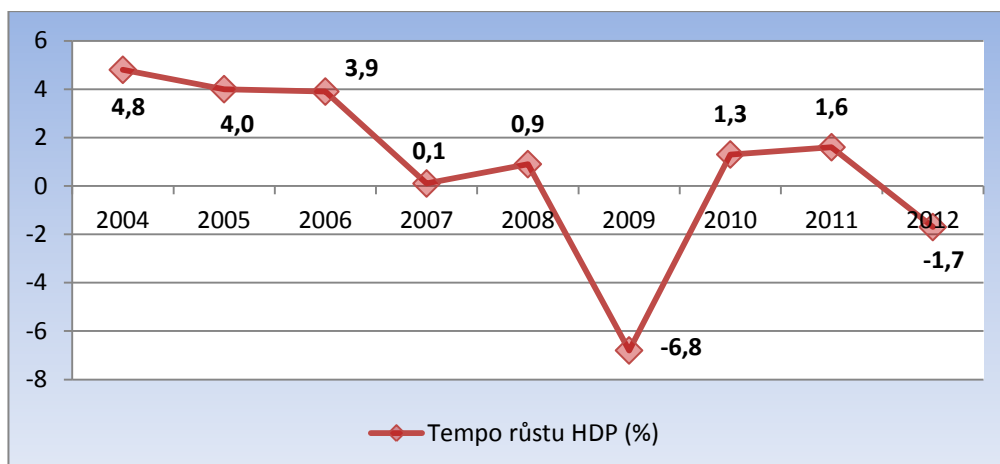
2.3.1 Hrubý domácí produkt

Tempo růstu HDP se v prvních letech sledovaného období mírně zpomalovalo, až roku 2007 meziročně prudce kleslo na hodnotu 0,1 %. Tento jev byl mimo jiné důsledkem úsporných opatření vlády usilující o snížení deficitu státního rozpočtu a propadem především stavební a zemědělské výroby, kdy podíl zemědělství na HDP tvořil pouhá 3 %.

Nízké vykazované hodnoty mezi roky 2007 a 2008 byly způsobeny dlouhodobě neřešenými problémy ve veřejných financích. Takovýto nepříznivý vývoj způsobil, že v době hospodářské recese bylo Maďarsko jednou z nejvíce postižených zemí. Roku 2007 se na HDP ze 60 % podílel terciární sektor neboli sektor služeb a rok později svůj význam potvrdil také průmysl a stavebnictví se svým podílem na HDP téměř 30 %.

Následující rok 2009 byl ve znamení dopadů finanční a hospodářské krize, kdy se tempo růstu HDP dostala na své dno s hodnotou -6,8 %. Tento prudký pokles je na první pohled viditelný z následujícího Obrázku 6.

Obrázek 6: Vývoj tempa růstu HDP v Maďarsku

Zdroj: vlastní zpracování podle [13]

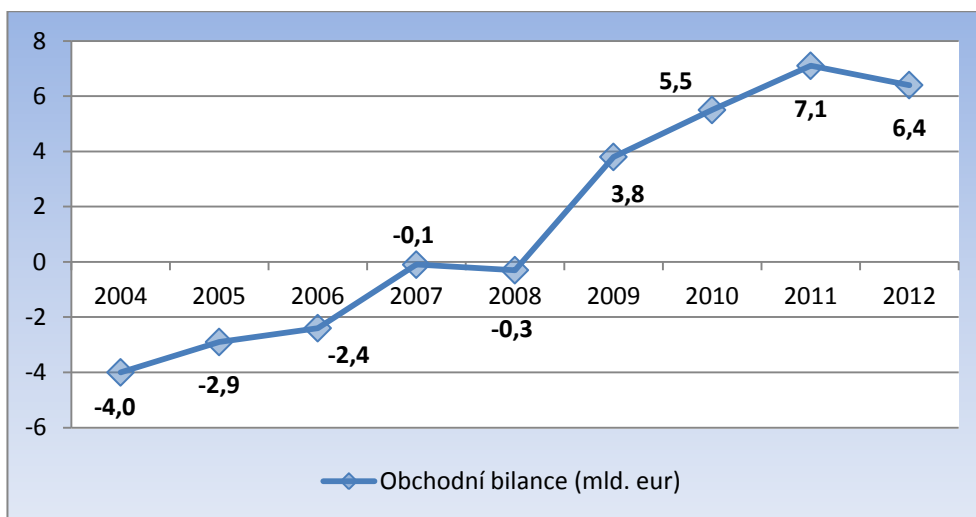
Po tomto nepříznivém období následoval jen mírný růst maďarské ekonomiky, kdy se roku 2010 na HDP nejvíce podílel sektor služeb s téměř 66 % a sektor průmyslu a zemědělství s 30,7 % a 3,5 %. Průmyslová produkce se v té době soustředila především na oblast hutnictví, těžbu, stavební materiály a strojírenství, mezi hlavní plodiny z oblasti zemědělství patřily brambory, cukrová řepa, kukuřice, obilí a slunečnicová semena.

O rok později se sektor zemědělství podílí na HDP už 4,6 %, ale v roce 2012 dochází k opětovnému propadu ekonomiky. Na tento pokles měl pro přílišné sucho negativní vliv propad zemědělství, jehož podíl na HDP se snížil na 1,3 %. V tomto období však bylo zaznamenáno i zpomalení vývoje některých dalších ekonomik. V důsledku dluhové krize v eurozóně mezi ně patřila i ekonomika Německa, což zapříčinilo pokles vnější poptávky po maďarských produktech.

2.3.2 Obchodní bilance

Po vstupu Maďarska do EU se tato země stala zároveň součástí Evropského hospodářského prostoru, což jí jako každé jiné členské zemi otevřelo bránu k jednoduššímu mezinárodnímu obchodu v rámci zemí EU. Tuto skutečnost potvrzuje i pozitivní vývoj obchodní bilance, jejíž průběh byl až na dvě výjimky po celé analyzované období rostoucí (viz Obrázek 7).

Obrázek 7: Vývoj obchodní bilance v Maďarsku

Zdroj: vlastní zpracování dle [13]

Na celkovém vývozu se tak významně podílí zemědělství, které spolu s produkty potravinářského průmyslu tvoří až 25 % vývozu. Mezi klíčové plodiny se kromě cukrové řepy, pšenice, slunečnice a kukuřice řadí i rajská jablka a ovoce. V Maďarsku sehra

důležitou roli také automobilový průmysl se značkami Audi, Opel a Suzuki, který se na vývozu podílí 17 %.

Saldo obchodní bilance se až do roku 2008 včetně pohybovalo v záporných číslech, ale od této doby jsou zaznamenávány jen kladné hodnoty tohoto indikátoru. Pro slabou domácí poptávku se tak země potýká s omezeným dovozem, přičemž předními importovanými komoditami jsou stroje a paliva.

Pro mezinárodní obchod je nespornou výhodou strategická zeměpisná poloha země, díky níž je v posledních letech do členských zemí EU vyváženo téměř 80 % a naopak dovoz z EU tvoří více jak 70 %. V roce 2012 mezi nejdůležitější cílové destinace pro vývoz maďarských produktů patřilo Německo, Rumunsko, Rakousko a Slovensko, nepostradatelnými dovozci pak bylo Německo, Rusko, Rakousko a Slovensko. Převážnou část dovozu i vývozu tvoří v současné době stroje a dopravní zařízení (zhruba z 60 %), elektronika, přenosová komunikační technika a stroje k výrobě energie a opomenout nelze ani výrobky chemického a farmaceutického průmyslu, plastické hmoty a kovové či textilní výrobky.

2.3.3 Míra nezaměstnanosti

Do roku 2004 byla míra nezaměstnanosti na relativně nízké úrovni. Od tohoto období však začala vykazovat téměř každoročně zvyšující se tendenci. Mezi roky 2004 až 2008 byla tedy hodnota tohoto ukazatele vyšší, avšak stále v přijatelných mezích, tedy mezi 6 a 8 %. Příčinou tohoto stálého, byť pozvolného růstu, bylo především zpomalování růstu ekonomického a také nedostatečná kvalifikace nezaměstnaných lidí hledajících si práci.

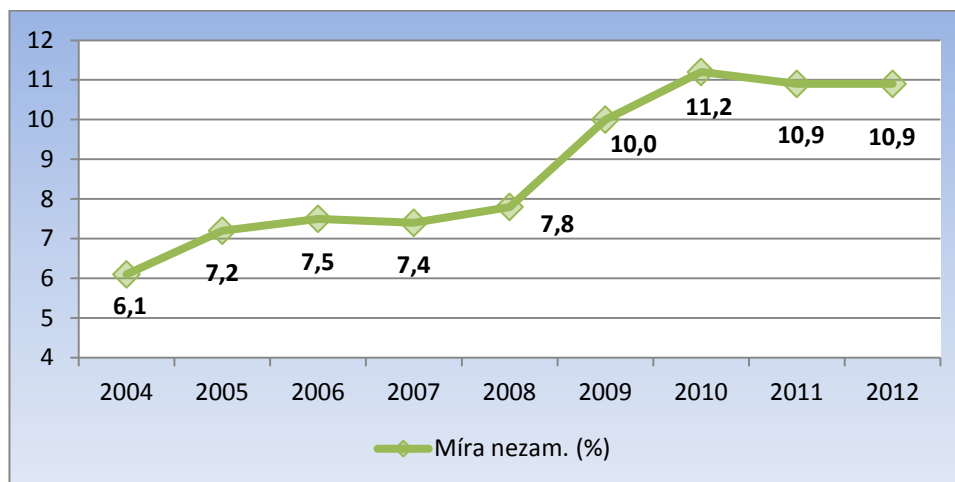
Na vyšší míře obecné nezaměstnanosti se významně podílel i počet zahraničních pracovníků a přistěhovalců. Stále rostoucí tempo vykazovala i dlouhodobá míra nezaměstnanosti. Na druhou stranu se výrazně zvýšila zaměstnanost občanů ve věku 55 až 64 let s terciárním vzděláním a na celkové zaměstnanosti získává čím dál tím větší podíl sektor služeb.

V důsledku hospodářské recese se období mezi lety 2008 až 2010 vyznačuje strmým nárůstem tohoto indikátoru, velmi zřetelně viditelného z Obrázku 8.

Za celé sledované období dosáhla míra nezaměstnanosti Maďarska v roce 2010 svého maxima, a vyšplhala se tak vlivem finanční krize až na 11,2 %. I přes následující mírný pokles v posledních letech hodnota tohoto ukazatele drží na poměrně vysoké úrovni a zpožděně tak reaguje na předešlou krizi. Této situaci by měl pomoci vládní program veřejných prací. Na vysokou neaktivitu tamních obyvatel má však také velký vliv míra

zdanění a výše příspěvků na sociální a zdravotní pojištění, která odráží nízko-příjmové pracovníky od přiznání práce, někteří lidé využívají invalidní důchod a ženy raději zůstávají doma po mateřské dovolené.

Obrázek 8: Vývoj míry nezaměstnanosti v Maďarsku

Zdroj: vlastní zpracování dle [13]

2.3.4 Míra inflace

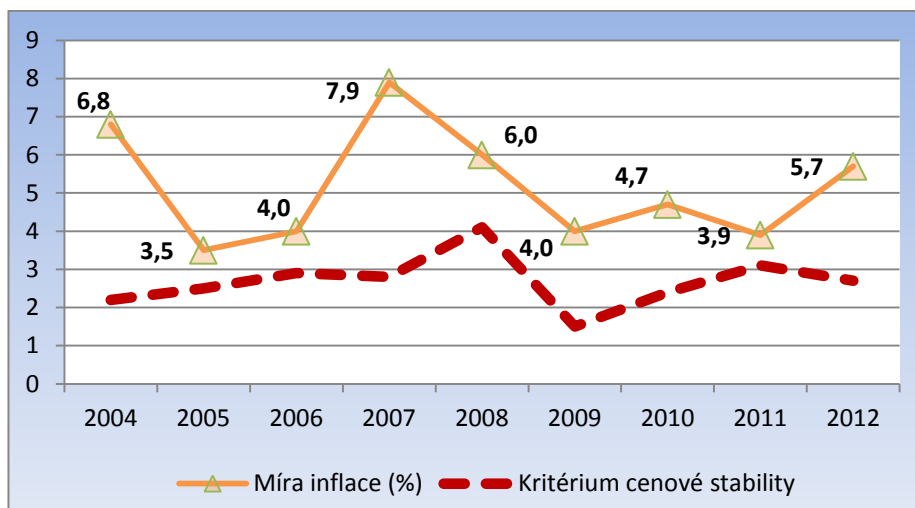
Roku 2004 byl zaznamenán meziroční skokový nárůst míry inflace. Tento kolísavý jev byl přisuzován úpravám daní a regulacím cen v rámci vládní reformy veřejných financí a nemalou zásluhu na tomto růstu měly také změny základní úrokové sazby. Naopak nejnižší hodnota za celé sledované období byla naměřena v následujícím roce 2005, která dosahovala 3,5 procentního bodu.

K dalšímu podobnému rychlému skoku došlo roku 2007, kdy hodnota míry inflace dosáhla za dané období naopak svého maxima. Toto vychýlení bylo zapříčiněno zvýšením daní a snahou vlády snížit deficit státního rozpočtu. V konečném důsledku to mělo vliv na podražení služeb, zemědělských vstupů a zvýšení cen energií. Na růstu inflace Maďarska se také významně podepsalo zavedení poplatků u lékařů, zvyšující průměrné výdaje na zdraví o více jak 20 %, nemenší roli hrálo i zdražení pohonných hmot, jejichž ceny v průměru meziročně vzrostly o 7,6 %.

Od roku 2008, kdy míra inflace opět výrazněji poklesla, se tomuto indikátoru dařilo v několika následujících obdobích udržet vykazovanou hodnotu okolo 4 až 5 %, a to až do té doby, než roku 2012 ukazatel zaznamenal opět velmi zřetelný nárůst a za poslední čtyři roky vykázal nejvyšší hodnotu. V tomto případě byl následkem prudký růst cen potravin, alkoholických nápojů, pohonných hmot a tabáku.

Za celé sledované období se vývoj míry inflace v podstatě ani nepřibližoval plnění maastrichtských kritérií (viz Obrázek 9), a nelze tedy v případě Maďarska ani zdaleka hovořit o cenové stabilitě. Mezi lety 2004 a 2012 došlo k příliš mnoha výrazným výkyvům cenové hladiny, nato aby mohla být míra inflace považována nějakým způsobem za udržitelnou.

Obrázek 9: Vývoj míry inflace v Maďarsku

Zdroj: vlastní zpracování dle [13]

2.3.5 Úrokové sazby

Maďarsko se může „chlubit“ nejvyššími dlouhodobými nominálními úrokovými sazbami z celé EU. Niže uvedená Tabulka 4 kromě dosahovaných hodnot úrokových sazeb dané země sděluje také údaje o požadavcích maastrichtského kritéria za jednotlivé roky. Červeně zvýrazněné hodnoty upozorňují na skutečnost, že za celé sledované období Maďarsko ani jednou konvergenční podmínky zdaleka nesplňovalo.

Např. roku 2004 centrální banka zvýšila úrokové sazby, aby zmírnila odliv kapitálu ze země, a také aby kryla maďarskou měnu. O rok později byl vzhledem ke snížení míry inflace a síle forintu naopak zaznamenán pokles tohoto indikátoru a i v následujících obdobích byl jeho vývoj značně kolísavý.

Roku 2008 se Maďarsko nacházelo ve velmi špatné finanční situaci zapříčiněné především tehdy socialistickou vládou, což v kombinaci s prvními dopady hospodářské krize hnalo zemi na pokraj bankrotu. Centrální banka tehdy znovu rapidně navýšila úrokové sazby, aby zachránila maďarský forint a udržela inflaci na uzdě. Tímto však investory nepřesvědčila a zemi musela z nejhoršího vytáhnout finanční pomoc MMF, Světové banky a EU.

Roku 2010 se projevuje snaha o opětovné snižování sazeb, čímž centrální banka dávala najevo zaměření se na ekonomický růst než na udržení inflace, tato tendence však neměla

dlouhé trvání. Již následující rok 2011 došlo k mírnému zvýšení o 0,3 %, kdy se banka takovýmto zpříšňováním měnové politiky snažila podpořit domácí forint a zmírnit napětí na finančních trzích. Snažila se tak zmírnit zvýšená hospodářská rizika a nebezpečí růstu inflace.

Tabulka 4: Dlouhodobé úrokové sazby v Maďarsku

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Průměr 3 zemí s nejnižší inflací*	4,3	3,4	4,2	4,4	4,2	3,9	4,0	3,3	1,8
Kritérium dl. úrok. sazeb	6,3	5,4	6,2	6,4	6,2	5,9	6,0	5,3	3,8
Úrokové sazby HU (%)	8,2	6,6	7,1	6,7	8,2	9,1	7,3	7,6	7,9

Zdroj: upraveno podle [13], [23]

2.3.6 Vládní deficit

Mezi lety 2004 a 2006 maďarská vláda vykazuje výraznou rozpočtovou nekázeň. V tomto období socialistické vlády docházelo ke snižování hospodářského růstu a k výraznému navyšování výdajů státního rozpočtu, rozpočtového deficitu i státního dluhu, aby roku 2006 došlo k historickému propadu podílu vládního deficitu na HDP, který klesl až k 10 %, a stal se tak jedním z nejvyšších deficitů v EU.

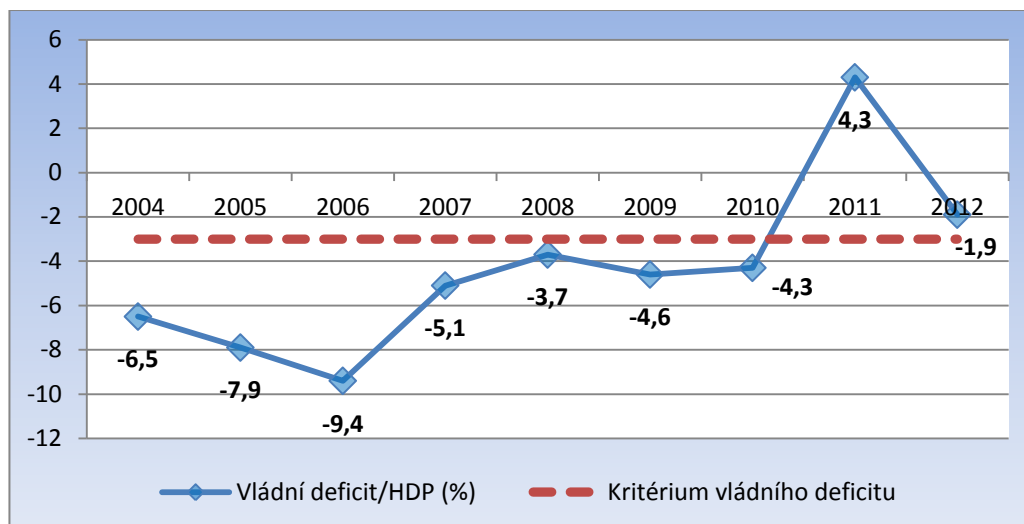
Téhož roku byly s nástupem nové vlády nastoleny úsporné balíčky, díky kterým se hodnoty tohoto indikátoru povedlo alespoň trochu přiblížit maastrichtskému kritériu vládního deficitu. Situace v Maďarsku se však zdaleka nedala označit za příznivou, natož pak stabilní, a zásah světové finanční, a ekonomické krize roku 2009 tak tamní ekonomiku silně poznamenal. Výrazné změny deficitu nebyly zaznamenány jen díky finanční pomoci MMF, Světové banky a EU.

Po dalších volbách v roce 2010, tentokrát s pravicovou vládou v čele, bylo představeno několik dalších úsporných opatření, které by veřejným financím měly podat pomocnou ruku. Téhož roku bylo v důsledku poklesu daňových příjmů vykázáno sice menší snížení deficitu, než se očekávalo, následující roky však vykazovaly daleko příznivější tendenci a možný budoucí obrat.

* Hodnota průměru tří zemí s nejnižší inflací se liší podle toho, zda hodnotíme kritérium úrokových sazeb či cenové stability. Posouzení zemí, jež budou zahrnuty do výpočtu cenového kritéria, totiž z části závisí na arbitrárním rozhodnutí hodnotících institucí (Evropské komise a ECB). [24]

Z Obrázku 10 je za rok 2011 na první pohled patrný jednorázový skok, způsobený maďarskou penzijní reformou. Občané byli v té době nuceni převést své peníze z penzijních fondů do rukou státu. Maďarsko plánuje i dalšími reformami snížit vládní deficit a státní dluh, a to např. strukturálními reformami veřejných financí, rozpočtovými úsporami a zvýšením daní, a podpořit tak ekonomický růst.

Obrázek 10: Vývoj podílu vládního deficitu na HDP v Maďarsku

Zdroj: vlastní zpracování dle [13]

2.3.7 Veřejný dluh

Veřejný maďarský dluh vztažený k HDP by z celého sledovaného období mohl být v porovnání s maastrichtskými kritérii relativně přijatelný pouze v roce 2004. Jeho hodnota je v níže přiložené Tabulce 5 vyznačena zelenou barvou. Hodnoty ostatních let, ve kterých toto kritérium splněno nebylo, jsou zvýrazněny červeně.

Od roku 2004 až do roku 2010 tento ukazatel vykazoval pouze rostoucí trend, a tedy nepřetržitě narůstající zadlužení státu. Vláda se tehdy snažila hrát hlavní roli především v sociální oblasti, do které byly směřovány nemalé výdaje. Roku 2010 podíl veřejného dluhu na HDP dosáhl svého maxima a zájem o maďarské dluhopisy přestal v podstatě existovat.

Jak již bylo výše zmíněno, nová pravicová vláda v té době začala provádět příslušná úsporná opatření, díky kterým se růst zadlužování podařilo zastavit. V současné době jsou v plánu další úsporné kroky jako např. zvyšování daní, které by mělo mít na dluh státu příznivý dopad.

Tabulka 5: Plnění kritéria veřejného dluhu v Maďarsku

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kritérium veřejného dluhu	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
Veřejný dluh/HDP (%)	59,5	61,7	65,9	67,0	73,0	79,8	81,8	81,4	79,2

Zdroj: vlastní zpracování dle [13]

2.3.8 Směnný kurz

Dalším konvergenčním kritériem je stabilita devizového kurzu. Její formální vyhodnocení by však bylo možné až po přistoupení do ERM II, k čemuž během sledovaného období nedošlo a v blízké budoucnosti s velkou pravděpodobností ani nedojde. Jelikož se maďarský forint do mechanismu zatím nezapojil, nemá tudíž stanovenou centrální paritu k euru, vůči níž by se sledovaly fluktuace měnového kurzu, a tedy plnění tohoto kritéria.

Přesto je však důležité sledovat vývoj kurzu místní měny vzhledem k euru. Maďarský forint však měl za sledované období značné potíže, a to především pro dvojí deficit. Vysoký deficit běžného účtu, a značný rozpočtový schodek tak zapříčinily slabý kurz měny, kterou kryly pouze vysoké úrokové sazby.

Roku 2008, kdy maďarská měna výrazně oslabovala a její kurz k euru se přehoupl přes 300 maďarských forintů za euro, se splácení zahraničních dluhů v přepočtu na forinty výrazně prodražilo. Centrální banka tak musela zasáhnout zvýšením úrokových sazeb, aby v oslabování měny nepokračovalo, jinak by se hrozilo prodražení produkce z dovozu a růst inflace.

Spolu s problémy eurozóny však roku 2011 po krátkodobém zklidnění opět došlo k oslabení maďarského forintu, kdy jeho kurz dosáhl svého historického maxima 317 forintů za euro, čímž byl snížen rating Maďarska pod investiční úroveň. Následující rok 2012 přináší opětovné posilování kurzu.

S takovými výkyvy lze jen těžko říci, že by Maďarsko bylo prozatím schopno udržet kurz své měny vůči euru v rozmezí plus minus patnácti procent. Červené křížky v následující Tabulce 6 dávají najevo, že za celé sledované období země neplnila ani jedno jediné maastrichtské kritérium.

Tabulka 6: Plnění konvergenčních kritérií v Maďarsku

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Maďarsko	Cenová stabilita	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘
	Udržitelnost veř. financí	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘
	Úrokové sazby	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘
	Měnový kurz	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘

Zdroj: vlastní zpracování

2.4 Polská republika

Polsku se jako jediné zemi EU podařilo v období finanční a ekonomické krize vyhnout recesi, a to především díky tomu, že země jako jedna z mála nebyla do takové míry závislá na exportu a jeho případné krátkodobé výpadky byla schopna nahradit zvýšenou domácí poptávkou. Zpomalení hospodářského růstu a růst nezaměstnanosti však dokazuje, že se stát bez následků neobešel.

Polsko se mimo jiné vyznačuje všestranným průmyslem. V současné době sice klesá význam hutnictví železa i barevných kovů, zato se ale rozvíjí oblast strojírenství, chemie či elektrotechniky. Mezi tradiční průmyslové odvětví patří zejména potravinářství a textilní průmysl. Země se také vyznačuje dobrými přírodními podmínkami pro sektor zemědělství. Úrodné nížiny a dostatek zemědělské půdy umožňuje Polákům pěstovat pšenici, brambory či cukrovou řepu. Rozšířen je také chov skotu, prasat či rybolov.

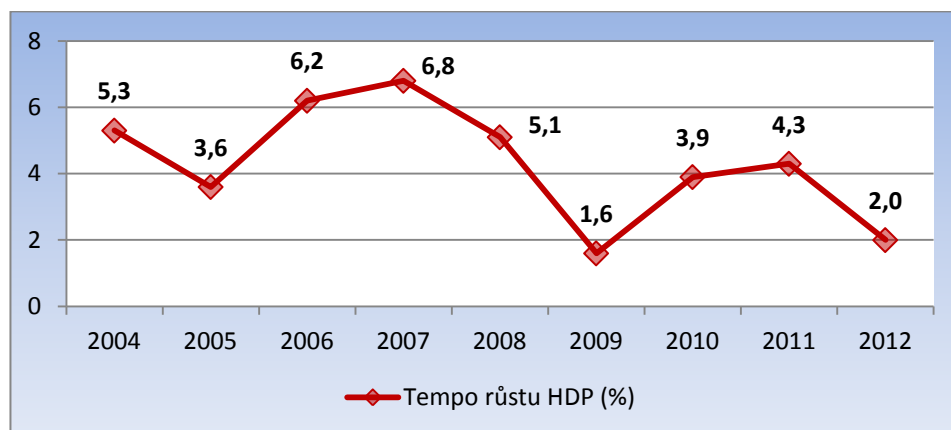
2.4.1 Hrubý domácí produkt

Díky přistoupení k EU získalo od roku 2004 Polsko přístup také k jejím strukturálním fondům, ze kterých byla pro tamní ekonomiku poskytnuta významná podpora. Tempo růstu HDP tak v roce 2004 vykazovalo poměrně vysoký meziroční nárůst (viz Obrázek 11), na kterém se do značné míry podílelo např. zvýšení podílu průmyslu (cca 14 %), a došlo tak k oživení ekonomiky.

Následný nepřetržitý růst mezi roky 2005 a 2007, který se v tak krátkém období vyhoupl z hodnoty 3,6 % na hodnotu téměř dvojnásobnou (6,8 %), byl způsoben především dlouhodobě zvýšenou osobní spotřebou a přílivem zahraničních investic. Tempo růstu se

v roce 2008 sice meziročně o 1,7 % zpomalilo, stále se však drželo na velmi příznivé hladině. Těto skutečnosti stále napomáhala zvýšená soukromá spotřeba a příliv prostředků z EU.

Obrázek 11: Vývoj tempa růstu HDP v Polsku

Zdroj: vlastní zpracování podle [13]

Vývoj ekonomické situace v roce 2009 byl v zemi do značné míry odlišný než v ostatních státech EU. Ze všech členských zemí totiž Polsko v období krize zaznamenalo nejnižší pokles HDP oproti předchozímu roku a jako jedno z mála stále naopak vykazovalo meziroční (i když podstatně menší) růst. Ten byl podpořen zejména pozitivním vývojem průmyslu, stavebnictví a služeb, pokračoval i růst soukromé spotřeby.

Příznivý vývoj tohoto ukazatele potvrdil také rok 2011. Na nejrychlejším tempu růstu HDP za poslední tři roky měl tehdy zásluhu např. růst investic a slabší zlotý podporující exportéry. Významný podíl patřil i průmyslové výrobě, která se v té době podílela na HDP Polska téměř 24 %. Mezi hlavní obory průmyslu patřil zejména průmysl zpracovatelský (cca 83 % celkového průmyslu), výroba a dodávka energií, hornictví, dodávky vody a odpadové hospodářství. Tentýž rok se také významně zlepšila situace ve stavebnictví, jehož podíl na tvorbě HDP činil okolo 7,5 procentního bodu. Tyto výsledky byly ovlivněny především přesunem realizace projektů z předešlého roku kvůli špatnému počasí a také dokončováním veřejných investičních projektů v souvislosti s fotbalovým šampionátem Euro 2012.

Polská ekonomika v současné době roste nejméně za poslední tři roky. Za rok 2012 totiž hospodářský růst zpomalil na rovná dvě procenta ze 4,3 % předchozího období, přesto byla polská dynamika v té době jednou z nejvyšších v Evropě. Stavební stejně jako průmyslová produkce vzrostla o 3,8 %, z toho největší podíl tvořila produkce tabákového průmyslu, dopravních prostředků a chemického průmyslu. Pokles naopak zaznamenal průmysl farmaceutický a hornictví.

Pro Polsko stejně jako pro celou střední Evropu bude nyní určující vývoj ekonomiky v Německu, která už neroste takovým tempem jako v minulých letech. Tempo růstu by mohl ovlivňovat i špatný stav veřejných financí a pasivum obchodní bilance.

2.4.2 Obchodní bilance

Se vstupem Polska do EU vzrostl zahraniční obchod mezi lety 2004 a 2008 přibližně o 130 %. Pro jeho vývoj je však typická dlouhodobá záporná obchodní bilance, která se však v posledních letech s růstem přímých zahraničních investic a zvyšující se konkurenceschopností místních výrobků na zahraničních trzích podstatně snižuje.

Období krize se Polsku dařilo překonat velice obstojně, kdy se pokles mezinárodního obchodu projevil pouze ve vyjádření eura. V národní měně naopak došlo k růstu exportu a mírnému poklesu importu, což ve svém důsledku snížilo záporné saldo obchodní bilance, a podpořilo tak růst ekonomiky v krizovém období.

Roku 2010 měl sektor zemědělství a potravinářství 11,2% podíl na celkovém polském vývozu, na dovozu se tyto oblasti podílely 8,1 %. V rámci zemědělských produktů Polsko jednoznačně v celé EU zaujalo vedoucí postavení v produkci žita, brambor a pšenice.

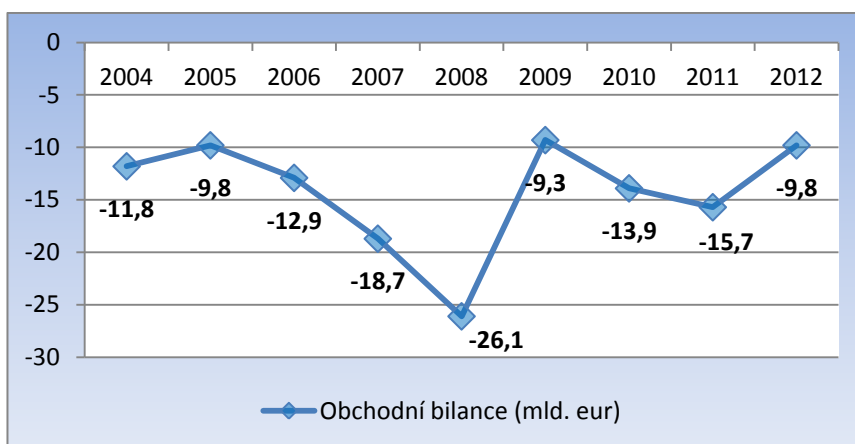
O rok později se saldo obchodní bilance v porovnání s předchozím obdobím opět zhoršilo. Příčinou nižšího růstu byl tentokrát pokles výměny zboží s nejvyspělejšími obchodními partnery, ke kterým patřilo především Německo.

Z následujícího Obrázku 12 je patrné, že se za celé sledované období polská zahraniční obchodní výměna vyznačuje negativní obchodní bilancí. Za poslední analyzovaný rok se však její hodnota dostala pod -10 %.

Intenzita zapojení země do mezinárodního obchodu je v Polsku stále na relativně nízké úrovni. Podíl vývozu na vytvořeném HDP činí v poslední době pouze cca 30 %, což je dáno jak velikostí tamní ekonomiky, tak geografickou polohou země.

Více jak polovina exportu směřuje do zemí eurozóny, podíl importu z těchto států je ještě o něco nižší (cca 46 %). Do rozvojových zemí exportuje Polsko kolem 7 % své produkce a dováží z nich cca 20 % (především suroviny). Mezi největší vývozní partnery patří Německo, Velká Británie a ČR, v oblasti importu převažuje obchod s Německem, Ruskem a Čínou. Polský zahraniční obchod soustřeďuje svou pozornost především na výrobky průmyslového a zemědělského sektoru, kde nemalý podíl tvoří položky potravinářského vývozu.

Obrázek 12: Vývoj obchodní bilance v Polsku

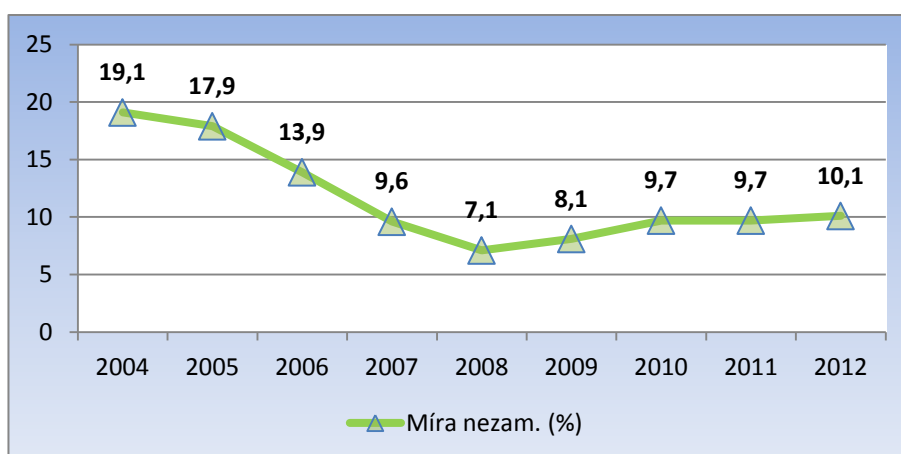
Zdroj: vlastní zpracování podle [13]

2.4.3 Míra nezaměstnanosti

Vývoj míry nezaměstnanosti zachycuje Obrázek 13. Roku 2004 byla z důvodu hospodářského oslabení v předešlých letech negativně poznamenána výkonnost trhu práce spolu s domácí poptávkou na něm.

Vývoj míry nezaměstnanosti se sice mezi lety 2004 až 2008 díky růstu poptávky po kvalifikované pracovní síle velmi rychlým tempem zlepšoval, přesto však v zemi zůstala vysoká nezaměstnanost se svými 7,1 % klíčovým problémem. Na vysoké hodnotě tohoto ukazatele se ale může promítat i velký počet Poláků pracujících v zahraničí, kteří jsou doma registrováni jako nezaměstnaní, a které pak oficiální míra nezaměstnanosti také zahrnuje do svého propočtu.

Obrázek 13: Vývoj míry nezaměstnanosti v Polsku

Zdroj: vlastní zpracování podle [13]

V roce 2009 zůstalo Polsko jedinou zemí EU, které se navzdory celosvětové krizi dařilo udržet hospodářský růst, počet lidí bez práce ale i přesto meziročně stoupal. I když tedy HDP

rostl, firmy propouštěly. V následujícím období opět začal převládat mírně rostoucí trend tohoto indikátoru, kdy se po 1,6% navýšení míra nezaměstnanosti dostala roku 2010 na hodnotu 9,7 %.

Finanční a ekonomická krize zapříčinila, že polská míra nezaměstnanosti patří k nejvyšším ve všech zemích EU. V současné době se hodnota tohoto ukazatele vyvíjí mírně rostoucím tempem.

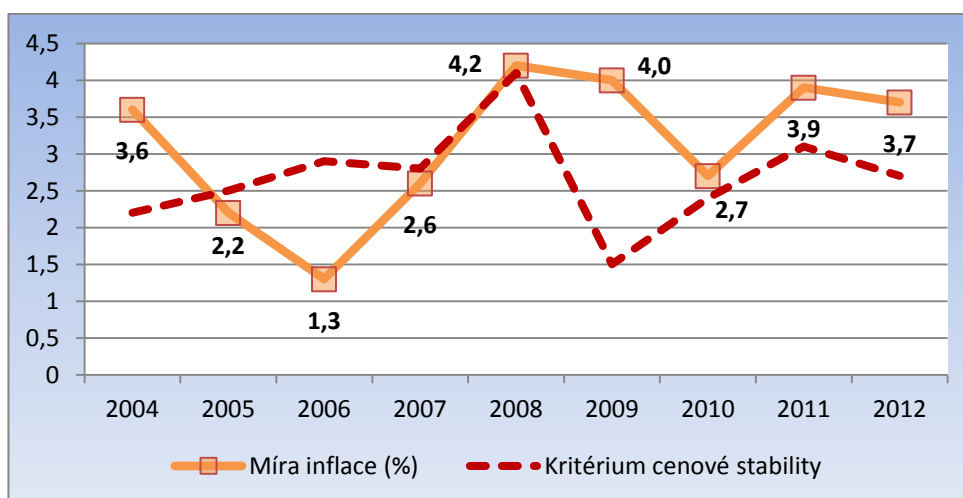
2.4.4 Míra inflace

Po celé sledované období se míra inflace vyznačovala velmi kolísavým vývojem, což do jisté míry zapříčinilo přistoupení země do EU a s ním spojené výkyvy v dovozních cenách a cenách potravin. Po přijetí Polska za svého člena byly inflační tlaky pomocí vládních opatření drženy pod kontrolou, a tři po sobě jdoucí roky tak Polsko splňovalo kritérium cenové stability.

Mezi lety 2007 až 2008 však došlo k plánovanému zvýšení nepřímých daní, kdy ceny táhli nahoru především růst cen potravin a energií. Že se situace vyvíjela obdobně i v jiných státech EU, naznačuje souběžný růst polské míry inflace a kritéria cenové stability na níže zobrazeném Obrázku 14. Hodnota ukazatele tak zaznamenala velký meziroční nárůst, přesto se však od maastrichtského kritéria lišila jen o jednu desetinu.

K dalšímu takovému vychýlení došlo i roku 2011, kdy míra inflace se svou hodnotou 3,9 % patřila k nejvyšším za poslední tři roky. Rostoucí cenová hladina byla v tomto případě chápána jako signál neslábnoucí domácí poptávky.

Obrázek 14: Vývoj míry inflace v Polsku

Zdroj: vlastní zpracování dle [13]

O rok později se míra inflace stále nachází nad toleranční hranicí maastrichtského kritéria, ale alespoň se snaží věrně kopírovat jeho trend. Největší vliv na vývoj tohoto indikátoru mělo zvýšení cen spojených s bydlením, cen potravin a cen spojených s dopravou. Poklesla naopak cena oděvů a obuvi.

V blízké budoucnosti se očekává další inflační pokles, neboť v soudobé slábnoucí ekonomice prakticky neexistují poptávkové tlaky.

2.4.5 Úrokové sazby

Při celistvém pohledu na vývoj dlouhodobých úrokových sazeb zobrazený v Tabulce 7, lze pozorovat více méně „okopírovaný“ průběh míry inflace této země. Z toho je patrné že polská centrální banka rozhoduje o svých úrokových sazbách podle současné inflace.

Po většinu sledovaného období Polsko svými dlouhodobými nominálními úrokovými sazbami plnilo požadavky maastrichtského kritéria (hodnoty vyznačené v tabulce zelenou barvou), avšak nelze říci, že by tento ukazatel vykazoval nějakým způsobem udržitelný vývoj.

S hodnotou 5,2 % se úrokové sazby dostávají v roce 2005 a 2006 spolu s mírou inflace na své minimum a roku 2007 naopak polská centrální banka reaguje na problémy s růstem inflace zvýšením úrokové sazby o 0,3 %. O rok později se hodnota tohoto indikátoru nacházela na svém nejvyšším bodě od roku 2004. Vzhledem k podobné situaci v EU došlo také k navýšení samotného konvergenčního kritéria, které tudíž Polsko roku 2010 krátkodobě splňovalo. Následující rok však s tou samou výší úrokových sazeb země už neuspěla.

Tabulka 7: Dlouhodobé úrokové sazby v Polsku

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Průměr 3 zemí s nejnižší inflací*	4,3	3,4	4,2	4,4	4,2	3,9	4,0	3,3	1,8
Kritérium dl. úrok. sazeb	6,3	5,4	6,2	6,4	6,2	5,9	6,0	5,3	3,8
Úrokové sazby PL (%)	6,9	5,2	5,2	5,5	6,1	6,1	5,8	6,0	5,0

Zdroj: upraveno podle [13], [23]

Vzhledem k tomu, že je v nejbližší době očekáván další pokles inflace, neboť ve slábnoucí ekonomice v podstatě neexistují poptávkové tlaky, polská centrální banka bude

* Hodnota průměru tří zemí s nejnižší inflací se liší podle toho, zda hodnotíme kritérium úrokových sazeb či cenové stability. Posouzení zemí, jež budou zahrnuty do výpočtu cenového kritéria, totiž z části závisí na arbitrárním rozhodnutí hodnotících institucí (Evropské komise a ECB). [24]

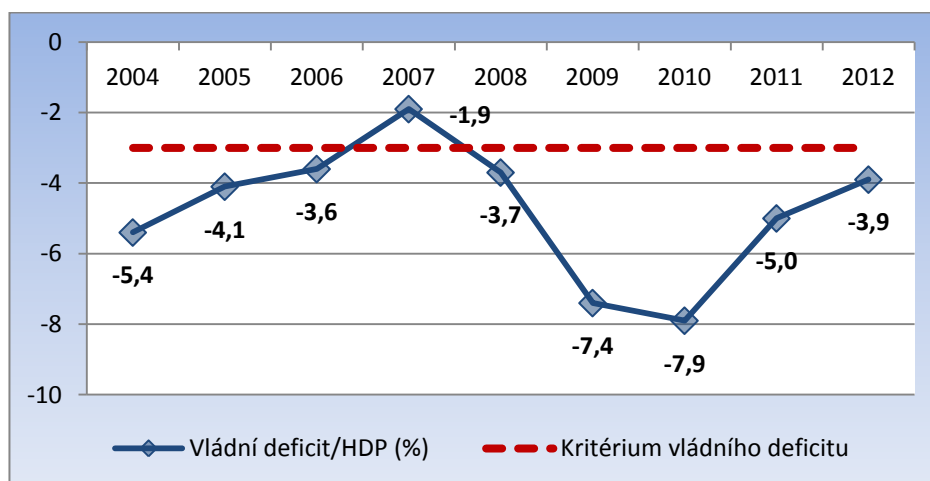
pravděpodobně pokračovat ve snižování úrokových sazeb jako v posledních letech sledovaného období. Tímto krokem by banka mohla zabránit tomu, aby se ekonomika dostala do recese.

2.4.6 Vládní deficit

Polsko se na počátku sledovaného období vyznačovalo nadměrnými fiskálními deficity, které se s blížícím se rokem 2007 postupně snižovaly (viz Obrázek 15). V tomto jediném roce, kdy bylo zaznamenáno tak výrazné zlepšení vývoje podílu deficitu na HDP, bylo krátkodobě plněno maastrichtské kritérium vládního deficitu. Za tento pozitivní výkyv však Polská republika vděčí pouze nebývalému ekonomickému boomu, což se potvrdilo již v následujícím období, kdy se polský deficit po zpomalení hospodářského růstu vzhledem k nedostatečně hlubokým reformám v minulých letech (a to především na straně výdajů) opět prohluboval.

Nepříznivý vývoj vládního deficitu pokračoval až do roku 2010, kdy hodnota tohoto ukazatele sahala až téměř k 8 % HDP. V posledních letech se však roční deficity veřejných financí podařilo opětovně snížit z hodnot okolo 8 % k 3% hranici daného kritéria. Toto snižování podílu deficitu na HDP by spolu s pomocí centrální banky a její podpory v měnové politice mohlo pomoci docílit finanční stability. Přesto by však měly být provedeny potřebné reformy veřejných financí.

Obrázek 15: Vývoj podílu vládního deficitu na HDP v Polsku

Zdroj: vlastní zpracování podle [13]

2.4.7 Veřejný dluh

Veřejný dluh Polska vztažený k HDP se po celé sledované období držel pod hranicí maastrichtského kritéria, ačkoli se kritickým 60 % v posledních letech již velmi přibližoval. Od roku 2004 je možné v níže uvedené Tabulce 8 pozorovat rychle rostoucí trend veřejného dluhu, který zrovna nevyovídá o udržitelnosti plnění tohoto kritéria.

Po zasažení ekonomiky finanční a hospodářskou krizí si ale Polsko v porovnání s ostatními členskými státy EU stálo chvályhodně. Mezi lety 2008 až 2011 polský veřejný dluh vzrostl v součtu o 9,3 %, naproti tomu v celé EU jeho hodnota vzrostla o 23,5 %. Ke konci roku 2011, kdy průměr tohoto indikátoru v eurozóně činil 88 % HDP, dosáhl dluh polských veřejných financí „pouze“ hodnoty 56,4 % HDP. Téhož roku byla zvýšena daň z přidané hodnoty a veřejný dluh Polska v poměru k HDP začal i díky dalším úsporným opatřením v roce 2012 klesat.

Tabulka 8: Plnění kritéria veřejného dluhu v Polsku

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kritérium veřejného dluhu	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
Veřejný dluh/HDP (%)	45,7	47,1	47,7	45,0	47,1	50,9	54,8	56,2	55,6

Zdroj: vlastní zpracování dle [13]

2.4.8 Směnný kurz

Formální vyhodnocení stability devizového kurzu by bylo možné po přistoupení země do ERM II, k čemuž během sledovaného období nedošlo. Jelikož se polský zlotý do mechanismu směnných kurzů zatím nezapojil, nemá tak stanovenou centrální paritu k euru, vůči níž by se sledovaly fluktuace měnového kurzu, a tedy plnění tohoto kritéria.

Přesto je důležité sledovat vývoj kurzu polské měny, který se např. roku 2004 pohyboval v blízkosti svého dvouletého maxima vzhledem k euru. Před obdobím krize roku 2008 na sebe stihla ještě tehdy vcelku pevná polská měna přitáhnout pozornost zahraničních bank, které v zemi viděly příležitost výdělků. Avšak na přelomu let 2008 a 2009, kdy se v Evropě začaly projevovat dopady krize, již došlo k rychlé devalvaci měny, a tedy ke snížení kurzu polského zlotého vzhledem k euru.

Roku 2011 tehdy ještě slabší zlotý dodával sílu vývozu, avšak o rok později posílil zlotý vůči všem světovým měnám. Polsko si tedy v ekonomickém srovnání s ostatními státy Evropy nestojí špatně a tomu odpovídá i vývoj kurzu tamní měny.

Následující Tabulka 9 přehledně zachycuje, jak ve sledovaném období Polsko plnilo stanovená maastrichtská kritéria.

Tabulka 9: Plnění konvergenčních kritérií v Polsku

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Polsko	Cenová stabilita	✘	✔	✔	✔	✘	✘	✘	✘	✘
	Udržitelnost veř. financí	✘	✘	✘	✔	✘	✘	✘	✘	✘
	Úrokové sazby	✘	✔	✔	✔	✔	✘	✔	✘	✘
	Měnový kurz	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘

Zdroj: vlastní zpracování

2.5 Slovenská republika

Slovensko se řadí mezi otevřené ekonomiky zaměřující se na export. Ještě před vstupem do EU země uplatnila řadu reformních zákonů, díky kterým se mohla následně chlubit vcelku příznivým vývojem ekonomiky, a plnit tak většinu příslibených závazků. Došlo tím k přijetí řady nových ekonomických zákonů a roku 2009 i k přistoupení Slovenska do eurozóny.

Země se může chlubit vcelku rozvinutým zemědělským sektorem, který do značné míry zajišťuje produkci běžných zemědělských výrobků, ale stěžejní oblast představuje zejména odvětví automobilového průmyslu. Opomenut by však neměl být ani průmysl chemický, potravinářský, papírenský či strojírenský. Na druhou stranu nesilnější zastoupení při tvorbě HDP či v podílu pracovní síly má sektor služeb, v exportovaných produktech obvykle převažují automobily, strojírenská a elektronická výroba, dále např. chemikálie, kovy a minerály.

2.5.1 Hrubý domácí produkt

Za celé období mezi lety 2004 až 2007 lze na Obrázku 16 pozorovat nepřetržitý meziroční růst HDP, který byl způsoben především zvýšením domácí a zahraniční poptávky, růstem produktivity práce a neméně důležitou daňovou reformou, která přitáhla zájem zahraničních

investorů. Růst poptávky spotřebitelů ovlivnily především vyšší úspory spojené se zvýšením příjmů a snížení inflace.

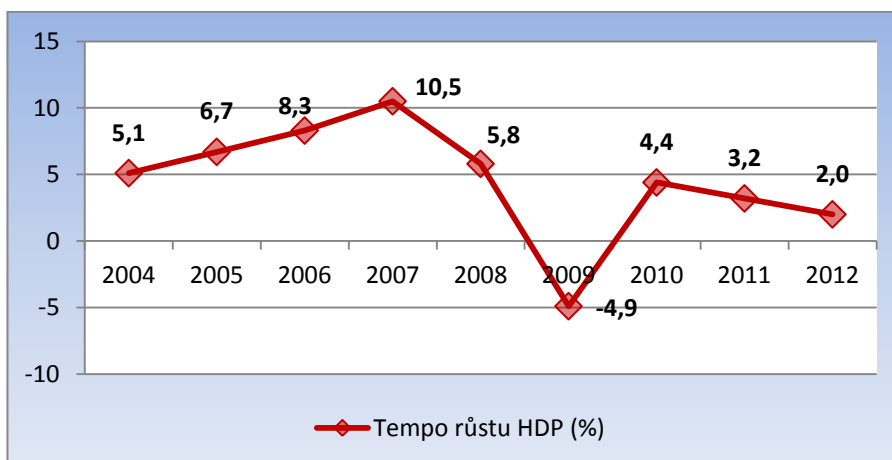
Roku 2009 se na vývoji HDP odrazily důsledky finanční a hospodářská krize, kdy se slovenská ekonomika propadla na své dno, a ocitla se tak poprvé za celé sledované období krátkodobě v recesi, související se snížením zahraniční i domácí poptávky. V té době sice silné automobilové odvětví představovalo rekordní podíl na celkové průmyslové výrobě (37 %), ovšem za sledované období byl prvně zaznamenán pokles objemu výroby.

Již o rok později se však Slovensko dočkalo jednoznačného zlepšení ekonomického vývoje, následovaného růstem zahraniční a poklesem domácí poptávky roku 2011, kdy domácí poptávku poznamenaly zejména úspory ve veřejné správě. Od roku 2009 roste tedy ekonomika znatelně pomaleji.

V roce 2012 se tempo růstu produktu zvýšilo hlavně kvůli pokračujícímu růstu zahraniční poptávky, kdy export výrobků a služeb táhl nahoru zejména automobilový průmysl, který spolu s elektroenergetikou patří k nosným oborům slovenského průmyslu. Automobilové odvětví představují na Slovensku tři klíčové automobilky, a to Volkswagen Slovakia, PSA Peugeot Citroen a KIA Motors Slovakia. Na rozdíl od průmyslu se stejně jako v předcházejících letech prozatím nedaří stavebnictví, meziročně se však zvýšily tržby zemědělských subjektů, jejichž výsledky do značné míry ovlivnil růst tržeb za prodej rostlinných výrobků.

Oproti většině zemí EU má vývoj slovenského hospodářství solidní vyhlídky, na který však stále negativně působí slabší trh práce a snižování výdajů. Nebezpečný pro tamní ekonomiku by tedy mohl být zejména vývoj veřejných financí.

Obrázek 16: Vývoj tempa růstu HDP na Slovensku

Zdroj: vlastní zpracování podle [13]

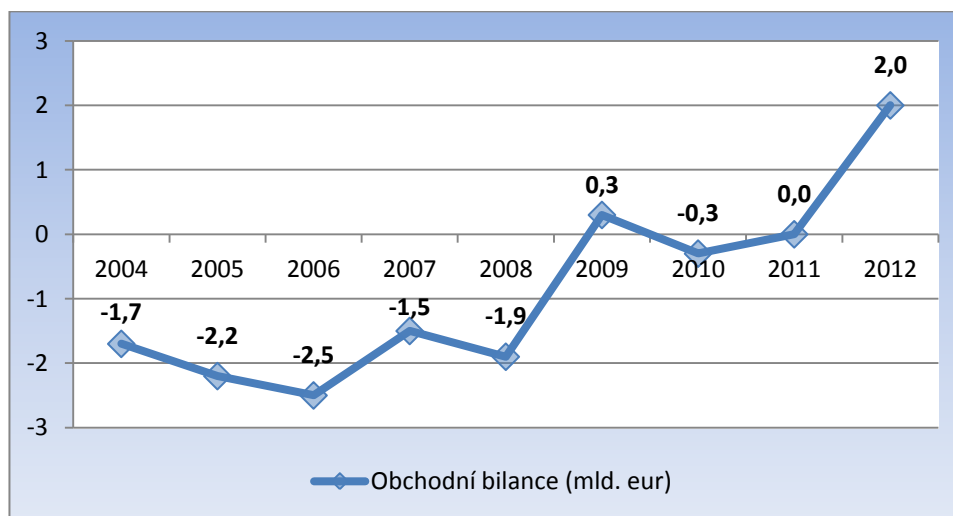
2.5.2 Obchodní bilance

Zahraniční poptávka, jejíž vývoj je zachycen na níže uvedeném Obrázku 17, byla tahounem slovenské ekonomiky již od roku 2004. Společně s kladným saldem obchodní bilance však dokázala roku 2009 překonat mnohá očekávání, a pozitivně tak ovlivnit podíl exportu na HDP, který za sledované období poprvé dosahuje rekordní kladné hodnoty. Na růstu vývozu se v té době nejvíce podílel zejména automobilový, strojírenský a elektrotechnický průmysl, a zahraniční obchod se tak pohyboval nejvýše od doby přistoupení do EU. Za největšího slovenského exportéra byla označována automobilka Volkswagen, ale mezi další vývozce s největším podílem na celkovém exportu patřily i společnosti jako Samsung Electronics Europe Logistics B.V., PCA Slovakia, Kia Motors Slovakia, U.S.Steel Košice, Sony Slovakia, spol. s.r.o. a další.

V následujícím období se meziroční růst exportu i importu poněkud zmírnil, čímž saldo obchodní bilance spadlo zpět do záporných hodnot, aby se roku 2011 mohl vývoz a dovoz výrobků a služeb meziročně opětovně zvýšit, a to po řadě o zhruba 14 % a 10 %.

Rok 2012 se vyznačuje rekordním přebytkem obchodní bilance, kdy se země EU na celkovém dovozu Slovenska podílely zhruba 65 %, díky čemuž se zmíněný dovoz meziročně zvýšil o více jak 7 %. Německo se přitom jako přední obchodní partner podílelo celými 17 % na celkovém dovozu země, druhým v řadě stála ČR se svým téměř 10% podílem. Co se týče naopak vývozu Slovenské republiky, země EU jakožto cílové destinace zaujímaly podíl okolo 84 %. Na tamním exportu se přitom nejvíce účastnily všechny členské státy V4 s opět největším podílem Německa (21 %) a ČR (téměř 14 %). Slovenský dovoz i vývoz tak meziročně opět vzrostl.

Obrázek 17: Vývoj obchodní bilance na Slovensku

Zdroj: vlastní zpracování dle [13]

Daného roku se mezi nejvíce dovážené zboží řadily zejména počítače, elektronická a optická zařízení a motorová vozidla, do největších položek vývozu přitom spadaly stejné komodity, ovšem s největším zastoupením motorových vozidel.

2.5.3 Míra nezaměstnanosti

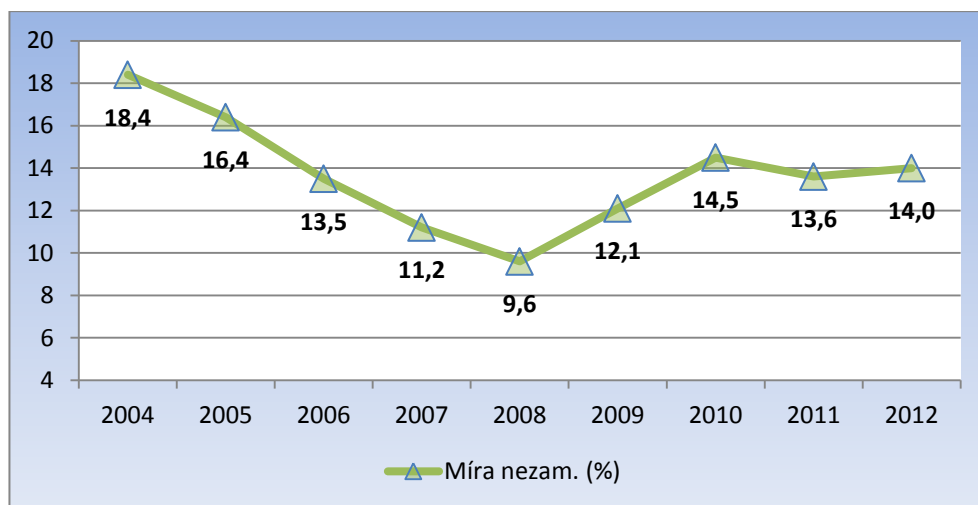
Z Obrázku 18 na první pohled patrná vysoká míra nezaměstnanosti trápila Slovensko po celé sledované období a i v současné době stále představuje jeden z největších problémů tamní ekonomiky.

Nezaměstnanost sice od roku 2004 díky zlepšujícímu se stavu ekonomiky a s ním spojeným růstem HDP, zaměstnanosti a snižováním se počtu nezaměstnaných každoročně klesala, přesto však setrvala na stále vysoké úrovni. Tento stav byl přisuzován mimo jiné velkému podílu práce „načerno“ či národnostní struktuře obyvatelstva.

Rok 2008 zaznamenává nejnižší nezaměstnanost od vzniku samostatného Slovenského státu, ale vzhledem k ekonomické krizi, projevující se ve druhé polovině téhož roku, se tato situace ukazuje být dlouhodobě neudržitelnou a výše tohoto ukazatele začíná opětovně nabírat rostoucí trend. Hned roku 2009 se výše nezaměstnanosti skokově vyhoupla o celých 26 % oproti předchozímu období. S poklesem ekonomiky tehdy souviselo i snížení produktivity práce, přičemž docházelo k propouštění zejména pracovníků firem monitorovaných státem a úředníků a ne zrovna příznivou situaci na trhu práce neméně ovlivnilo snížení počtu pracujících v jednotlivých odvětvích průmyslu.

Poslední roky sledovaného období s sebou přináší díky rostoucímu HDP oproti předchozímu období nepatrné zlepšení.

Obrázek 18: Vývoj míry nezaměstnanosti na Slovensku

Zdroj: vlastní zpracování dle [13]

2.5.4 Míra inflace

Za celé analyzované období vykazovala míra inflace značně skokový vývoj (viz Obrázek 19). Již roku 2004 byla sice naměřena nejvyšší hodnota tohoto ukazatele, s postupným odezníváním prozatímního vlivu regulovaných cen a zvýšených nepřímých daní však postupně docházelo k jejímu snižování. Slovensko se následujících pár let, ostatně jako většina tehdy nově přistoupivších států, potýkalo s výkyvy inflace ve snaze dohnat úroveň ostatních členů EU.

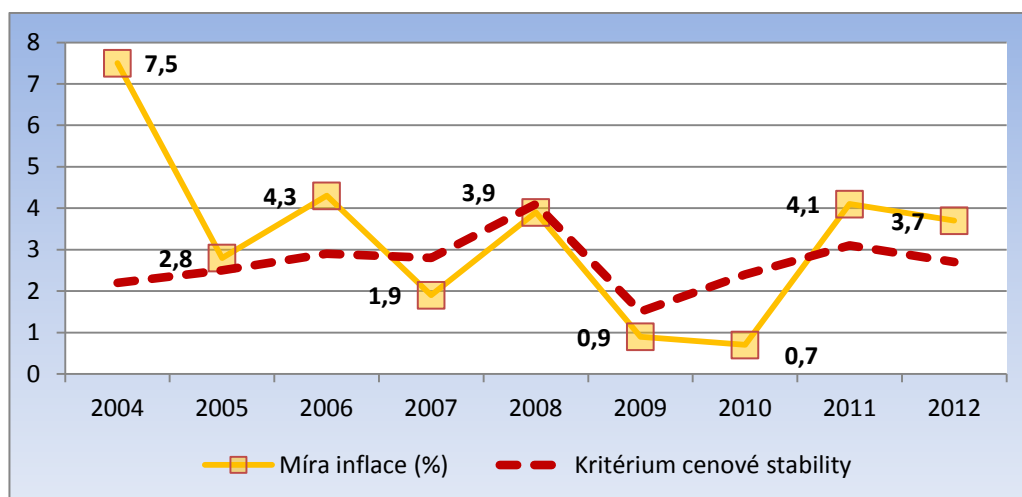
Rozsah úprav regulovaných cen se také promítl na vývoji inflace kolem roku 2006, kdy bylo zvýšení cenové hladiny zapříčiněno cenami tabáku a alkoholických nápojů. Snížení cen se naopak projevilo v oblasti zdravotnictví, dopravy a poštovních či telekomunikačních služeb. Roku 2007 hodnota míry inflace poprvé spadla do oblasti přípustných hodnot maastrichtského kritéria, čímž Slovensko potvrdilo svou snahu o co nejdříve možné přistoupení do eurozóny.

Do konce roku 2008 se Slovákům dařilo bez větších problémů držet míru inflace ve stanovených mezích, aby mohli v lednu 2009 přijmout dlouho očekávanou společnou měnu euro, a stát se tak nejmladším členem eurozóny. Hodnota ukazatele dosahovala toho roku relativně nízkých hodnot, ovlivněných především protiinflačními tlaky souvisejících s hospodářskou krizí, které zapříčinily zejména pokles cen potravin a pohonných hmot. Ani následující vývoj míry inflace však nepotvrdil obávaný výrazný vzrůst cenové hladiny související s přijetím eura, rok 2010 naopak zaznamenává nejnižší inflaci za posledních dvacet let.

O rok později sice dochází ke skokovému růstu hodnoty tohoto indikátoru, ten je ovšem zapříčiněn aplikováním úsporného balíčku cíleného na ozdravení veřejných financí. Na míře inflace se tak nejvíce odráží např. zvýšení některých daní, rostoucí ceny potravin, bydlení, dopravy, ale i vzdělávání.

V posledním sledovaném roce míra inflace v meziročním srovnání nepatrně zpomalila. Dalšího snižování růstu cen by mohlo být dosaženo oživením spotřebitelské poptávky, problémem však zůstává zdražování zejména zboží a služeb denní spotřeby, přičemž levnější zůstávají produkty s daleko menší poptávkou.

Obrázek 19: Vývoj míry inflace na Slovensku

Zdroj: vlastní zpracování dle [13]

2.5.5 Úrokové sazby

Roku 2005 došlo sice meziročně k poklesu referenční sazby na úroveň 5,4 %, na Slovensku byl však vývoj přeci jen o něco rychlejší, kdy místní dlouhodobé úrokové míry dosáhly hodnot 3,5 %. Takovýto pokles oproti předchozímu období je přisuzován zejména zvýšení důvěryhodnosti hospodářské politiky, poklesu inflačních očekávání a s tím spojenému zmírnění rizikových premií.

Do roku 2007, kdy úroveň dlouhodobých úrokových sazeb opět výrazně předčila výši referenčních hodnot, v zásadě kopírovaly slovenské úrokové míry vývoj průměru tří zemí s nejnižší inflací, aby se o rok později mohly co nejvíce přiblížit sazbám eurozóny.

Tabulka 10: Dlouhodobé úrokové sazby na Slovensku

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Průměr 3 zemí s nejnižší inflací*	4,3	3,4	4,2	4,4	4,2	3,9	4,0	3,3	1,8
Kritérium dl. úrok. sazeb	6,3	5,4	6,2	6,4	6,2	5,9	6,0	5,3	3,8
Úrokové sazby SK (%)	5,0	3,5	4,4	4,5	4,7	4,7	3,9	4,5	4,6

Zdroj: upraveno podle [13], [23]

* Hodnota průměru tří zemí s nejnižší inflací se liší podle toho, zda hodnotíme kritérium úrokových sazeb či cenové stability. Posouzení zemí, jež budou zahrnuty do výpočtu cenového kritéria, totiž z části závisí na arbitrárním rozhodnutí hodnotících institucí (Evropské komise a ECB). [24]

V roce 2009 se trend úrokových měř převrátil, a začal tak krátkodobě vykazovat klesající tendenci. I přes zvýšenou averzi investorů kvůli riziku zůstává vývoj sazeb v posledních letech sledovaného období relativně stabilní a pouze roku 2012 není maastrichtské kritérium vzhledem k zvýšení rizikové přírážky plněno (viz červeně zvýrazněná hodnota v Tabulce 10).

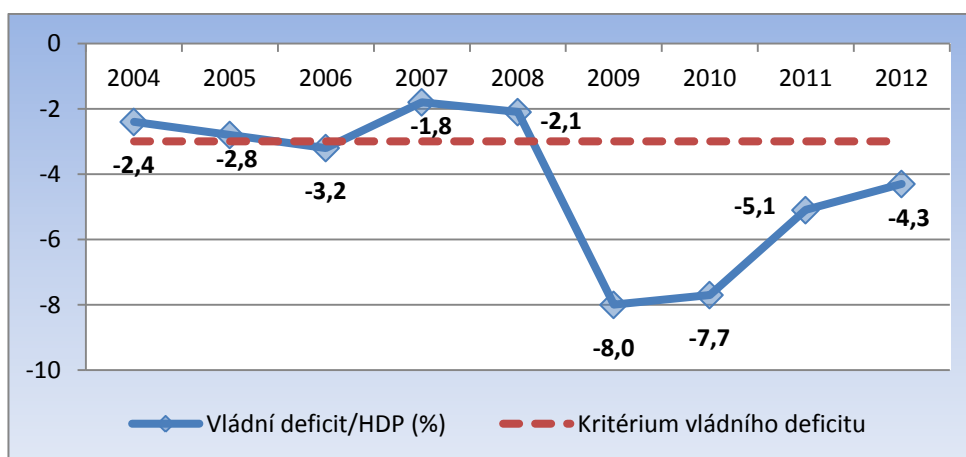
2.5.6 Vládní deficit

Do 1. ledna 2009, kdy Slovensko zavedlo dlouho očekávanou společnou měnu euro, probíhalo plnění kritéria veřejných financí bez větších problémů. Jedinou výjimkou se stal rok 2006, kdy byla tato podmínka krátkodobě porušena, i když jen o 0,2 % HDP (viz Obrázek 20).

V době krize usnadnilo zpomalování ekonomiky deficitu volný pád, a to až na -8% podíl HDP. Již roku 2010 se však prohlubující se trend podařilo zastavit, ale rozvrácený vývoj veřejných financí bylo nutné prioritně řešit. Pro ozdravení hlubokého deficitu byl aplikován úsporný balíček zahrnující např. zvýšení spotřební daně piva a tabákových výrobků, neméně významnou položkou se stalo dočasné zvýšení sazby DPH, které by při opětovném plnění konvergenčního kritéria mělo zpátky klesnout na původní hodnotu.

V následujícím období došlo k podstatnému meziročnímu zlepšení. Roku 2012 sice Slovensko ještě nesplňuje stanovené konvergenční kritérium, přesto zaznamenává lepší než očekávaný výsledek. Příznivějšího vývoje bylo dosaženo např. úsporami na spolufinancování evropských zdrojů či výší nedaňových příjmů, naopak negativní vliv na vývoj deficitu mělo zejména překročení základních výdajů na chod státu.

Obrázek 20: Vývoj podílu vládního deficitu na HDP na Slovensku

Zdroj: vlastní zpracování dle [13]

2.5.7 Veřejný dluh

Zeleně vyznačené hodnoty v níže uvedené Tabulce 11 naznačují, že po celé sledované období bylo maastrichtské kritérium veřejného dluhu plněno, ale do jisté míry se na vývoji tohoto ukazatele odrazilo nedostačující hospodaření s vládním deficitem, zejména pak v posledních letech.

Mezi lety 2004 až 2008 bylo dosahováno stále klesajících hodnot, díky čemuž slovenský dluh nevykazoval v referenčním období (2007-2008) žádné problémy. Naproti tomu se po vstupu do eurozóny vyvíjel tento ukazatel už jen neuvěřitelně rostoucím tempem, a zvyšoval tak riziko dlouhodobé udržitelnosti veřejného dluhu.

Roku 2012 dochází k obzvláště nepříznivé situaci, kdy podíl dluhu na HDP dokonce překonal 50% úroveň. Tento neustávající růst je přisuzován jednak zvýšení deficitu státního rozpočtu, jednak závazkům země vůči záchrannému fondu eurozóny.

Tabulka 11: Plnění kritéria veřejného dluhu na Slovensku

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kritérium veřejného dluhu	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
Veřejný dluh/HDP (%)	41,5	34,2	30,5	29,6	27,9	35,6	41,0	43,3	52,1

Zdroj: vlastní zpracování dle [13]

2.5.8 Směnný kurz

Do roku 2005 nemohlo být provedeno formální vyhodnocení stability devizového kurzu, jelikož Slovensko ještě nebylo členem ERM II, a slovenská koruna tedy neměla stanovenou centrální paritu k euru.

Plnění kurzového kritéria tak bylo možné až od konce roku 2005, kdy se slovenská koruna zapojila do zmíněného mechanismu směnných kurzů. Centrální parita byla tehdy stanovena na úroveň 38,46 slovenských korun za euro. Koruna sice ještě během následujícího období několikrát střídavě oslabila a posílila, ale stále se bezpečně udržela v rámci flukтуаčního pásma $\pm 15\%$.

Roku 2007 bylo kritérium kurzovní stability plněno více než dostatečně, aby díky posilujícímu trendu došlo dokonce k revaluaci slovenské koruny. S účinností od roku 2008 byl stanoven definitivní směnný kurz na úrovni 30,126 za jedno euro. Tento silnější kurz

by mohl zabezpečit příznivější přepočten cen a mezd obyčejných lidí, i když výrobcům a exportérům by více vyhovovala co nejslabší koruna.

Plnění maastrichtských kritérií je sice klíčovou podmínkou pro zavedení eura, jejich dodržování se ale očekává i po vstupu do eurozóny, ač to není formálně povinné. Výjimkou je v tomto případě kritérium udržitelnosti veřejných financí, kterého by měly země dostát v každém případě.

První dva roky sledovaného období Slovensko plnilo pouhé dvě podmínky, a to kritérium úrokových sazeb a jen o dvě desetiny procenta i kritérium udržitelnosti veřejných financí. Na tento příliš malý rozdíl země doplatila již následujícího roku, kdy se vládní deficit krátkodobě přehoupal přes hranici konvergenčního kritéria a země tak vykazovalo plnění dvou podmínek jen díky tomu, že se slovenská koruna zapojila do ERM II.

Nicméně daleko pozitivnějších výsledků bylo dosaženo v letech 2007 a 2008, kdy země se značnou rezervou naplnila všechny čtyři nevyhnutelné předpoklady pro přijetí eura (viz Tabulka 12). Potvrdilo se tak dosažení vysokého stupně udržitelné hospodářské konvergence, a Slovensko se tak mohlo roku 2009 oficiálně stát členem eurozóny.

Po celosvětové hospodářské krizi se však posledních letech země snaží stimulovat ekonomiku prostřednictvím meziročního navyšování veřejného deficitu a i průměr tří zemí s nejnižší inflací se snižuje příliš rychle, nato aby mohl být Slovenskem dodržen. Plnění konvergenčních kritérií se tak přesouvá do pozadí.

Tabulka 12: Plnění konvergenčních kritérií na Slovensku

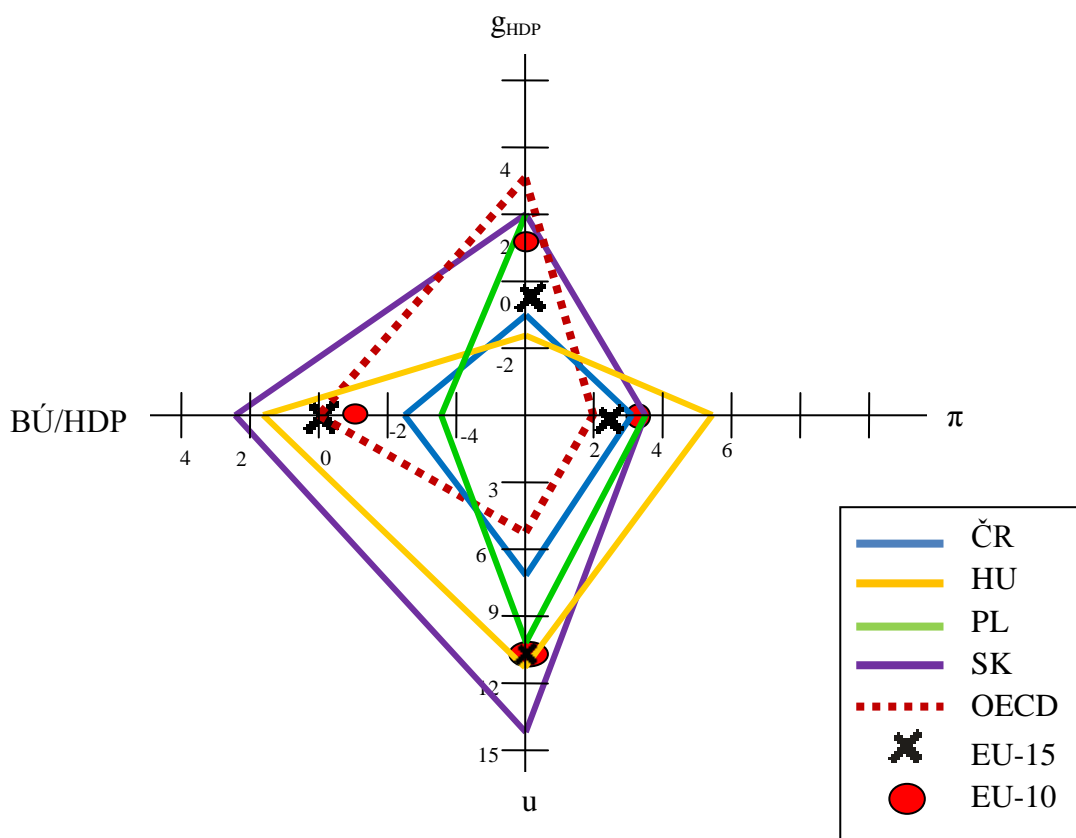
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Slovensko	Cenová stabilita	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗
	Udržitelnost veř. financí	✓	✓	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗
	Úrokové sazby	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
	Měnový kurz	✗	✗	✓	✓	✓	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

2.6 Komparace makroekonomického prostředí států V4

Pro porovnání prvních čtyř základních ukazatelů makroekonomické analýzy byl využit tzv. magický čtyřúhelník (viz Obrázek 21), zobrazující kromě výsledných hodnot dosažených státy V4 také agregované průměry EU-15 a EU-10, určené pomocí mediánu hodnot příslušných států. Pro vyjádření vnější ekonomické pozice země byl v tomto případě namísto obchodní bilance využit běžný účet vztažený k HDP, jehož hodnoty jsou uvedeny v příloze A (tento indikátor obsahuje odhadnuté hodnoty z důvodu ještě nezveřejněných dat). Situaci vybraných zemí lze prostřednictvím obrázku také srovnat s doporučenými hodnotami OECD, které pro tempo růstu HDP, míru inflace, míru nezaměstnanosti a podíl běžného účtu na HDP činí po řadě 3 %, 2 %, 5 % a 0 %. Následující čtyřúhelník zachycuje výsledný stav za poslední sledovaný rok 2012.

Obrázek 21: Magický čtyřúhelník států V4 (%)

Zdroj: vlastní zpracování dle [13], [7]

Při pouhém porovnání dosažených ploch by bylo možné dojít k závěru, že k nejpříznivějšímu vývoji hospodářství dochází jednoznačně na Slovensku a následně v Maďarsku. Důkladnější analýza sice celkově potvrzuje Slovenské republice její vedoucí postavení, v případě druhé zmíněné země se situace vzhledem k doporučeným hodnotám

OECD už nejeví tak pozitivně. Na velikost plochy „maďarského čtyřúhelníku“ má totiž výrazný vliv nízké tempo HDP, vysoká míra inflace a přílišná míra nezaměstnanosti, která dosahuje sice podobných výsledků jako průměr EU-15 i EU-10, od těch doporučovaných je však stále příliš vzdálená.

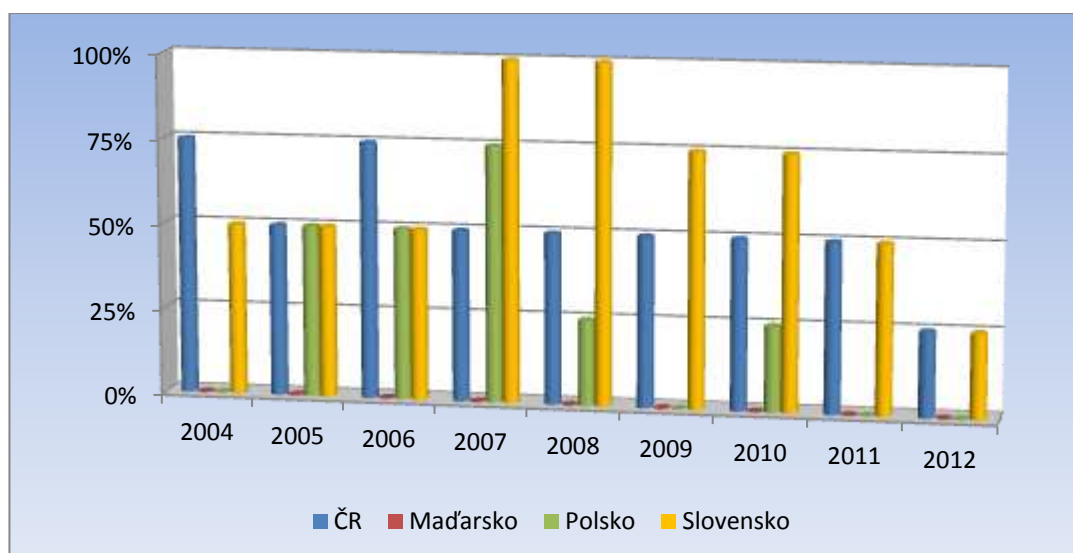
Nepříznivý vývoj míry nezaměstnanosti je problémem jak v zemích původní patnáctky, tak ve většině států přistoupiivších roku 2004. Přes svůj vedoucí post však Slovensko patří mezi země s nejvyšší hodnotou tohoto indikátoru v EU. Na druhou stranu se spolu s Polskem řadí k státům s nejvyšším tempem hospodářského růstu, a přesahuje tak dokonce průměr EU-15. V případě inflace dosahuje nejpříznivějších hodnot ČR, nacházející se mezi průměry obou skupin států EU a zároveň nejbliže doporučovaných hodnot. Pozitivní výsledky ukazuje i při analýze míry nezaměstnanosti, kde v porovnání s ostatními státy V4 zaujímá přední pozici. Na celkově vedoucí post však vykazuje příliš malé tempo růstu produktu a nízké saldo platební bilance vůči HDP.

Pro celkové porovnání plnění maastrichtských kritérií bylo využito níže uvedeného Obrázku 22, vyjadřujícího z kolika procent jednotlivé země V4 stanovené podmínky naplňují (plnění všech čtyř kritérií = 100 %).

I v tomto případě dosahuje Slovensko jednoznačně nejlepších výsledků. Tato země je dále následována ČR, která však dlouhodobě neplní kritéria udržitelnosti veřejných financí a stability měnového kurzu a Polskem, u něhož jsou na první pohled patrné značné výkyvy, které prozatím nevypovídají o možnosti brzkého přistoupení do eurozóny. Maďarsko v důsledku nepříznivé kombinace dopadů hospodářské recese a neuspokojivého ekonomického socialistického vládnutí v dřívějších letech nesplňovalo ani jedno kritérium v rámci sledovaného období. Na druhou stranu kritérium stability měnového kurzu mohlo plnit pouze Slovensko, které se jako jediné na konci roku 2005 zapojilo do ERM II díky jeho předchozímu vcelku stabilnímu vývoji kurzu slovenské koruny k euru, který se neprojevoval výraznějším napětím či odchylkami od stanovené centrální parity. Mezi lety 2007 až 2008 tak Slovensko před svým vstupem do eurozóny plnilo všechna stanovená maastrichtská kritéria, a to se značnou rezervou. Následující rok 2008 byl sice ve znamení zhoršujícího se globálního hospodářského vývoje a vyšší míry inflace, které vedlo ke zvýšení úrokových sazeb ve všech analyzovaných státech, avšak vzhledem k růstu průměru 3 zemí s nejnižší inflací zůstalo kritérium stability dlouhodobých úrokových sazeb všemi státy (s výjimkou Maďarska) plněno. V případě Slovenska bylo zaznamenáno jen mírné zvýšení úrokových měr, a to

především díky zavedení eura a relativně nízké hladině veřejného dluhu. O rok později vzhledem k již významnějšímu meziročnímu zhoršení hospodářského vývoje dochází v převážné většině států EU k recesi, která vytváří tlaky na veřejné finance, a ani jeden ze států V4 tak neplní příslušné konvergenční kritérium. Kvůli finanční krizi v roce 2010 centrální banky snižují dlouhodobé úrokové sazby, čímž v porovnání s předchozím i nadcházejícím rokem dochází k plnění podmínky sazeb všemi státy V4 (opět s výjimkou Maďarska, kde ani významný pokles úrovně úrokových měr nepomohl k plnění tohoto kritéria). V posledním analyzovaném období se stupňující dluhové problémy projevíly mimo jiné v růstu průměrných dlouhodobých sazeb, a Slovenská republika tak prvně v roce 2012 nesplnila kritérium úrokových sazeb. Jedinou zemí, která tuto podmínku dodržela v celém sledovaném období, byla ČR. V důsledku postupného zvyšování míry inflace toho roku neplnil žádný člen V4 ani kritérium cenové stability. I přes meziroční fiskální konsolidaci zůstal vládní deficit ve většině z těchto zemí stále nad 3 % HDP. Pod touto hranicí se krátkodobě objevilo pouze Maďarsko, a to pouze díky penzijní reformě aplikované v předchozím roce. Poměr veřejného dluhu k HDP v prostředí slabého hospodářského růstu a přetrvávajícího deficitního hospodaření meziročně rostl ve všech sledovaných zemích kromě Maďarska, kde se v posledních letech rostoucí trend zastavil, avšak setrval na nezdravé úrovni přesahující 80 % zadlužení státu. I přes tuto nepříznivou situaci se však všichni členové V4 snaží o konsolidaci veřejných financí.

Obrázek 22: Plnění maastrichtských kritérií zeměmi V4

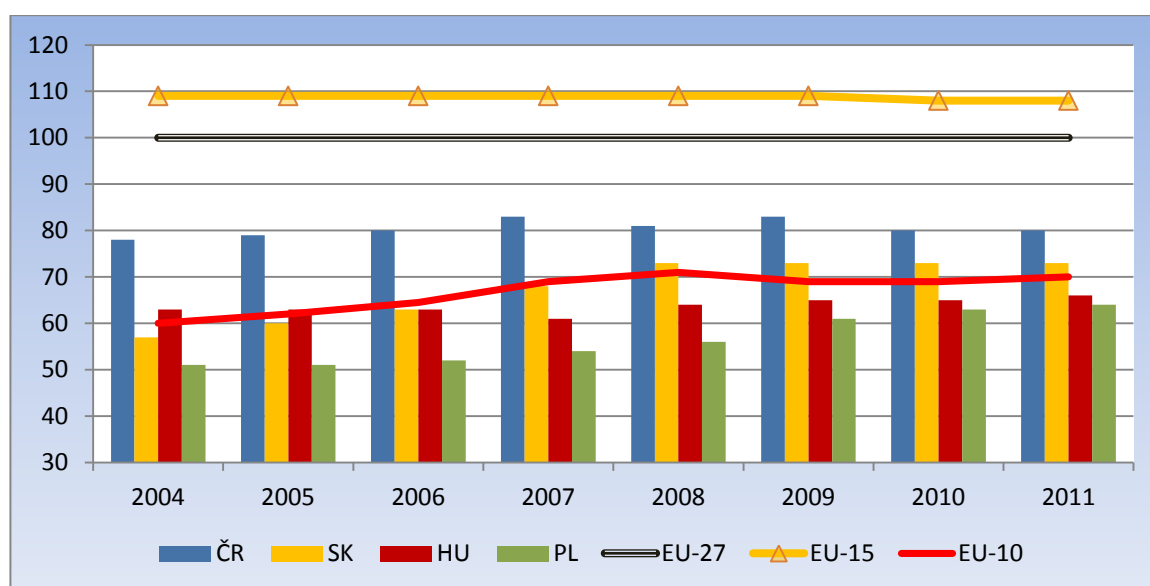

Zdroj: vlastní zpracování dle [13], [23], [27]

Při porovnání HDP na obyvatele v PPS lze na základě níže uvedeného Obrázku 23 konstatovat, že v rámci zemí V4 dosahuje nejpříznivějších výsledků ČR, která se spolu se

Slovenskem v posledních letech pohybuje nad úrovní průměru těch členských států EU, které přistoupily v roce 2004. Vývoj tohoto indikátoru je sledován pouze v období 2004-2011 z důvodu ještě nezveřejněných aktuálnějších dat. Do roku 2006 je téměř u všech států možné pozorovat růst spolu s průměrem EU-10, přičemž v době celoevropského hospodářského růstu (r. 2007) je u většiny států (s výjimkou Maďarska) zjevný největší přírůstek. Po tomto relativně dlouhém období neustále se zrychlující dynamiky nastal v roce 2008 přelom, kdy se ekonomika zpomalila a ke konci roku se už hospodářská krize začala projevovat v plné míře. Na toto výrazné zpomalení ekonomického vývoje působil zejména vliv klesající zahraniční poptávky. Jedinou výjimkou, u které je možné po celé sledované období pozorovat nepřetržitý růst, je Polsko, které oproti ostatním není zdaleka tak závislé na exportu. Z příslušného grafu je při pozornějším pohledu evidentní po dlouhé době nepatrný pokles průměru zemí původní patnáctky, zapříčiněný právě hospodářskou recesí, která zhoršila vývoj všech států EU. V prostředí zpomalujícího se globálního růstu si však ČR i Slovensko udržely mezi státy V4 vedoucí postavení, v případě Slovenska pak především díky konkurenceschopnému automobilovému průmyslu.

Obrázek 23: HDP na obyvatele v PPS (EU-27=100)

Zdroj: vlastní zpracování dle [13], vlastní výpočty

Na vývoji v roce 2009 se do značné míry odráží negativní vliv hospodářské recese, kdy až na případ Polska dochází k celkové stagnaci daného ukazatele, zapříčiněné např. zvýšenou nejistotou, zhoršeným přístupem ke kapitálu či restriktivními fiskálními opatřeními. I přes zpomalení hospodářského růstu a pokles průměru EU-15 v posledních letech sledovaného období však zůstává ČR spolu se Slovenskem s hodnotami mezi 70-80 % HDP na obyvatele nad průměrem všech deseti států, se kterými kdysi přistoupila do EU.

3 ANALÝZA INSTITUCIONÁLNÍHO PROSTŘEDÍ

3.1 Charakteristika institucionálního prostředí

Institucionalismus je se svou více jak stoletou tradicí řazen mezi moderní ekonomické směry, který se zasloužil zejména o uznání vlivu institucí při utváření ekonomického chování obyvatelstva a dosahování ekonomické efektivity. Takovéto instituce pak představují výchozí jednotku ekonomické analýzy institucionalistů.

Institucionální ekonomii tvoří dva nesourodé proudy, a sice:

- původní americký institucionalismus – od 90. let 19. století do období 2. sv. války;
- nová institucionální ekonomie (NIE) – od 60. let 20. století do současnosti.

Podle nových institucionalistů je třeba zásadně odlišovat pojem instituce a pojem organizace. Dle největší autority tohoto směru D. C. Northa jsou **instituce** chápány jako „pravidla hry ve společnosti“. Tyto instituce mohou být:

- *„Formální – mající zákonnou podobu. Jedná se o celý právní rámec ekonomiky, který upravuje ekonomické chování lidí. Nejdůležitější jsou v tomto směru instituce ekonomické, které usměrňují ekonomické procesy (definují vlastnická práva, usměrňují směnu, vytvářejí podmínky pro vstup a výstup z a do odvětví, otevírají trhy apod.). Mezi formální instituce také patří politické instituce, jakými jsou pravidla pro politické procesy (volební cykly, hlasovací procedury, pravidla pro zakládání a fungování politických stran, vztahy mezi politiky a byrokracií v modelu zastupování apod.), ústava a zákony, upravující politická a občanská práva.*
- *Neformální – ustálené zvyky, tradice, obyčej, tabu, kodexy chování, budování sociálních sítí (např. na rodinném či příbuzenském základě), vše, co nazýváme „kulturou“ dané společnosti.“ [21]*

Takováto formální a neformální ekonomická, politická a sociální pravidla by měla co nejvíce subjektům umožňovat dostupnost k ekonomickým zdrojům a vytvářet mechanismy zabraňující podvodům či morálnímu hazardu. Jelikož kvalita institucí zajišťuje úroveň konkurence a spolu s dalšími faktory, jakožto obvyklými ekonomickými omezeními a použitými technologiemi, určuje výrobní a transakční náklady, a tedy realizovatelnost a ziskovost ekonomických aktivit.

Jestliže jsou tedy instituce brány jako pravidla hry, pak organizace představují jednotlivé hráče. **Organizace** mohou být tedy chápány jako „*skupiny jednotlivců či hierarchické struktury, které vznikají na základě určitých institucí, fungují na jejich základě nebo slouží k jejich vynucování. Existují organizace různého druhu jako např. firmy, odbory, družstva, podnikatelské a průmyslové asociace, banky, spotřebitelské svazy, stát a státní mocenské orgány, politické organizace, ale i církve, školy, univerzity atd.*“ [42]

Jak formální, tak neformální instituce je možné v čase změnit, neboť se vyvíjí ze zkušenosti lidí. Pokud tedy zděděné instituce přestávají vyhovovat novým podmínkám a potřebám, ukazuje se jako nezbytné je nechat přizpůsobit, či nahradit novými. Jelikož ve společnosti vystupují stále nové osobnosti či skupiny obyvatel, které vytváří nové instituce, dochází k opakujícím se obměnám společenské struktury.

Různorodost institucí v jednotlivých zemích způsobuje např. historie jednotlivých států, jejich zeměpisná poloha či politické postavení. Novodobé instituce si kladou za cíl nejen dosažení maximálního zisku, ale např. i cenové vůdcovství pro možnou stabilizaci oligopolní struktury, čestné jednání kvůli snížení transakčních nákladů či stálé ceny, šetřící čas manažerům. Hovoří se o čtyřech následujících přístupech k rozdílnosti institucí mezi zeměmi:

- každá společnost si zvolí takové instituce, které jsou pro ni efektivní;
- existuje rozpolcenost mezi jednotlivými politickými koncepcemi ohledně výběru vhodných institucí;
- historické události determinují instituce, které přežívají po následující období;
- instituce nejsou vždy vybírány celou společností, ale pouze skupinami, kontrolujícími v daném okamžiku politickou moc. [21]

Vzhledem k tomu, že vhodné ekonomické a politické instituce mohou mít pozitivní vliv na ekonomickou výkonnost dané země, společnosti s lépe nastavenými institucemi vykazují větší prosperitu, a dochází tak k tomu, že společnosti s méně kvalitními institucemi napodobují instituce svých úspěšnějších kolegů. Odlišnosti vývoje tempa růstu HDP v jednotlivých zemích jsou tak většinou přisuzovány právě rozdílnosti ekonomických institucí. Z tohoto důvodu se v dnešní době **hodnotí kvalita institucionálního prostředí**.

Z výše zmíněného vyplývá, že institucionální faktory rozšiřují ekonomům možnosti, jak např. vysvětlit trvalé rozdíly mezi vyspělými a méně rozvinutými ekonomikami. Touto problematikou se proto zabývá celá řada národních, mezinárodních i světových organizací, které vytvářejí různé indexy institucionální kvality, zahrnující většinou historické, kulturní,

politické a ekonomické determinanty, s cílem vyjádřit kvalitu správy té které země. Díky takovému hodnocení na základě měkkých dat, dokreslující základní makroekonomické tvrdé ukazatele, je možný ucelený pohled na danou ekonomiku. Vlády pak na základě těchto indikátorů mohou činit potřebná rozhodnutí a investoři díky nim budou schopni lépe předvídat vhodnější umístění svých investic.

V současnosti se řadí mezi nejsledovanější charakteristiky institucionálního prostředí kvalita demokracie, stupeň svobody a politická práva, kvalita regulace, byrokracie a v neposlední řadě také korupce.

Měření **demokracie** a s ním souvisejícího politického vládnutí zajišťuje občanům možnost hodnotit výkonnost veřejného sektoru a vyjádření podpory či nespokojenosti vládě. Hodnocení daného ukazatele může mít také vliv na rozhodování voličů při volbách či strategické rozhodování firem, bank a finančních institucí. Součástí všech demokratických států jsou základní lidská práva ukotvená v Listině základních práv EU. Demokracie v dnešní době představuje jeden z nejrozšířenějších způsobů státního řízení.

Regulace představují zásahy státu prostřednictvím zákonů, nařízení a jiných administrativních opatření. Jejich zkoumáním se zabývá mnoho organizací, neboť zasahují v podstatě do všech ekonomických činností. Kvalita regulačních opatření je chápána jako jeden z determinantů dlouhodobé výkonnosti země.

Pomocí měření **byrokracie** je možné mimo jiné posoudit, zda administrativní opatření představují určité bariéry v podnikání, zda jsou vládní nařízení s ním související nějakým způsobem konzistentní či kolik času lidé věnují vyjednávání s úředníky.

Základní hodnoty společnosti ale narušuje především **korupce**. Pro účinný boj s ní je zapotřebí co nejpřesnější změření tohoto indikátoru, což se ale vzhledem k její latentci zdá být téměř nemožné. Zdrojem mohou být např. oficiální policejní statistiky či tiskové zprávy sloužící k dokumentaci příslušných případů. Standardně jsou však využívány mezinárodně srovnatelné kvalitativní sociologické přístupy. Jelikož se většina indexů zabývá subjektivním vnímáním korupce, jsou tato měření často zpochybňována, nicméně neexistuje způsob, který by umožňoval korupci hodnotit na základě tvrdých dat.

Takovým celistvým hodnocením a měřením institucionálních charakteristik se zabývá např. Světová banka ve svém projektu „**Governance Matters**“. Pravidelně zveřejňovaným souhrnným indexem GM (Governance Matters), vycházející z několika stovek individuálních měření realizovaných univerzitami, poradenskými firmami, znalci apod., se tato mezinárodní organizace snaží docílit zlepšení kvality institucí prostřednictvím efektivního využití svých

prostředků. Uplatňuje se tak kombinace dat získaných expertními odhady a dat zjištěných pomocí dotazníkového šetření firem a obyvatel.

Světová banka vnímá vládu a kvalitu správy jako klíčový prvek možného rozvoje země, z čehož také vycházela při definování tří hlavních složek kvality správy, zahrnující celkem šest agregovaných indexů, tzv. indexů institucionální kvality.

V rámci těchto ukazatelů je zohledněno hledisko procesu volby, kontroly a obměny vlády (indexy označené GM 1 a GM 2), hledisko schopnosti vlády účelně formulovat, zavádět a realizovat „zdravou“ politiku (indexy GM 3 a GM 4) a také hledisko respektu občanů a státu k institucím, které určují vzájemné vztahy, až jíž ekonomické či sociální (indexy GM 5 a GM 6). Jednotlivé indexy jsou následně blíže specifikovány [21]:

- **GM 1 – Úroveň demokracie, politická práva a svobody** (*Voice and Accountability*) se posuzuje dle možnosti obyvatel účasti na volbě vlastní vlády, podle možnosti svobodného projevu a shromažďování a podle svobody a nezávislosti médií;
- **GM 2 – Politická stabilita a absence násilí** (*Political Stability and Absence of Violence*) představuje vnímání možnosti, že vláda ztratí svou stabilitu či bude přímo svržena, a to i za pomoci násilných prostředků, zahrnuto je i politické násilí a terorismus;
- **GM 3 – Efektivnost (výkonnost) vlády** (*Government Effectiveness*) vyjadřuje kvalitu veřejných a soukromých služeb, kompetentnost a stupeň politické nezávislosti byrokratických organizací, kvalitu formování vládní politiky a její implementaci a v neposlední řadě míru dodržení vládních závazků;
- **GM 4 – Kvalita regulací** (*Regulatory Quality*) představuje schopnost vládní politiky podporovat a rozvíjet soukromý sektor, měří dopady cenové regulace, bankovního dohledu a regulace zahraničního obchodu;
- **GM 5 – Právní řád** (*Rule of Law*) naznačuje míru důvěry, kterou má společnost v právní systém státu a ochotu, s kterou se veřejnost přizpůsobuje novým právním normám, index ale také hodnotí např. rozsah kriminality a násilí či výkonnost soudů a policie;
- **GM 6 – Kontrola korupce** (*Control of Corruption*) sleduje, jak veřejná správa využívá moc ke svým soukromým zájmům nebo zájmům prominentů.

Konstrukci a složení indexů shrnuje následující Tabulka 13:

Tabulka 13: Indexy GM tvořící složky kvality správy

Označení	Indexy institucionální kvality (IQ)	Složky kvality správy
GM 1	Úroveň demokracie, politická práva a svobody, nezávislost médií (<i>Voice and Accountability</i>)	Procesy, kterými jsou vlády vybírány, kontrolovány a případně nahrazovány
GM 2	Politická stabilita a absence násilí (<i>Political Stability and Absence of Violence</i>)	
GM 3	Výkonnost (účinnost) vlády (<i>Government Effectiveness</i>)	Schopnost vlády formulovat a efektivně zavádět „zdravou“ politiku
GM 4	Kvalita regulací, měření dopadů cenové regulace, bankovního dohledu, regulace zahraničního obchodu (<i>Regulatory of Quality</i>)	
GM 5	Vláda práva, dopad kriminality, efektivnost a předvídatelnost soudních rozhodnutí (<i>Rule of Law</i>)	Respekt občanů a státu před institucemi, které řídí ekonomické a sociální procesy mezi nimi
GM 6	Kontrola korupce (<i>Control of Corruption</i>)	

Zdroj: upraveno podle [21]

Světová banka využívá pro klasifikaci indexů jednotlivých států hodnoty v intervalu <-2,5 až +2,5>, přičemž vyšší hodnota ukazatele představuje lepší vnímání daného indikátoru institucionální kvality. Výsledné indexy kvality správy však nevyjadřují postoj této mezinárodní organizace, ale pouze dílčí statistický výsledek. Příslušné ukazatele jsou často přepočítávány, neboť každé další měření souhrnného indexu GM s sebou přináší i jinou metodologii či použité zdroje, čímž se do jisté míry zaručí dlouhodobá srovnatelnost zveřejňovaných dat.

3.2 Hodnocení institucionální kvality na základě metodiky „Governance Matters“

3.2.1 Úroveň demokracie, politická práva a svobody (GM 1)

Při hodnocení úrovně demokracie, politických práv a respektování občanských svobod v zemích V4 lze konstatovat, že všichni její členové se ve sledovaném období nacházejí daleko pod průměrem států původní patnáctky, zato se však nacházejí na podobné úrovni jako ostatní země EU-10, a potvrzují tak dlouhodobý problém fungování demokracie v postkomunistických státech. Vývoj jednotlivých zemí lze pozorovat na níže uvedeném Obrázku 24.

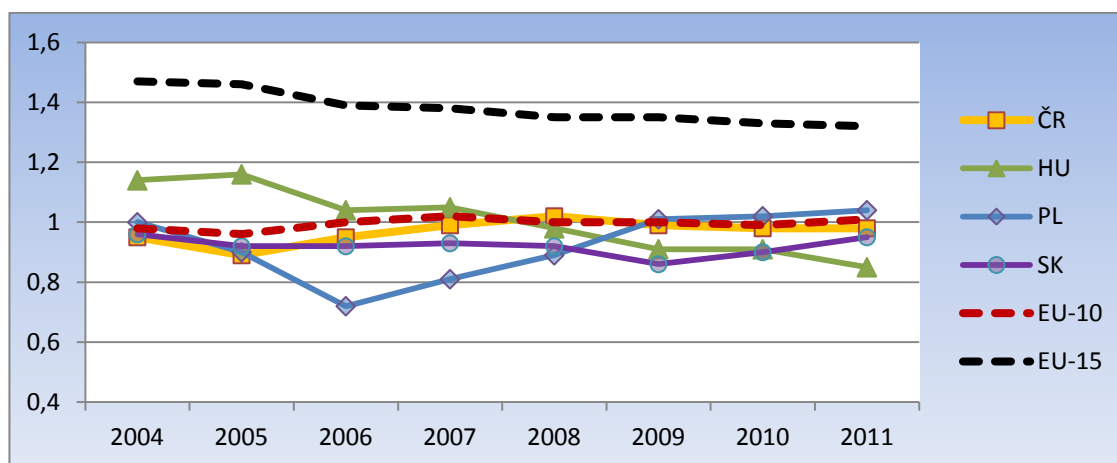
Přes tento nedostatek lze však úroveň tohoto indikátoru celkově hodnotit jako uspokojivou, neboť ve sledovaném období ve všech těchto zemích existovaly jak pravidelně opakující se volby tamní vlády, svoboda projevu, náboženského vyznání a shromažďování, tak svoboda a nezávislost médií. Státy měly ale rovněž za povinnost umožnit dostupnost vzdělání bez ohledu na původ občanů, integraci menšin, ale i zajištění určitých sociálních podmínek. Uplatňování liberálního demokratického režimu potvrzovala mimo jiné i dělba moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní, omezující libovůli těchto států.

Z příslušného grafu je na první pohled patrné, že se výsledné hodnoty V4 postupem času stále více přibližují průměru EU-15, což není bohužel zapříčiněno jejich růstem, nýbrž klesajícím trendem původní patnáctky. Tento demokratický deficit v EU je způsobován především neexistencí evropské suverenity, vyznačující se např. nerovností hlasů či nefungováním evropských politických stran. Setrvalou linii vývoje lze naopak pozorovat v případě ČR, doslova kopírující vývoj EU-10, Slovenska a do jisté míry i Polska, které pouze kolem roku 2006 zaznamenalo jednorázový pokles z důvodu politické nestability.

U Maďarska lze však pozorovat zcela odlišný vývoj indikátoru, jehož nepřetržitě klesající trend zapříčinil, že se země z tak příznivé hodnoty 1,16 naměřené za rok 2005 propadla ve sledovaném období až na 0,85, a stala se z tohoto pohledu nejhůře hodnocenou zemí V4. Místo na vrcholu se tak země po několika málo letech ocitla na samém dně. Výraznější problémy Maďarska odstartovala již v roce 2006 vládní krize, kdy tamního premiéra po jeho rezignaci vystřídal socialista Ferenc Gyurcsány. V zemi se za jeho středolevé vlády zavedly zejména poplatky ve zdravotnictví a nový premiér také usiloval o uzdravování veřejných financí. Po zveřejnění nahrávky dokazující Gyurcsányho přiznání, že vláda koalice socialistů a liberálů lhala o skutečném stavu země, došlo téhož roku k dlouhé sérii násilných

protivládních protestů. Takováto situace posílená nástupem hospodářské krize vyústila roku 2009 v premiérovu odstoupení a místo předčasných voleb se moci uchopila úřednická vláda. Její strana se ale následně stala značně nepopulární a o rok později byl po řádných volbách post premiéra obsazen Viktorem Orbánem.

Obrázek 24: Úroveň demokracie, politických práv a svobody

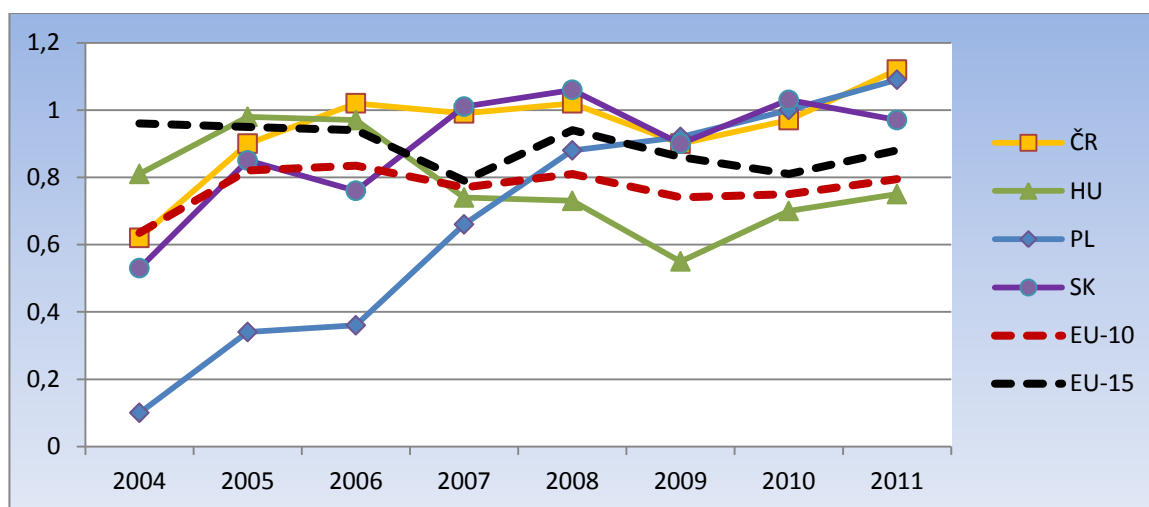

Zdroj: vlastní zpracování dle [43]

3.2.2 Politická stabilita a absence násilí (GM 2)

Ačkoli byl za celé sledované období vývoj jednotlivých států V4 poněkud rozpolcený, v posledních letech se úroveň politické stability a absence násilí ve většině zemí (s výjimkou Maďarska) držela nejen nad průměrem EU-10, ale dokonce nad hodnotami některých států původní patnáctky. Z daného hlediska lze tak situaci vybraných zemí celkově považovat za velice příznivou.

Obrázek 25: Politická stabilita a absence násilí

Zdroj: vlastní zpracování dle [43]

V současné době v České republice, Polsku ani na Slovensku tedy nehrozí, že by vláda ztratila svou stabilitu či byla svržena neústavními či násilnými prostředky. Stejně tak je spíše nepravděpodobné, že by došlo k jakémukoli politickému násilí či dokonce k terorismu. Situace Maďarska sice není tak příznivá jako v ostatních státech V4, přesto se však jeho hodnoty pohybují relativně vysoko nad nulou hranicí a stále více se přibližují průměru EU-10.

Při pohledu na Obrázek 25 je do jisté míry zřejmý podobný vývoj daného indikátoru v ČR a na Slovensku, kdy obě linie začínaly spolu s průměrem EU-10 na téměř stejné startovní pozici a pouze přes slovenský výkyv v roce 2006, způsobený vládní krizí, která začala odmítnutím předložení Smlouvy o výhradě svědomí a skončila předčasnými volbami, se hodnoty obou zemí vcelku rychle vyhouply až nad úroveň některých států EU-15, kde setrvaly dodnes. Další taková vládní krize byla zaznamenána u obou zemí roku 2009, která v případě Slovenska byla vyvolána mimo jiné sporem tamního premiéra Roberta Fica se Slovenskou národní stranou, situaci v ČR pak nepodpořil zejména skandál spojený s několikanásobným vyslovením nedůvěry vládě v době předsednictví země v Radě EU. Neméně zajímavý průběh měla linie Polské republiky, která se od své počáteční extrémně nízké hodnoty (v porovnání se zbylými státy V4) vcelku úspěšně odrazila. Svým relativně rychlým a nepřetržitým růstem docílila vysokých hodnot, a společně s ČR se tak v rámci sledovaného indikátoru ujala vedoucího postu. Polsko zaznamenalo vůbec největší zlepšení tohoto ukazatele od vstupu do EU, a to o téměř celý jeden bod (z hodnoty 0,1 na 1,09). Ke krátkodobé stagnaci spojené s nestabilitou vládní koalice dochází pouze roku 2006, na druhou stranu v důsledku předčasných voleb v následujícím roce vykazují polské hodnoty největší skok. Tyto předčasné parlamentní volby totiž na tamní poměry vykazaly neobvykle vysokou účast. Nejkolísavější průběh ukazatele politické stability byl vysledován v Maďarsku, které se zpočátku sice pohybovalo nad průměrem EU-15, ale bohužel jen krátkodobě. V zápětí totiž jeho hodnoty rychle klesly, a to do takové míry, že Maďarsko zůstalo nejhůře hodnocenou zemí i z hlediska tohoto indikátoru.

V případě ČR, Polska i Slovenska je evidentní, že příznivá úroveň demokracie těchto států do jisté míry souvisí s pozitivním vývojem politické stability, naproti tomu Maďarsko opětovně vykazovalo nestálý vývoj daného indikátoru.

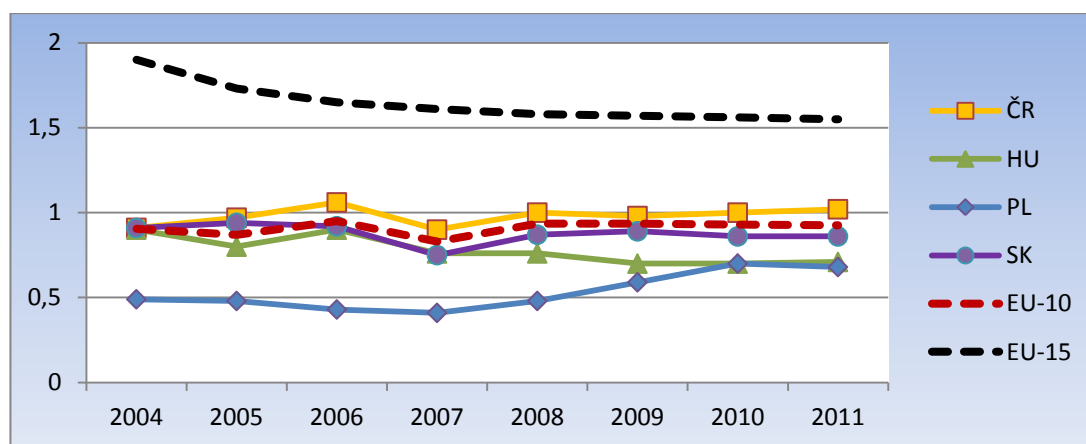
3.2.3 Efektivnost vlády (GM 3)

Při celkovém pohledu na níže uvedený Obrázek 26 lze opět pozorovat podobný vývoj indikátoru ČR a Slovenska, tentokrát však zaměřený na efektivnost vlád daných zemí. Situace těchto států se již na první pohled přinejmenším podobá udávanému průměru EU-10, který

zmíněné země doslova obklopují. Do jisté míry odlišná situace byla zaznamenána v Polsku a Maďarsku, na druhou stranu se hodnota tohoto ukazatele ve všech sledovaných zemích pohybuje relativně hluboko pod agregovaným průměrem zemí původní patnáctky.

Nepřetržitý pokles hodnot vykazovaný EU-15 naznačuje zvyšující se byrokracii v daných zemích, ať už kvůli přistupování nových členských států do EU či snaze řešit narůstající problémy unie jako celku. Po celé sledované období se úroveň původní patnáctky blížila nejvíce ČR, která se jako jediná od roku 2005 držela nad hladinou průměru EU-10. Vykazuje tak v porovnání se zbylými státy V4 nejvyšší kvalitu veřejných i soukromých služeb a formování vládní politiky, vysoký stupeň politické nezávislosti byrokratických organizací a v neposlední řadě značnou míru dodržování vládních závazků. Svou vůdčí pozici si země udržuje zejména mnohačetnými reformami pod několikaletým vedením pravicové vlády. Potřebné reformy zavádí zejména ve snaze dlouhodobě zajistit efektivní využití veřejných financí, neboť právě nedostatek peněžních prostředků mnohdy brzdí vládu při financování veřejných služeb z veřejných rozpočtů, a nedovoluje tak plně uspokojovat potřeby občanů. Ze stejného výchozího bodu jako ČR tehdy startovalo kromě Slovenska i Maďarsko, které se od roku 2008 vydalo svou vlastní cestou. Jeho klesající trend může být přisuzován mimo jiné špatnému hospodaření s veřejnými financemi, kde jeho nadměrný deficit doplňuje přílišné zadlužení země. Do jisté míry nepříznivou situaci státu potvrzuje i skutečnost, že Maďarsko v rámci celého sledovaného období neplnilo ani jedno maastrichtské kritérium. Jednoznačně nejhorší výsledky daného indikátoru efektivnosti vlády ale vykazuje Polsko, které oproti ostatním zemím V4 začíná svou cestu daleko pod průměrem EU-10, ke konci sledovaného období se však dostává na úroveň Maďarska. Aby příslušné vlády obou těchto zemí mohly efektivně hospodařit se svěřenými peněžními prostředky, a uspokojovat tak potřeby svých občanů, jeví se dlouho očekávaná reforma veřejných financí jako více než potřebná.

Obrázek 26: Efektivnost vlády

Zdroj: vlastní zpracování dle [43]

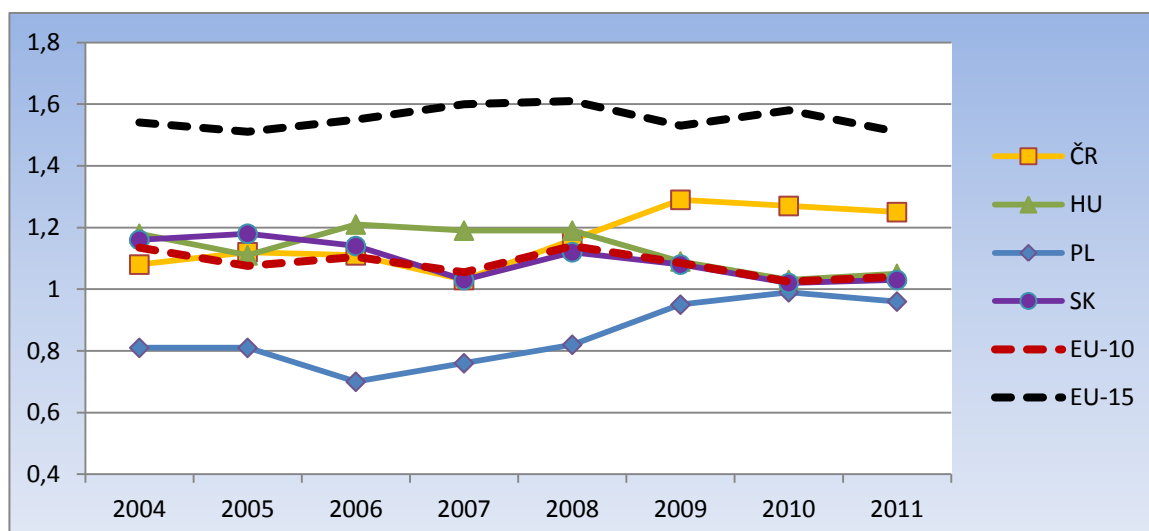
3.2.4 Kvalita regulací (GM 4)

Kvalitu regulací lze v případě ČR, Maďarska a Slovenska po většinu let sledovaného období jednoduše hodnotit jako srovnatelnou, a to jak mezi zeměmi samotnými, tak s průměrem zbylých členů EU-10. K výraznějšímu odchýlení dochází až roku 2009, kdy se ČR odpojuje a vydává se lepším směrem. Výrazně nižší hodnoty indikátoru G4 naopak vykazuje stejně jako v předešlém případě Polsko. Všechny země V4 se po celou dobu nacházely pod průměrem EU-15, kterému se nejvíce blížilo nejprve Slovensko, následně Maďarsko a nakonec i ČR.

Jelikož se na základě Obrázku 27 valná většina států, které se k EU připojily roku 2004, pohybovala nad hodnotou jedna, lze jejich situaci z hlediska kvality regulací hodnotit jako vcelku uspokojivou, i když v porovnání s původní patnáctkou mají tyto země stále ještě značné rezervy. Průměr EU-10 táhne nahoru především Estonsko (jako jedna z nejrychleji rostoucích ekonomik v EU), následováno Kypr, Maltou a v posledních letech i ČR. Situace se v ČR po roce 2009 jednoznačně zlepšila, na což do značné míry mohla mít vliv např. modernizace daňového systému s cílem zjednodušit a zefektivnit daňovou správu. I když se v ČR domácí bankovní sektor sám o sobě nejevil jako zdroj rizik pro ekonomiku, v reakci na finanční krizi byl roku 2010 pro banky vydán nový mezinárodní regulační rámec, který uspokojivý vývoj země upevnil. Bankovní sektor se tak díky tomu stal ještě odolnější vůči potencionálním extrémním negativním šokům. Ani Polsko nezaznamenalo do roku 2008 žádné výrazné změny. Až v roce 2009 došlo k patrnému navýšení ukazatele, které mohlo být způsobeno např. snížením počtu daňových sazeb z původních tří na dvě společně se snížením daňové povinnosti občanů. V současné době Polsko vykázalo největší pokrok v reformách pro podnikání, a to zejména v oblasti regulace nemovitostí, zahraničního obchodu či placení daní. Tato země se také snaží přilákat zahraniční investory poskytováním výhodami.

Zbylé dva státy se pohybují v rozmezí hodnot 1,02-1,21, a nevykazují tak výraznější odchylky od průměru evropské desítky. Tato skutečnost svědčí o tom, že se ve sledovaném období nekonaly žádné významné reformy, které by daný konstantní vývoj ukazatele kvality regulace výrazným způsobem změnily. V Maďarsku je kupříkladu z hlediska podniků stálým problémem finanční a administrativní zátěž při dodržování regulačních opatření, určitou bariérou je i relativně vysoká daň z přidané hodnoty ve výši 25 % a za překážkou může být považováno i zdlouhavé vyřizování povolení, získávání licencí, nedostatečně rychlá činnost soudů apod.

Obrázek 27: Kvalita regulací

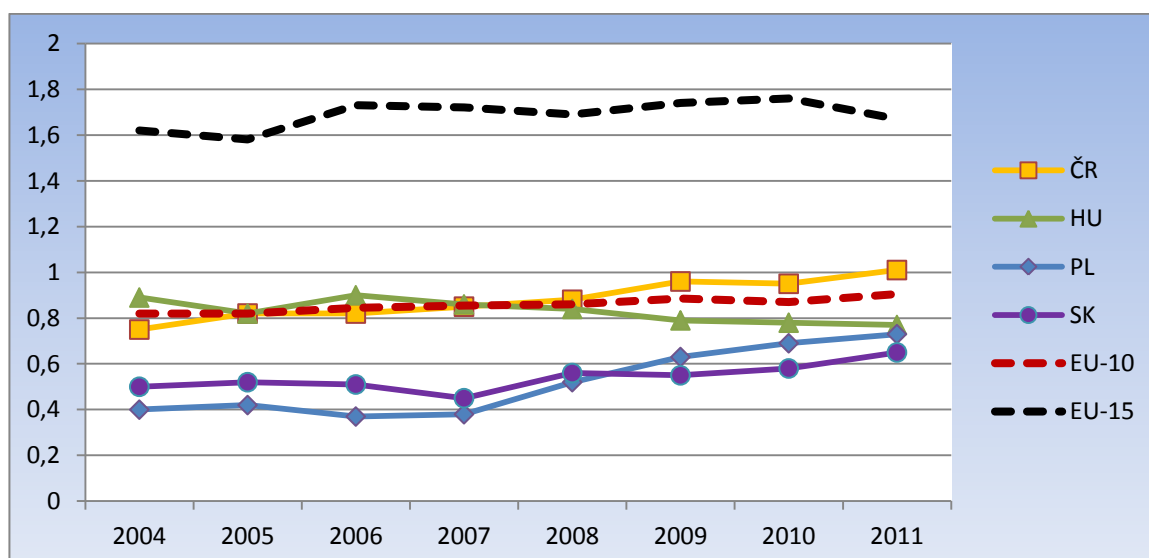

Zdroj: vlastní zpracování dle [43]

3.2.5 Právní řád (GM 5)

V případě tohoto indikátoru G5 většina zemí V4 v daném období dosahovala poměrně nízkých hodnot, především pak v porovnání s průměrem původní patnáctky. Přesto nejlepší vývoj ze sledovaných států vykazovala ČR, následována Maďarskem. Obě země se střídavě pohybovaly kolem úrovně EU-10 až do roku 2008, kdy se jejich cesty rozešly a pozitivní vývoj ukazatele následoval pouze v případě ČR, zatímco ten maďarský více méně stagnoval. Poněkud horší hodnoty byly zaznamenány ve zbylých dvou státech. Polská linie po celou dobu do jisté míry kopírovala průběh té slovenské, pouze roku 2008 si země své role vyměnily, a s o něco málo lepšími výsledky se tak nakonec umístilo Polsko.

Obrázek 28: Právní řád

Zdroj: vlastní zpracování dle [43]

Při porovnání vývoje jednotlivých států V4 se ČR vyznačuje postupně zvyšující se důvěrou společnosti v právní systém státu a poměrnou ochotou veřejnosti přizpůsobovat se novým právním normám. Podle vykazovaných hodnot se daná země potýká s o něco nižší kriminalitou a násilím než je tomu ve zbylých zemích a koneckonců by zde měla být mimo jiné znatelná i větší výkonnost soudů a policie. Právní řád ČR je tvořen všemi právními předpisy země, přičemž mezi nejdůležitější z nich patří ústavní zákony jako např. Ústava České republiky či Listina základních práv a svobod, zabývající se lidskými a občanskými právy a nejpodstatnějšími záležitostmi státu. Součástí právního řádu jsou ale i mezinárodní smlouvy a evropské komunitární právo. Z hlediska kriminality se ČR podle OECD řadí mezi poměrně bezpečné země.

Nejhůře je ze sledovaných států hodnoceno Slovensko spolu s Polskem. Z Obrázku 28 je sice patrný postupný růst slovenského ukazatele, přesto nelze situaci země jednoznačně označit za významně se zlepšující, neboť za sledované období se vykazovaná hodnota navýšila pouze o 0,15 bodu, a to z hodnoty 0,5 na 0,65. Slovensko se už dlouhodobě potýká např. s problémy v oblasti soudnictví. Příslušné instituce jsou totiž často považovány za velice nedůvěryhodné, lidé je mají spojeny s úplatkářstvím a vnímání klientelismu bohužel v dané oblasti stále stoupá. Jako jedna z příčin těchto neustávajících potíží se nabízí špatná koncepce soudnictví, která vytváří prostor pro zasahování výkonné moci do moci soudní. Situaci nepřidává ani úroveň transparentnosti, neboť jen nepatrné množství soudů by se mohlo např. pochlubit svými dohledatelnými internetovými stránkami. Za další takovou pochybnou oblast bývá označována problematika národnostních menšin, a to z důvodu porušování zákazu nelidského či ponižujícího zacházení. K porušování mezinárodní úmluvy o lidských právech dochází i v Polsku, v tomto případě však zejména v záležitostech týkajících se potratů či tolerance homosexuality a v některých případech dané spory této silně katolické země musí řešit dokonce Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku. Z celkového pohledu se však postavení Polska z hlediska tohoto indikátoru zlepšuje, kde např. tamní úroveň kriminality vykazuje klesající trend.

3.2.6 Kontrola korupce (GM 6)

V rámci metodiky „Governance Matters“ se poslední ze sledovaných ukazatelů zabývá kontrolou korupce a jejím vnímáním ve společnosti. Ze všech šesti indikátorů však tento v zemích V4 vykazuje jednoznačně nejhorší výsledky, což je bezpochyby do jisté míry spjato s historickým vývojem těchto postkomunistických států. Hodnoty jednotlivých zemí se spolu s průměrem evropské desítky pohybují většinou v rozmezí 0-0,6, a průměr EU-15 se pro ně

tak zdá být relativně v nedohlednu. Zatímco linie ČR a Slovenska více méně ustrnuly ve vývoji, v případě Polska lze po celou dobu sledovat příznivý rostoucí trend. Na druhou stranu zcela opačný průběh křivky byl zaznamenán v Maďarsku, která jako jediná kdysi začínala nad úrovní EU-10 a v posledním analyzovaném roce se dostala těsně pod něj. S nejlepšími výsledky se nad průměrem evropské desítky v roce 2011 umístilo pouze Polsko a zhruba o 0,2 bodu níže se nacházelo s již nepatrnými rozdíly po řadě Maďarsko, ČR a nakonec Slovensko.

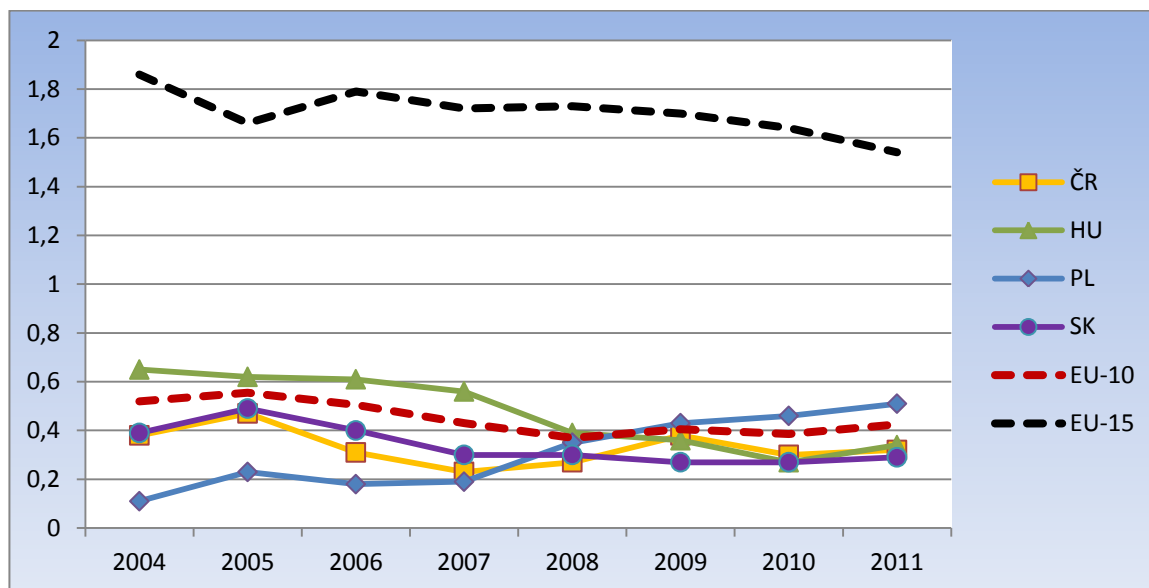
V Polsku se jeví jako nejslabší článek tamního systému integrity občanská společnost a podnikání, které tak vytváří prostor pro možnou korupci. Tamní politika je charakteristická svým nedostatkem důvěry, kterou po většinu let potvrzovala nízká volební účast. Transparentnost sektoru občanské společnosti je obecně velice slabá, což dokládá mimo jiné velmi skromný rozsah veřejně dostupných informací.

V rámci ČR korupce nejvíce vnímána ve veřejné správě a státním zastupitelství, mezi nejvíce postižené oblasti ale patří také policie či politické strany. Zmíněné instituce mají mimo jiné rozhodovací pravomoc nad veřejnými výdaji a regulují fungování státních institucí. Ve veřejné správě je často zaměstnáváno více pracovníků, než je třeba, a to často s nadprůměrným platem. Veřejná správa tak může vhodně fungovat jen tam, kde je silná politická vůle. Mnohdy vzniká prostor pro zneužití jen proto, že v některých oblastech není dostatečná legislativa. V případě policie není např. nic mimořádného, že vyšetřování může být zbytečně prodlužováno až následně odloženo bez písemné dokumentace o provedených krocích. Na Slovensku se korupce často pohybuje v oblasti vymáhání práva, soudnictví či prokuratury. Ke konci sledovaného období situaci země významně ovlivnilo vystřídaní vlád, kdy některé iniciativy minulé vlády nebyly uzavřeny a implementace těch schválených zůstala na té nové. Přestože si např. policie prošla nejrůznějšími změnami, stále je znatelná absence některých legislativních opatření. Veřejnost nemá přístup k dostatečným informacím o prokuratuře a dlouhodobě známým problém i nadále zůstává soudnictví, které má mnoho občanů spojeno s úplatkářstvím a klientelismem.

Maďarsko se naopak vyznačuje korupčním prostředím v politických stranách a v oblasti podnikání, čemuž do značné míry napomáhá skutečnost, že tamní politické strany nemusí provádět audit svých účtů, ani poskytovat finanční výkazy. Zemi ve sledovaném období neprospívaly především dlouhodobé spory středopravicové strany Fidesz s Maďarskou socialistickou stranou. Vliv této rivality ovlivnil nejen tamní kvalitu demokracie, ale mimo jiné také policii, soudnictví i každodenní život lidí. Po vítězství pravice roku 2010 si

země nakonec významně nepolepšila. Naopak, od dob komunismu bylo umožněno nebývalé koncentraci politické moci. Vládě, která např. nedávno změnila ústavu, aby posílila politickou kontrolu nad médii, oslabila nezávislost soudů apod., se tak daří zemi vést spíše ke dnu.

Obrázek 29: Kontrola korupce

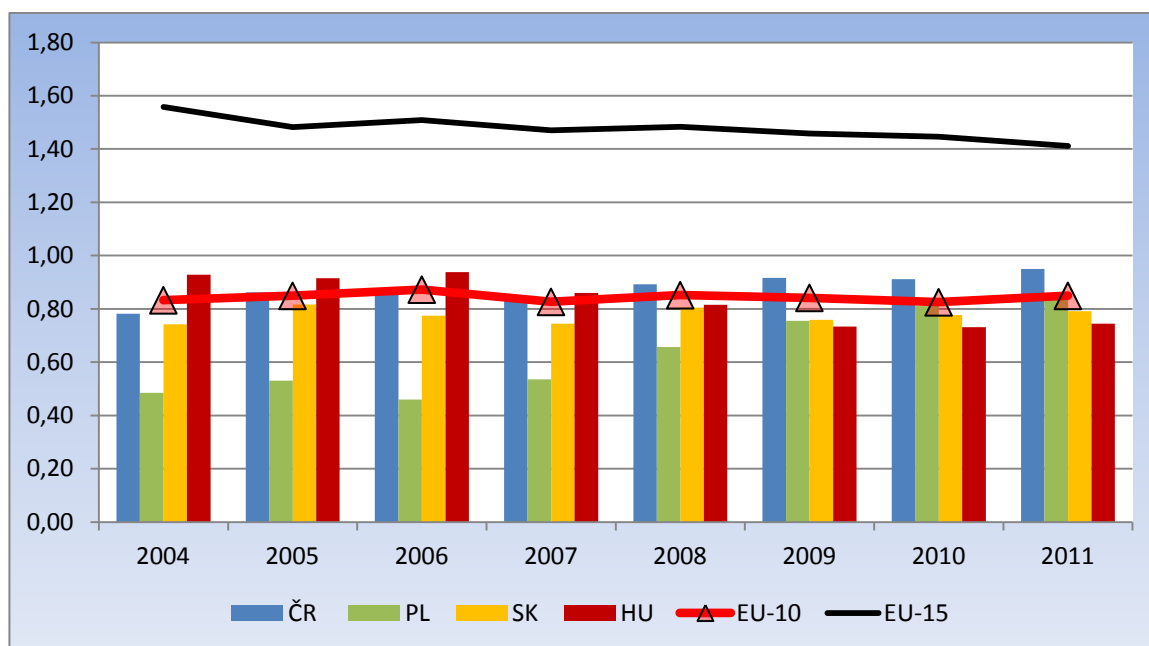
Zdroj: vlastní zpracování dle [43]

3.3 Komparace institucionálního prostředí států V4

Pro posouzení celkové situace kvality správy v jednotlivých zemích je Světovou bankou využíván souhrnný indikátor institucionální kvality GM, vypočtený jako prostý průměr předešlých ukazatelů GM 1 až GM 6. Ve sledovaném období tak vývoj tohoto komplexního indikátoru reprezentuje pohled na rozvoj zemí V4 v porovnání s průměrem EU-10 a EU-15, jak je zachyceno na níže uvedeném Obrázku 30.

Při globálním pohledu na situaci vybraných zemí lze poukázat na značnou rezervu kvality správy v porovnání s celkovými výsledky původní patnáctky. Zhruba do roku 2007 byly dosahované hodnoty jednotlivých států značně rozkolísané, a byly tak patrnější větší rozdíly mezi zeměmi. V posledních několika letech však graf poukazuje na do jisté míry podobnou situaci většiny zemí pohybujících se okolo úrovně EU-10.

Obrázek 30: Souhrnný indikátor institucionální kvality

Zdroj: vlastní zpracování dle [43], vlastní výpočty

Při pohledu na situaci států V4 v posledních několika letech lze bezpochyby pozorovat vedoucí pozici ČR, následovanou Polskem, Slovenskem a až nakonec Maďarskem. Při zamyšlení se nad budoucím vývojem se však zdá být udržení si vedoucího postu ČR krajně nepravděpodobné. Pokud země s tamní kvalitou správy nezačne něco významného dělat, lze z dlouhodobého vývoje jednotlivých států očekávat další navýšení polských indikátorů, které se po valnou většinu let prokázaly svým nepřetržitým růstem. Neustále se zhoršující situaci lze naproti tomu pozorovat v Maďarsku, které se kdysi řadilo k nadprůměrným zemím evropské desítky, zato v případě Slovenska se s jeho posunem z hodnoty 0,74 vykazované roku 2004 na hodnotu 0,79 v roce 2011 v podstatě nedá hovořit ani o vývoji.

Závěrem lze při samotném srovnání jednotlivých indikátorů konstatovat, že v rámci ukazatelů GM 1 až GM 4 dosahovaly všechny země relativně uspokojivých výsledků, kdy se jejich výsledné hodnoty ze stanoveného rozmezí $<-2,5 \text{ až } +2,5>$ většinou pohybovaly kolem úrovně jedna. Při analýze ukazatele GM 5 už ale situace nebyla zdaleka tak příznivá, s čímž úzce souviselo velice nepříznivé hodnocení všech států v případě posledního ukazatele GM 6. Přestože tak kvalitní právní řád představuje v každé zemi podmínku dobrého fungování státu, není mu ve většině zemí očividně dodnes věnována dostatečná pozornost, v důsledku tak trpí především důvěra společnosti v právní systém. Nastolená situace tak do jisté míry napomáhá tvorbě vhodného prostředí pro rozmnožující se korupci, která už je v dnešní době naneštěstí chápána jako běžný jev.

4 KOMPARACE ZÍSKANÝCH POZNATKŮ

Poté co si ČR, Maďarsko, Polsko i Slovensko prošly společnou komunistickou minulostí, sehrál v jejich vývoji podstatnou roli rok 1989. Tato významná historická událost, představující zejména pád totalitních režimů, byla následována jak ekonomickou, politickou, tak společenskou transformací výše zmíněných zemí, které se tak ocitly na přibližně stejné startovací pozici. Neméně důležitým historickým mezníkem se stal bezpochyby i rok 2004, tedy vstup V4 společně s dalšími šesti státy do EU, který všem přistoupivším státům nastolil zcela nová a nelehká pravidla hry. Dychtivost zemí patřit do takové mezinárodní organizace vytvářela potřebu zapracovat na své pozici nejen z ekonomického, ale i institucionálního hlediska, což pro různé státy bylo jinak obtížné, a mezi lety 2004 až 2012 tak bylo možné pozorovat už poněkud rozdílný vývoj.

Vstup nových zemí měl mimo jiné samozřejmě výrazný dopad na státy původní patnáctky, jejichž průměr zaznamenal ve většině indikátorů klesající tendenci, avšak začalo tak docházet k zamýšlenému, leč velmi pozvolnému, vyrovnávání rozdílů mezi životní úrovní v jednotlivých zemích EU. Z hlediska jak makroekonomické, tak institucionální analýzy lze při uceleném pohledu na vývoj V4 v porovnání s průměrem EU-10 a EU-15 na první pohled vypořádat jistou podobnost. V prvním případě byl u většiny států roku 2008 z důvodu celosvětové hospodářské a finanční krize vystřídán nepřetržitě rostoucí trend za stagnující, pouze Polsko si pro daleko menší závislost na exportu a řešení krátkodobých výpadků navýšenou domácí poptávkou dokázalo zachovat relativně pozitivní tvář a jako jedno z mála stále vykazovalo meziroční (i když podstatně menší) ekonomický růst. Zcela opačný průběh však bylo možné pozorovat v Maďarsku, které se z relativně vyspělé ekonomiky dokázalo vzhledem k nepříznivé kombinaci dopadů hospodářské recese a neuspokojivého ekonomického socialistického vládnutí v předchozích letech pomalu propadnout na samé dno, a hrozícímu bankrotu tak musela zamezit až finanční pomoc MMF, EU a Světové banky. Maďarsko se tak náhle stalo jednou z nejpostiženějších středoevropských zemí, které právě pouze díky výše zmíněné pomoci a striktnějším reformám vykazovalo velmi pozvolný růst. Lehce nadprůměrné maďarské výsledky tak vcelku rychle vystřídaly zprvu rychle rostoucí hodnoty Slovenska, které tak doplňovalo vůdčí post ČR. V rámci institucionální analýzy ČR v období hospodářské recese vedoucí byt' prudce klesající Maďarsko snadno předhonila a jeho relativně silné postavení vystřídalo opět Slovensko, tentokrát už spolu s Polskem, které se díky opětovnému nepřetržitému růstu vyšplhalo až na druhé místo. Maďarsko i v tomto

případě tedy se svým klesajícím trendem vykazovalo zcela rozdílný průběh od ostatních států, do značné míry pravděpodobně zapříčiněný přílišnou vládní nestabilitou.

Pokud by byl úspěch jednotlivých států měřen rychlostí, s jakou se země ekonomicky přibližuje vyspělé původní patnáctce, zvítězilo by pravděpodobně Slovensko, kterému se jako jedinému v rámci sledovaného období podařilo díky plnění požadovaných maastrichtských kritérií vstoupit do eurozóny. S ohledem na míru nezaměstnanosti na tom však lépe byla ČR, stejně jako při porovnání průměru dosahované životní úrovně. Vzhledem k dlouhodobému relativně stabilnímu postavení obou těchto zemí, které se před dvaceti lety kultivovaně rozešly, aby se o několik let později mohly prostřednictvím EU znovu sejít, lze označit ČR spolu se Slovenskem za lídry V4. ČR sice z institucionálního hlediska často více méně kopírovala úroveň EU-10, v posledních letech se však přes tento průměr přehoupala, k čemuž jí napomohly nadprůměrné hodnoty v případě ukazatelů GM 2 - GM 5. Politická stabilita a absence násilí (GM 2) může být např. zahraničními společnostmi považována za jeden z nejvýznamnějších indikátorů z hlediska jejich potencionálních investic. Vzhledem k tomu, že je ČR v tomto ohledu dlouhodobě stabilní, a leží dokonce nad průměrem EU-15, jeví se pro zahraniční investice jako vhodným místem. Už jen prostý fakt, že se roku 2004 dané země staly součástí unie, s sebou nesl mimo jiné harmonizaci legislativy s právem Společenství odpovídající standardům vyspělé tržní ekonomiky, a viditelná snaha ČR držet krok s EU tak zemi napomohla k výrazně nadprůměrným výsledkům i v oblasti kvality regulace (GM 4). Slovensko se z hlediska měkkých indikátorů pohybovalo většinou pod úrovní EU-10, pouze v případě ukazatele GM 2 docílilo významně rostoucích hodnot. Jeho celkovou situaci lze tak spíše hodnotit jako dlouhodobě stagnující, neboť nebyly v rámci sledovaného období uskutečněny výraznější reformy, kterým by se takovouto situací podařilo změnit.

Obě provedené analýzy v případě Polska vykazují velmi podobné výsledky, a sice nejhorší postavení země z uskupení V4 na začátku analyzovaného období, téměř nepřetržitě rostoucí trend souhrnného indikátoru institucionální kvality a HDP na obyvatele v PPS a konečně v posledních letech již velmi blízké postavení vůči ostatním státům EU-10. Vzhledem k tomu, že v Polsku dříve hrál velmi významnou roli zejména sektor zemědělství, lze počáteční nedostatky přisuzovat např. neschopnosti vzdělávacích systémů reagovat na nové potřeby pracovního trhu či nevhodnému nastavení samotných trhů práce. Pomalu ale jistě se zemi dařilo svůj tehdejší přístup měnit v duchu „pravidel“ EU a příliv zahraničních investic, nesoucí s sebou mimo jiné nové technologie, výrobní postupy a pracovní návyky zvyšující produktivitu práce i kapitálu, rozvoj Polska ještě podpořil. Svého jednoznačného prvního místa stát dosáhl např. při posuzování úrovně demokracie, politických práv a svobod (GM 1),

čehož se mu podařilo docílit nejen potřebou posilovat vybranou oblast, jelikož je proces demokratické konsolidace EU pozorně monitorován, ale svůj význam tu měla i tamní mentalita obyvatel ovlivněná silnou rolí náboženství, která do jisté míry usnadňovala pochopení a zakořenění myšlenky správnosti demokratizace. Rostoucí trend většiny indikátorů této země jednoduše svědčí o její zdařilé integraci jak z makroekonomického, tak z institucionálního hlediska.

Většina zemí se ve sledovaném období potýkala s obdobnými problémy, jako s např. vysokou mírou nezaměstnanosti, která dosahovala nejvyšší úrovně na Slovensku, v Polsku a v posledních letech i v Maďarsku (ve všech třech případech nad 10 %), a brzdila tak možný růst HDP. Nijak zvlášť příznivých hodnot země V4 nedosahovaly ani v rámci indikátoru právního řádu (GM 5), natož pak v případě ukazatele vypovídajícího o kontrole korupce (GM 6), kde všechny státy skončily hluboko pod průměrem EU-15. Na druhou stranu nezvykle rychlý růst byl opět zaznamenán pouze v případě Polska, a to pravděpodobně ze stejného důvodu jako v případě výše zmíněné demokratizace. Naopak relativně příznivý vývoj byl zaznamenán u zbylých čtyř ukazatelů institucionální kvality, tzn. úrovně demokracie, politických práv a svobod (GM 1), efektivnosti vlády (GM 3) a kvality regulací (GM 4) a zejména pak v případě ukazatele politické stability a absence násilí (GM 2), kde se vcelku rychle nad průměrem EU-15 objevila nejdříve ČR následována Slovenskem a v posledních letech i Polskem.

Při náhledu do aktuálního dění by pravděpodobně současné hodnoty makroekonomických a institucionálních indikátorů neměly vykazovat výraznější odchylky od jejich předešlého trendu. Přestože v tomto volebním období např. Poslanecká sněmovna hlasovala již pětkrát o návrhu na vyslovení nedůvěry vládě (a to vždy s negativním výsledkem), zůstává v porovnání se zbylými členy EU podle ukazatele GM 2 politicky velmi stabilní. Historicky první přímá volba prezidenta ČR by svou nadprůměrnou účastí mohla mimo jiné podpořit výsledky GM 1, na druhou stranu taková slavná korupční kauza Davida Ratha se v kvalitě správy zřejmě pozitivně nepromítne. Země se s nechvalně nízkou úrovní tohoto indikátoru snaží bojovat např. prostřednictvím Strategie vlády v boji proti korupci. Aktuální je v ČR i otázka rostoucího veřejného dluhu, který se vláda už dlouho snaží zastavit reformou veřejných financí, se kterou má co dočinění i reforma důchodová ve snaze reagovat na měnící se demografickou strukturu české společnosti. Podobně významné reformy by bylo třeba realizovat také na Slovensku, kde např. do oblasti důchodů bylo výrazněji zasahováno zhruba před osmi lety. V souvislosti s tamní problematikou národnostních menšin je však plánována tzv. romská reforma, která by měla mimo jiné podzdvihnout chudobu, nezaměstnanost a slabé

vzdělání Romů na Slovenku. Jednalo by se např. o zavedení povinné předškolní výchovy pro děti z rizikových rodin, institut asistenta učitele ve školách apod. Větší pozornost by si zasloužila také oblast korupce, ve které už posledních několik let hraje hlavní roli stále nevyjasněná a často diskutovaná kauza Gorila. V Maďarsku se naproti tomu za poslední rok dějí možná až moc velké věci. S platností nové ústavy navržené tamním premiérem Viktorem Orbánem (měnící mimochodem název Maďarské republiky na Maďarsko) dochází mimo jiné na změny údajně oslabující demokratickou podstatu státu a omezující nezávislost centrální banky. Země se tak rychle stala předmětem zájmu Evropské komise a zahájena s ní byla i procedura pro porušování unijního práva. K „ideálnímu“ profilu země už chybí jen dodat, že je tamní finanční sektor dlouhodobě známý placením nejvyšších daní v Evropě. Nabízí se tedy otázka, jak dlouho je takovýto stav „politické stability“ ještě udržitelný? A zdali by se společnost měla hrozit možného návratu k dřívější situaci za dob komunismu? Takovéto problémy zcela jistě nemusí řešit Polsko, jehož hospodářský růst ještě podpořily investice spojené mimo jiné se šampionátem EURO 2012. Polsko by mělo být formálně připraveno na přijetí eura do roku 2016, vláda se ovšem obává dluhové krize v eurozóně a nečekaně kriticky se k tématu vyjadřují i nejlivnější polští biskupové. Z hlediska mezinárodního obchodu byl v zemi nedávno zaznamenán významný růst exportu, a to především zemědělsko-potravinářských výrobků, což ale dozajista nebyla zásluha Čechů ani Slováků, kteří už nějakou dobu proti údajně nekvalitním polským potravinám bojují.

Závěrem této kapitoly lze konstatovat, že kvalita správy byla spolu s ekonomikou vždy úzce provázána, neboť taková politika už od pradávna evidentně stanovuje pravidla hry, určuje parametry hřiště a nominuje rozhodčí pro výkon ekonomických aktivit. Samotná komparace analýz makroekonomického a institucionálního prostředí států V4 tak (s výjimkou Maďarska) pouze potvrzuje korespondující pozice států z hlediska tvrdých i měkkých dat. Po většinu sledovaného období totiž v obou případech bylo zjevné jak vedoucí postavení ČR s nadprůměrnými hodnotami, tak relativně stagnující pozice Slovenska i nepřetržitě rostoucí trend Polska. Už tradičně zcela rozdílný vývoj vykazovalo pouze Maďarsko, kde osudová finanční a hospodářská krize v rámci makroekonomické analýzy proměnila stagnující hodnoty v pomalu rostoucí, v případě analýzy institucionální kvality na prudce klesající.

Podle všeho se tak ekonomika většiny zemí V4 zdá být relativně vhodně podporována, přesto by odstranění zbylých bariér a dalších neefektivností na institucionální úrovni značně ulehčilo účinnějšímu prosazení tržních mechanismů a celkovému zlepšení čisté ekonomické výkonnosti. V případě složité maďarské situace, kde se tamní ekonomika na první pohled jeví jako výkonná, očividně není v pořádku pozadí, na kterém stojí. Vhodnější instituce by

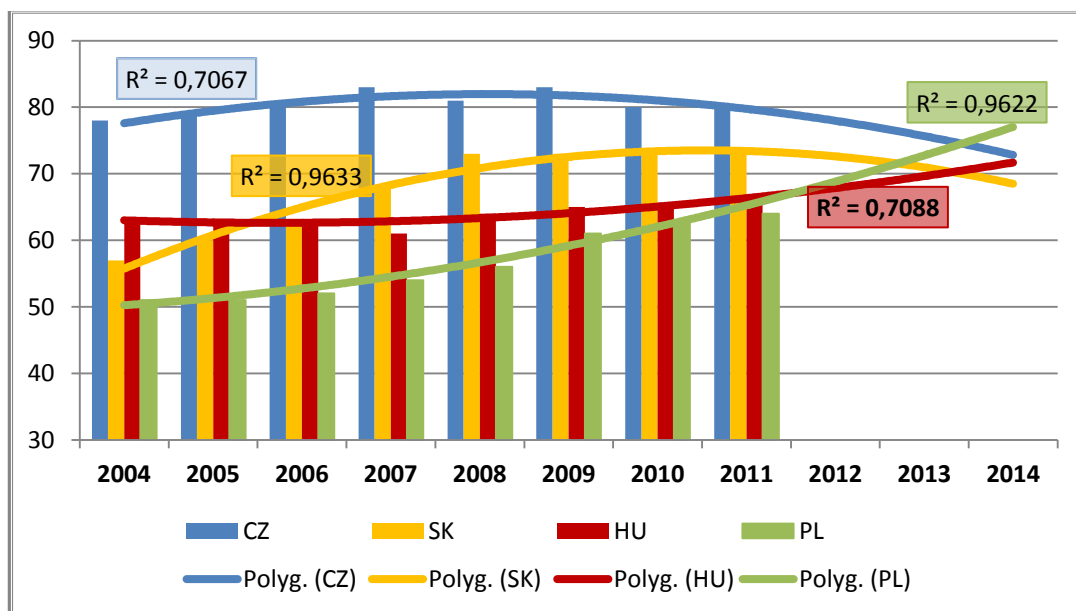
ve zbylých státech mohly být přinejmenším zvoleny v rámci indikátorů právního řádu a kontroly korupce, kde bariéru kvality správy bude představovat už jen spleť zákonů tvořící nekonečné bludiště. Problematika hluboko zakořeněné korupce je v podstatě kapitolou sama o sobě. Tento bohužel už do jisté míry dnes normální jev se po několika staletích dokázal stát součástí dlouhodobých znaků kultury a tradic, a i když po revoluci vešla v platnost nová úprava práva, lidé se stanovenými pravidly nebyli schopni řídit. Změna kultury a těch nepsaných pravidel tak zůstává otázkou budoucích generací.

5 PREDIKCE BUDOUCÍHO POSTAVENÍ STÁTŮ V4

Dílčí cíl této práce představovala predikce možného budoucího postavení států V4 s využitím statistické metody jednoduché regresní analýzy, na jejímž základě jsem dospěla k níže uvedeným závěrům. Pro stanovení odhadu předpokládaného vývoje bylo využito již prezentovaných indikátorů, a sice vývoje HDP na obyvatele v PPS a souhrnný indikátor institucionální kvality. Za každý stát byla příslušným grafem proložena spojnice trendu s co největším indexem determinace, která co nejvěrněji kopírovala vývoj daného ukazatele, a mohla tak přesněji odhadnout budoucí postavení státu. Ve většině případů byla vybrána polynomičká křivka s rovnicí nanejvýš druhého stupně.

Při krátkém pozastavení se nad otázkou budoucího vývoje ČR, Maďarska, Polska a Slovenska nedojde po předešlé analýze k nikterak překvapivému závěru. Z níže uvedených dvou grafů lze jednoduše vyčíst, že z makroekonomického hlediska (viz Obrázek 31) by za neměnné situace současný stagnující trend ČR a Slovenska mohl jednoduše přejít v klesající, a význam tamních ekonomik by se tak mohl relativně snížit. Zaujmutí vůdčího postavení lze v blízké budoucnosti očekávat v případě Polska, a to s vysokou pravděpodobností, neboť index determinace jeho polynomičké křivky ukazuje na téměř 97% kvalitu regresního modelu.

Obrázek 31: Predikce vývoje HDP na obyvatele v PPS (EU-27=100)

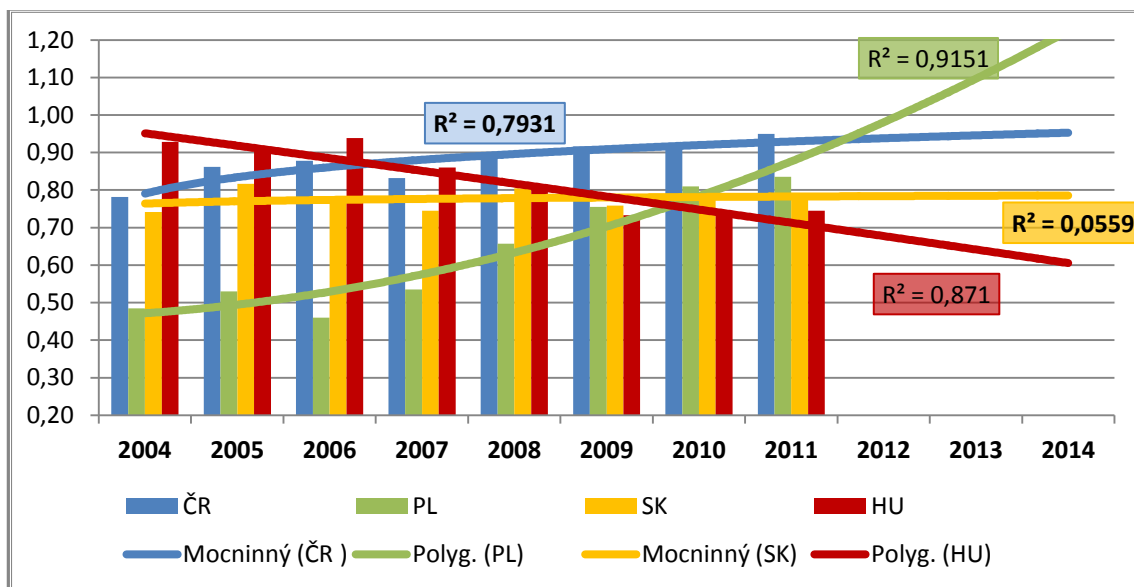
Zdroj: vlastní zpracování dle [13], vlastní výpočty

Základy polské ekonomiky tak zůstávají i do budoucna stabilní, neboť žádný z ekonomických ukazatelů evidentně nevykazuje nestálost či významný pokles, který by mohl

být příčinou významného zhoršení ekonomické situace v zemi. Za těchto podmínek se tak Polsko nemusí obávat recese. Na příznivější vývoj odkazuje i červená linie Maďarska, který však podle autorova názoru nebude zdaleka tak zřetelný, jak by se z grafu na první pohled mohlo zdát, ať už z důvodu velmi pomalu rostoucích hodnot HDP na obyvatele či kvůli relativně nízké kvalitě modelu (představující necelých 71 %).

Z institucionálního hlediska poukazuje na obdobnou situaci států V4 Obrázek 32, podle něhož česká i slovenská kvalita správy ustne ve svém vývoji. Při zamyšlení se nad budoucím průběhem se tak zdá být udržení si vedoucího postu ČR vysoce nepravděpodobné, a to na základě téměř 92% polského regresního modelu. Pokud země tak s tamní kvalitou správy nezačne něco významného dělat, lze z dlouhodobého vývoje jednotlivých států vyčíst další navýšení polských indikátorů, které se po valnou většinu let prokazovaly svým nepřetržitým růstem. V případě Slovenska sice vzhledem k tak zanedbatelné hodnotě indexu determinace zaznamenaného ve žlutém rámečku nelze vůbec odkazovat na průběh slovenské křivky, přesto je jeho stagnace na základě získaných dat více než pravděpodobná. Stejně tak zřejmý je pokračující klesající trend maďarské institucionální kvality.

Obrázek 32: Predikce souhrnného indikátoru institucionální kvality

Zdroj: vlastní zpracování dle [43][13], vlastní výpočty

Z budoucího postoje většiny států lze vysledovat jistou averzi voličů vůči politickým reprezentacím vzbuzujících dojem chůře zůstat u moci a zdrojů veřejných peněz, což se samozřejmě následně promítá do ochoty občanů investovat, utrácet a věřit. Rozdíl mezi zeměmi V4 a zbytkem EU tedy nepředstavuje ani tak výše příjmu na hlavu jako kvalita vládnutí.

ZÁVĚR

Historické kořeny seskupení zemí V4 spadají až do 14. století, kdy představitelé českého, polského a maďarského království začali jednat o otázkách územního charakteru, a stali se tak inspirací pro budoucí vznik této středoevropské aliance. O několik set let později tyto země po pádu totalitních režimů čelily obdobným problémům, které vedly k rozhodnutí o vzniku Visegrádské skupiny s vidinou vzájemné spolupráce a evropské integrace. V 90. letech se tak Česká republika, Maďarsko, Polsko i Slovensko ocitly na přibližně stejné startovací pozici, ale rozdílná ochota jednotlivých vlád přijímat mnohdy nepopulární opatření naznačovala odlišný, přesto do jisté míry podobný ekonomický vývoj. Ačkoli tematika V4 v dnešní době, s ohledem na význam takové mezinárodní organizace jakou představuje Evropská unie, upadá poněkud do pozadí, hraje postavení jejích členských států v rámci společenství nepochybně svou nepostradatelnou roli.

Pro jistou komplexnost bylo na problematiku ekonomiky států V4 pohlíženo jak z makroekonomického, tak institucionálního hlediska, a to v rozmezí let 2004-2012. Vybrané státy byly po celé sledované období srovnávány jak mezi sebou, tak s průměrem EU-10 a EU-15. V rámci analýzy makroekonomického prostředí byla věnována pozornost nejprve základním ukazatelům měřící velikost produktu, cenovou hladinu, nezaměstnanost a vnější ekonomickou pozici země, s ohledem na postupující integraci a aktuální otázku eurozóny byly výše zmíněné indikátory ještě doplněny o plnění maastrichtských kritérií. Při celkovém pohledu na výsledky makroekonomické analýzy bylo v posledních letech možné sledovat přední postavení České republiky spolu se Slovenskem a relativně rychle rostoucí trend Polské republiky. Naproti tomu postavení Maďarska se jeví jako nevýrazné. Při posuzování vlivu institucí na růstovou výkonnost ekonomiky byla využita metodika Světové banky Governance Matters, která vnímá vládu a kvalitu správy jako klíčový prvek úrovně země a determinantu jejího možného rozvoje. Vzhledem k tomu, že se v posledních letech souhrnný index kvality správy ve většině států V4 přinejmenším blížil úrovni EU-10, lze jejich situaci vnímat jako relativně uspokojující. Největší reformní úsilí zaznamenalo nepochybně Polsko, jehož dynamika institucionálních změn ukazuje na směr přizpůsobování zemím EU-10. Na druhou stranu postavení Maďarska by mělo být pro jeho nedostatečnou úroveň kvality správy chápáno jako varovný signál a podnět k potřebným změnám.

Komparace získaných poznatků následně potvrdila, že ekonomická situace vybraných států koresponduje s jejich postavením v rámci institucionální kvality. Po většinu sledovaného období bylo totiž v obou případech zjevné jak vedoucí nadprůměrné postavení České

republiky, tak relativně stagnující pozice Slovenska i nepřetržitě rostoucí trend Polska. Tradičně zcela rozdílný vývoj vykazovalo pouze Maďarsko, kde osudová finanční a hospodářská krize v rámci makroekonomické analýzy proměnila stagnující hodnoty v pomalu rostoucí, v případě analýzy institucionální kvality na prudce klesající.

Makroekonomické i institucionální prostředí států V4 má na dosažení průměru EU-15 sice ještě značné rezervy, ve skupině sledovaných ukazatelů ale země (s výjimkou Maďarska) nevykazují výrazné problémy. Nejhuře hodnocenou oblastí a dlouhodobým problémem však ve všech zemích zůstává problematika veřejných financí a kvality právního prostředí spolu s korupcí, která má dopad nejen na tamní ekonomiky, ale nepřímo i na celkové sociální klima. Ke zlepšení institucionálního prostředí se nabízí např. posílení nezávislosti soudů, zvýšení kvality nové legislativy či zvýšení vymahatelnosti práva. Odstranění těchto bariér a dalších neefektivností na institucionální úrovni by značně ulehčilo účinnějšímu prosazení tržních mechanismů a celkovému zlepšení čisté ekonomické výkonnosti států V4.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] *Aktuální otázky lidských práv*. Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci [online]. 2012, roč. 4, č. 6 [cit. 2013-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.iips.cz/data/files/Centrum%20LP/bulletin%20LP/Vol.%20IV/bulletin-LP2-IV-6.pdf>>. ISSN 1804-2392>.
- [2] BACHANOVÁ, V. *Regulace a deregulace v Maďarsku v období 1990-2006*. Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky [online]. 2007, č. 6 [cit. 2013-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://is.muni.cz/do/1456/soubory/oddeleni/centrum/papers/wp2007-06.pdf>>.
- [3] BRČÁK, J., SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.
- [4] BusinessInfo.cz – Oficiální portál pro podnikání a export. *Podmínky pro přijetí eura* [online]. 1997-2013. [cit. 20. březen 2013]. Dostupné na: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/podminky-pro-prijeti-eura-3264.html>>.
- [5] CZECHTRADE. *Zahraniční obchod České republiky v roce 2011* [online]. 2012, [cit. 2013-02-13]. Dostupný z WWW: < http://www.czechtrade.cz/d/documents/01/7-infoservis/analyzy-zo-cr/2012/zahr_obchod_za_rok_2011.pdf>.
- [6] Český statistický úřad. *Analýzy, komentáře 2012* [online]. 2013, [cit. 2013-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/produkty.nsf/analyzy?openform&:2012>>.
- [7] Český statistický úřad. *Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele* [online]. Aktualizace 2012 [cit. 16. březen 2013]. Dostupné na: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/\\$File/HLMAKRO.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/$File/HLMAKRO.xls)>.
- [8] Český statistický úřad. *Historická ročenka národních účtů 1990-2010* [online]. 2012, Praha [cit. 2013-03-05]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/0500433B39/\\$File/501312_def25opr.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/0500433B39/$File/501312_def25opr.pdf)>. ISBN 978-80-250-2177-4.
- [9] ČNB. *Ekonomická a finanční data České republiky* [online]. 2013, [cit. 2013-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz/cs/statistika/sdds/>>.
- [10] Evropa – Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci. *Právní řád – Česká republika* [online]. 2006, [cit. 2013-04-11]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_cze_cs.htm>.
- [11] Euroskop.cz – Věcně o Evropě. *EU: Deficit demokracie nebo legitimacy?* [online]. 2013, [cit. 2013-04-10]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/9004/9634/clanek/eu-deficit-demokracie-nebo-legitimity/>>.
- [12] Euroskop.cz – Věcně o Evropě. *V Maďarsku začala platit nová ústava* [online]. 2012, [cit. 2013-04-16]. Dostupný z WWW: < <https://www.euroskop.cz/8954/20113/clanek/v-madarsku-zacala-platit-nova-ustava/>>.

- [13] Eurostat [online]. Aktualizace 2013-03-15 [cit. 16. březen 2013]. Dostupné na: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>>.
- [14] Eurostat. *External and intra-European Union trade, Data 2004-09* [online]. 2010, [cit. 2013-03-24]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CV-10-001/EN/KS-CV-10-001-EN.PDF>. ISSN 1606-3481.
- [15] HEDIJA, V., MUSIL, V. *Praktikum makroekonomie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 303 s. ISBN 978-80-7380-158-8.
- [16] HOLMAN, R. *Nevyhnutelná změna*. Euro [online]. 2008, č. 3 [cit. 2013-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://euro.e15.cz/nevyhnutelna-zmena-784631>>.
- [17] HORVÁTH, H., SZALAI, Z. *Labour market institutions in Hungary with a focus on wage and employment flexibility*. Central Bank of Hungary occasional papers [online]. 2008, č. 77 [cit. 2013-02-24]. Dostupný z WWW: <http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_mnbtanulmanyok/mnbhu_op_77/op_77.pdf>. ISSN 1585-5678.
- [18] ICV. *Visegrádská skupina 1991-2011* [online]. Aktualizace 2013 [cit. 13. březen 2013]. Dostupné na: <<http://icv.vlada.cz/cz/tema/visegradaska-skupina-1991---2011-81123/tmplid-560/>>.
- [19] International Monetary Fund. *World Economic Outlook Database, April 2013* [online]. 2013, [cit. 2013-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/index.aspx>>.
- [20] KLÍMA, J. *Makroekonomie*. Vyd. 1. Praha : Alfa Publishing, 2006. 144 s. ISBN 80-86851-27-3.
- [21] LIŠKA, V. SLUKOVÁ, K., VOLEJNÍKOVÁ, J. *Institucionální ekonomie*. Vyd. 1. Praha : Professional Publishing, 2011. 235 s. ISBN 978-80-7431-051-5.
- [22] MIKLAS, D. *Zavedení měny euro ve Slovenské republice: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta ekonomicko-správní, 2010. 91 s., 6 příl. Vedoucí diplomové práce Dalibor Pánek.
- [23] Ministerstvo financí České republiky: *Maastrichtská kritéria a ekonomická sladěnost* [online]. Aktualizace 2013 [cit. 29. únor 2013]. Dostupné na: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_vyh_maastricht_kriterii.html>.
- [24] Ministerstvo financí České republiky: *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou* [online]. Aktualizace 2011 [cit. 27. únor 2013]. Dostupné na: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vyhodnoceni_Maastricht_2011_pdf.pdf>.
- [25] MUSIL, M. *Visegrad group – after 20 years*. Economic Review [online]. 2011, roč. 40, č. 4 [cit. 2013-02-15]. Dostupný z WWW: <http://www.euba.sk/departament-for-research-and-doctoral-studies/economic-review/preview-file/er4_2011_Musil-9564.pdf>. ISSN 0323-262X.

- [26] MZV. *Informace o Visegrádské skupině* [online]. Aktualizace 2006-05-26 [cit. 13. březen 2013]. Dostupné na: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/visegrad/index.html>.
- [27] Národná banka Slovenska: *Analýza konvergenzie Slovenskej ekonomiky*. [online]. 2011, [cit. 2013-02-28]. Dostupný z WWW: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/Lalinsky-Analyza_konvergenzie_slovenskej_ekonomiky_2012.pdf>. ISSN 1337-5830.
- [28] OECD. *Ekonomický prehľad Českej republiky* [online]. 2011, [cit. 2013-03-19]. Dostupný z WWW: <http://nf.vse.cz/wp-content/uploads/2011/11/Hospodarsky_prehled_CR___Shrnuti.pdf>.
- [29] OECD. *How's Life?: Measuring well-being* [online]. 2011, OECS Publishing. [cit. 2013-04-14]. Dostupný z WWW: <http://www.oecd-ilibrary.org/economics/how-s-life_9789264121164-en>. ISBN 978-92-64-12116-4.
- [30] PERNICA, M., ŠEVČÍK, V. *Makroekonomická gramotnost*. Vyd. 1. Praha : Ekopress, 2012. 166 s. ISBN 978-80-86929-82-8.
- [31] SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Praha : Profess Consulting, 2007. 488 s. ISBN 80-7259-050-2.
- [32] SLANÝ, A. a kol. *Faktory konkurenceschopnosti (Komparace zemí V-4)*. Vyd. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2007. 277 s. ISBN 978-80-210-4455-5.
- [33] SLANÝ, A. a kol. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha : C. H. Beck, 2003. 375 s. ISBN 80-7179-738-3.
- [34] SOUKUP, J. a kol. *Makroekonomie*. Vyd. 2. Praha : Management Press, 2010. 518 s. ISBN 978-80-7261-219-2.
- [35] SPĚVÁČEK, V. *Makroekonomická analýza a prognóza*. Vyd. 2. Praha : Vysoká škola ekonomická, 1999. 119 s. ISBN 80-7079-922-6.
- [36] SSRN. *Governance Matters VIII: Aggregate and Individual Governance Indicators, 1996-2008*. [online]. 2013, [cit. 2013-04-09]. Dostupný z WWW: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1424591##>.
- [37] Transparency International Slovensko. *Výzvy slovenského súdnictva a možnosti zlepšenia existujúceho stavu* [online]. 2010, [cit. 2013-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.transparency.sk/wp-content/uploads/2010/04/bulletin-sudnictvo.pdf>>. ISBN 978-80-89244-60-7.
- [38] TULEJA, P. *Analýza pro ekonomy*. Vyd. 1. Brno : Computer Press, 2007. 336 s. ISBN 978-80-251-1801-6.
- [39] TULEJA, P., MAJEROVÁ, I., NEZVAL, P. *Základy makroekonomie*. Vyd. 1. Brno : Computer Press, 2006. 311 s. ISBN 80-251-0952-6.

- [40] VALACH, J. *Míra a efektivnost investic v České republice*. Český finanční a účetní časopis [online]. 2011, roč. 6, č. 4 [cit. 2013-03-05]. Dostupný z WWW: <http://cfuc.vse.cz/media/2011/cfuc_2011-4_158-167.pdf>. ISSN 1802-2200.
- [41] Visegrad Integrity System Study. *Corruption Risks in the Visegrad Countries* [online]. 2012, [cit. 2013-04-14]. Dostupný z WWW: <http://www.transparency.sk/wp-content/uploads/2012/07/visegrad_net.pdf>. ISBN 978-963-08-4331-7.
- [42] VOLEJNÍKOVÁ, J. *Moderní kompendium ekonomických teorií*. Praha : Profess Consulting, 2005. 378 s. ISBN 80-7259-020-0.
- [43] World Bank: *Worldwide Governance Indicators*. [online]. 2012, [cit. 2013-04-05]. Dostupný z WWW: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/sc_country.asp>.
- [44] ŽÁK, M. *Proměny institucionálního prostředí ČR ve srovnání s ostatními zeměmi EU* [online]. 2007, [cit. 2013-03-12]. Dostupný z WWW: <http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/konference-seminare/gf_ZakPraha.pdf>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A Další makroekonomické indikátory

Příloha B Indikátory institucionální kvality

Příloha A – Další makroekonomické indikátory

BÚ/HDP (%)									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ČR	-5,1	-1,0	-2,0	-4,3	-2,1	-2,4	-3,9	-2,9	-2,7*
HU	-8,3	-7,2	-7,4	-7,3	-7,3	-0,2	1,1	0,9	1,7*
PL	-5,3	-2,4	-3,8	-6,2	-6,6	-3,9	-5,1	-4,9	-3,6
SK	-7,8	-8,5	-7,8	-5,3	-6,2	-2,6	-3,7	-2,1	2,3

* odhad

Zdroj: upraveno podle [13], [7], [19]

Cenová stabilita zemí V4									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Průměr 3 zemí s nejnižší inflací	0,7	1,0	1,4	1,3	2,6	0,0	0,9	1,6	1,2*
Kritérium cenové stability	2,2	2,5	2,9	2,8	4,1	1,5	2,4	3,1	2,7*
Míra inflace ČR	2,6	1,6	2,1	3,0	6,3	0,6	1,2	2,1	3,5
Míra inflace HU	6,8	3,5	4,0	7,9	6,0	4,0	4,7	3,9	5,7
Míra inflace PL	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4,0	2,7	3,9	3,7
Míra inflace SK	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7

* odhad

Zdroj: upraveno podle [13], [23]

HDP na obyvatele v PPS (EU-27=100)								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	100	100	100	100	100	100	100	100
EU-15	109	109	109	109	109	109	108	108
EU-10	60	62	64,5	69	71	69	69	70
CZ	78	79	80	83	81	83	80	80
HU	63	63	63	61	64	65	65	66
PL	51	51	52	54	56	61	63	64
SK	57	60	63	68	73	73	73	73

Zdroj: upraveno podle [13], vlastní výpočty

Příloha B – Indikátory institucionální kvality

ČESKÁ REPUBLIKA								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GM 1	0,95	0,89	0,95	0,99	1,02	0,99	0,98	0,98
GM 2	0,62	0,90	1,02	0,99	1,02	0,90	0,97	1,12
GM 3	0,91	0,97	1,06	0,90	1,00	0,98	1,00	1,02
GM 4	1,08	1,12	1,11	1,03	1,16	1,29	1,27	1,25
GM 5	0,75	0,82	0,82	0,85	0,88	0,96	0,95	1,01
GM 6	0,38	0,47	0,31	0,23	0,27	0,38	0,30	0,32

MAĎARSKO								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GM 1	1,14	1,16	1,04	1,05	0,98	0,91	0,91	0,85
GM 2	0,81	0,98	0,97	0,74	0,73	0,55	0,70	0,75
GM 3	0,90	0,80	0,90	0,76	0,76	0,70	0,70	0,71
GM 4	1,18	1,11	1,21	1,19	1,19	1,09	1,03	1,05
GM 5	0,89	0,82	0,90	0,86	0,84	0,79	0,78	0,77
GM 6	0,65	0,62	0,61	0,56	0,39	0,36	0,27	0,34

POLSKÁ REPUBLIKA								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GM 1	1,00	0,90	0,72	0,81	0,89	1,01	1,02	1,04
GM 2	0,10	0,34	0,36	0,66	0,88	0,92	1,00	1,09
GM 3	0,49	0,48	0,43	0,41	0,48	0,59	0,70	0,68
GM 4	0,81	0,81	0,70	0,76	0,82	0,95	0,99	0,96
GM 5	0,40	0,42	0,37	0,38	0,52	0,63	0,69	0,73
GM 6	0,11	0,23	0,18	0,19	0,35	0,43	0,46	0,51

SLOVENSKÁ REPUBLIKA								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GM 1	0,96	0,92	0,92	0,93	0,92	0,86	0,90	0,95
GM 2	0,53	0,85	0,76	1,01	1,06	0,90	1,03	0,97
GM 3	0,91	0,94	0,92	0,75	0,87	0,89	0,86	0,86
GM 4	1,16	1,18	1,14	1,03	1,12	1,08	1,02	1,03
GM 5	0,50	0,52	0,51	0,45	0,56	0,55	0,58	0,65
GM 6	0,39	0,49	0,40	0,30	0,30	0,27	0,27	0,29

Zdroj: upraveno dle [43]